

Meerderheidsrapport 6 van commissie 4 inzake de impasse

1. Inleiding

In de tweede plenaire vergaderweek van de synode werd het meerderheids- en het minderheidsrapport (resp. rapport 5 en 5a) van commissie 4 behandeld. De bespreking liep uit op een verzoek om als voltallige commissie nog eens grondig te bezien of het toch niet mogelijk zou zijn om met een eensluidend rapport te komen. In de maand februari heeft commissie 4 daarover vergaderd. Helaas is het niet mogelijk gebleken om belangrijke verschillen van inzicht over de te volgen weg te overbruggen. Vandaar dat u opnieuw twee rapporten ontvangt.

In het voorliggende rapport leggen wij als meerderheid van de commissie verantwoording af over onze standpunten. Wij geven een beoordeling van de voorstellen die tijdens de 2^e ronde vanuit de synode zijn gedaan en komen vervolgens met ons eigen voorstel tot besluit. Ten slotte geven wij u een beoordeling van de nieuwste DOE-documenten die immers nog door de synode zouden moeten worden beoordeeld.

2. Beantwoording vragen 2^e ronde en reactie op preadviezen

Een groot aantal afgevaardigden heeft in januari deelgenomen aan de 2^e ronde waarin reacties gegeven konden worden op de rapporten 5 en 5a van onze commissie. In bijlage 1 zijn deze reacties aan de hand van de sprekers alfabetisch gerangschikt en door de meerderheid van commissie 4 van antwoorden voorzien (cursief weergegeven).

Hermeneutische vragen die opkomen rondom de discussie ‘vrouw en ambt’ achten wij te liggen op het terrein van commissie 7, die deze week met een eigen (tussen)rapportage komt.

Bijlage 1 is een omvangrijk document geworden, maar het leek ons beter de diverse bijdragen van de afgevaardigden in extenso weer te geven dan dat we deze in onze eigen woorden zouden samenvatten.

In bijlage 2 vindt u vervolgens de preadviezen die na afloop van de 2^e vragenronde door diverse hoogleraren zijn uitgebracht. Ook daarop geven wij (gecursiveerd) onze reactie.

3. Beoordeling voorstellen 2^e ronde

In bijlage 3 bij dit rapport vindt u een viertal voorstellen die vanuit de synode gedaan zijn om uit de huidige impasse te komen, nl. van de di. Brienens, Smits, Versluis en Vogel. Van deze voorstellen nemen wij die van de di. Brienens, Smits en Vogel niet over. In het voorstel van Versluis kunnen wij ons deels vinden, maar we maken hier en daar wel andere keuzes. Als het gaat over hoe om te gaan met gemeenten die over(ge)gaan (zijn) tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers, blijven wij bij ons standpunt dat het nodig is om adequate maatregelen te kunnen nemen. Onze oorspronkelijke voorstellen dienaangaande, namelijk om de kerkordeartikelen 31 en 79 te expliceren, voegen wij derhalve toe. Intussen zijn wij met u in afwachting van de rapportage van cie. 7 inzake ‘vrouw en ambt’. De uitkomst van die rapportage is uiteraard momenteel nog niet duidelijk, maar het leek ons toch goed onze voorstellen in dit rapport te handhaven en nogmaals aan u voor te leggen.

Verder lijkt het ons een goede zaak als de synode zou uitspreken dat de huidige problematiek op zijn minst voor een deel is vergroot door het jarenlange ‘tweesporenbeleid’, waarbij weliswaar op landelijke samenwerking met GKv en NGK een rem is gezet, maar intussen plaatselijke samenwerking voluit is gestimuleerd en gefaciliteerd. Met name in de richting van de samenwerkingsgemeenten die momenteel ‘klem’ zitten tussen allerlei kerk(orde)lijke problemen en ontwikkelingen, is het goed om

in dezen het boetekleed aan te trekken. Daarover hebben wij dan ook een laatste voorstel tot besluit geformuleerd.

4. Aangepaste voorstellen tot besluit

5 A. Met betrekking tot de GKv

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. het rapport van deputaten eenheid;
- 10 2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord de bespreking op de vergadering;

15 overweegt

1. dat het besluit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt om de ambten open te stellen voor vrouwen aanleiding is tot gesprek en bezinning op de onderlinge relatie, mede in het licht van het feit dat een vergelijkbaar besluit bij de Nederlands Gereformeerde Kerken in het verleden aanleiding is geweest om de contacten op landelijk niveau af te schalen;
- 20 2. dat tegen dit besluit van de GKv verschillende revisieverzoeken zijn ingediend die op dit moment nog bij de synode van de GKv in behandeling zijn;
3. dat een eventueel besluit tot verandering van de verhoudingen pas genomen kan worden als de besluiten van de GKv ten aanzien van de revisieverzoeken genomen
- 25 zijn;
4. dat een eventueel besluit tot verandering van de verhoudingen pas genomen kan worden als de lopende bezinning over vrouw en ambt binnen de CGK (zoals toegezegd: tijdens de huidige synode) is afgerond;
- 30 5. dat de beoogde eenwording tussen de GKv en de NGK deze overwegingen alleen maar onderstrepen;

besluit

1. deputaten op te dragen de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis voort te zetten;
- 35 2. afhankelijk van het besluit van de GKv over de revisieverzoeken het besluit om te verhouding tot de GKv af te schalen naar een situatie naar analogie van bijlage 8A K.O. aan te houden;
3. dat het aangaan of intensiveren van plaatselijke samenwerking alleen mogelijk is met gemeenten waar geen vrouwelijke ambtsdragers dienen, waar geen kinderen aan het heilig avondmaal worden toegelaten en waar de visie op en de wijze van omgaan met
- 40 homoseksualiteit strookt met de uitspraken van onze generale synode, zoals in 2016 ook ten aanzien van de NGK besloten is (Acta GS 2016, art. 220);
4. de contacten met GKv en NGK vanaf nu waar mogelijk in gezamenlijkheid te onderhouden, in verband met het proces van hereniging van beide kerkverbanden.

45

B. Met betrekking tot de NGK

De generale synode heeft kennisgenomen van

- 50 1. het rapport van deputaten eenheid;

2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering;

5 constateert

dat deputaten twee opdrachten van de GS van 2016 nog niet hebben uitgevoerd, namelijk het ontwerpen van een bijlage naar analogie van bijlage 8A K.O. en het onderzoek naar mogelijke samenwerking in situaties van missionair belang;

10 besluit

1. deputaten op te dragen de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis voort te zetten;
2. deputaten op te dragen alsnog naar analogie van bijlage 8A K.O. een bijlage te ontwerpen voor de Nederlands-gereformeerde gemeenten waarmee volgens het besluit van de GS 2016 (Acta, art. 220) een vorm van kerkelijk samenleven naar analogie van
- 15 bijlage 8A K.O. mogelijk zou moeten zijn;
3. de contacten met NGK en GKv vanaf nu waar mogelijk in gezamenlijkheid te onderhouden, in verband met het proces van hereniging van beide kerkverbanden.

20 *C. Met betrekking tot samenwerkingsgemeenten*

De generale synode
heeft kennisgenomen van

1. het rapport van deputaten eenheid;
- 25 2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord
de bespreking op de vergadering;

30 overweegt

1. dat het begrijpelijk is dat samenwerkingsgemeenten moeite ervaren met divergerende besluiten van de kerkverbanden waartoe zij behoren, terwijl het perspectief op landelijke eenwording afneemt;
2. dat samenwerkingsgemeenten aanspraak mogen maken op steun en hulp van het
- 35 kerkverband;
3. dat anderzijds van samenwerkingsgemeenten verwacht mag worden dat zij open staan voor het ontvangen van hulp binnen de kaders van het kerkverband waarvan zij deel uitmaken;
4. dat de oplossingsrichtingen B en C die deputaten voorstellen niet voldoen: richting B veronderstelt een ander kerkmodel en heel andere keuzes dan de afgelopen synodes hebben gemaakt; richting C leidt tot grote spanningen op en divergentie tussen de
- 40 classes;
5. dat oplossingsrichting A nader geëxpliciteerd dient te worden, aangezien het ook mogelijk is dat er samenwerkingsgemeenten zijn die zich willen houden aan de
- 45 kerkorde van de CGK;
6. dat een geheel eigen kerkrechtelijke positie voor samenwerkingsgemeenten eigenlijk toch leidt tot een afzonderlijk kerkverband van samenwerkingsgemeenten;
7. dat een dergelijke positie zou impliceren dat alle besluiten van de andere deelnemende kerkverbanden in principe ook acceptabel zijn voor een samenwerkingsgemeente; dit
- 50 zou de afstand tot de CGK vergroten als landelijke eenwording met deze

kerkverbanden juist vanwege divergerende besluiten verder uit beeld raakt en het zou spanning geven met niet-samenwerkingsgemeenten binnen de CGK voor wie deze besluiten niet van toepassing zijn;

8. dat er bij divergerende kerkordes of kerkelijke uitspraken verschil is tussen meer praktische regelingen enerzijds en onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals ‘homoseksuele relaties’ of ‘vrouw en ambt’ anderzijds;
9. dat in de onder 6 bedoelde praktische regelingen de kerkenraad een weg kan zoeken die de opbouw en eenheid van de gemeente dient en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van bepalingen of besluiten, die hij vervolgens ter goedkeuring voorlegt aan de classis;
10. dat een dergelijke regeling niet mogelijk is voor onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals homoseksuele relaties of ‘vrouw en ambt’;

besluit

1. uit te spreken dat bij divergerende kerkelijke besluiten de kerkenraad inzake praktische regelingen een weg kan zoeken die de opbouw en eenheid van de gemeente dient en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van bepalingen of besluiten, die hij vervolgens ter goedkeuring voorlegt aan de classis;
2. uit te spreken dat ook samenwerkingsgemeenten gebonden zijn aan kerkelijke uitspraken over onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals bijvoorbeeld ‘homoseksuele relaties’ of ‘vrouw en ambt’;
3. aan art. 31 K.O. de volgende tekst toe te voegen: Wanneer een kerkenraad onwillig is besluiten van een meerdere vergadering van de CGK ten aanzien van de leer, de orde en de tucht, uit te voeren, zal de meerdere vergadering de band met de plaatselijke kerk opschorten door de geloofsbrieven tijdelijk niet te aanvaarden en de afgevaardigden van de plaatselijke kerk slechts als waarnemer op de meerdere vergadering toe te laten. Bij volharding in onwilligheid om de besluiten van de meerdere vergadering uit te voeren, zal de meerdere vergadering de band met de kerkenraad definitief verbreken. De classis dient vervolgens te handelen overeenkomstig artikel 38 of 39 van de kerkorde;
4. aan art. 79 K.O. de volgende tekst toe te voegen: Wanneer een kerkenraad zich als collectief schuldig maakt aan een openbare grove zonde, zal hij na voorafgaand onderzoek en na advies van deputaten naar art. 49 door de classis worden afgezet. De classis dient vervolgens te handelen overeenkomstig artikel 38 of 39 van de kerkorde;
5. dat de huidige problematiek rond de samenwerkingsgemeenten op zijn minst voor een deel is vergroot door het jarenlange ‘tweesporenbeleid’, waarbij weliswaar op landelijke samenwerking met GKv en NGK een rem is gezet, maar intussen plaatselijke samenwerking voluit is gestimuleerd en gefaciliteerd, en dat de synode daarover haar oprechte spijt betuigt.

5. Beoordeling DOE-documenten

Bij bijlage 3 (Rapport over de werkzaamheden van het deputaten overleg eenheid (DOE) over de periode 2016-2019) van rapport 9.18 van deputaten eenheid is in bijlage 1 (9.18/48v.) een nieuw model samenwerkingsovereenkomst en in bijlage 2 (9.18/56v.) een nieuwe handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente opgenomen. Deputaten hebben deze documenten wel met hun rapportage meegestuurd, maar niet van een beoordeling voorzien. Daarom zag onze commissie zich genoodzaakt dit alsnog te

doen. In bijlage 4 bij ons rapport vindt u een overzicht van beide documenten, waarbij ook de oude versies zijn weergegeven zoals die door onze synode in 2013 zijn vastgesteld. In de rechterkolom vindt u onze opmerkingen die met name te maken hebben met de verschillen tussen de beide versies. Op grond van wat wij hebben aangetroffen menen wij dat de synode niet met de nieuwe documenten zal kunnen instemmen en dat deputaten derhalve de opdracht moeten krijgen om hierover met DOE in gesprek te gaan. Intussen kunnen de DOE-documenten die door de synode van 2013 vastgesteld zijn, voorlopig gewoon gebruikt worden.

De meerderheid van commissie 4 vindt het in licht van bovenstaande beoordeling niet correct hoe op de website van DOE het nieuwe model samenwerkingsovereenkomst ten nadele van de nog steeds vigerende samenwerkingsovereenkomst uit 2013 onder de aandacht wordt gebracht. Wij vinden dit een typisch voorbeeld van hoe DOE, los van onze kerkelijke besluitvorming, de neiging heeft 'voor de muziek uit te lopen'. Mede hierom lijkt het ons goed dat deputaten de opdracht meekrijgen om in de toekomst nauwer contact te onderhouden met DOE. Dit resulteert ten slotte in de volgende voorstellen tot besluit:

De generale synode

heeft kennisgenomen van

1. het rapport van deputaten eenheid;
2. bijlage 3. Rapport over de werkzaamheden van het deputaten overleg eenheid (DOE) over de periode 2016-2019 (inclusief de vier bijlagen);
3. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

heeft gehoord

de bespreking op de vergadering;

overweegt

1. dat in het nieuwe model handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente (2017) de bepaling inzake het passief kiesrecht van vrouwelijke leden uit de handreiking van 2013 ontbreekt;
2. dat in het nieuwe model samenwerkingsovereenkomst samenwerkingsgemeenten ten aanzien van de verhouding van kerkorde en besluiten van de kerkverbanden is opgenomen dat bij afwijking van de kerkorde en/of van een besluit van één van de kerkverbanden door de kerkenraad van de samenwerkingsgemeente gevraagd kan worden aan de classis of de regio om als samenwerkingsgemeente geaccepteerd te blijven;
3. dat het gestelde onder 2. een inbreuk betekent op ons kerkstelsel;
4. dat meerdere punten uit het nieuwe model samenwerkingsovereenkomst (zoals de samenstelling van de kerkenraad (ouderlingen en/of diakenen), het tekenen van de belijdenis, het ondertekeningsformulier) nog nadere aandacht en doordinking behoeven;
5. dat de huidige modellen van 2013 van kracht blijven, zolang andere modellen niet zijn goedgekeurd;

besluit

1. uit te spreken dat het nieuwe model samenwerkingsovereenkomst samenwerkingsgemeenten en de nieuwe handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente in de huidige vorm niet aanvaard kunnen worden;
2. deputaten eenheid op te dragen hierover met DOE het gesprek aan te gaan;

3. tevens deputaten eenheid op te dragen in het algemeen nauwer contact met DOE te onderhouden en daartoe minimaal twee deputaten in dit overleg te laten participeren;
 4. dat de kerken vooralsnog gebruik zullen blijven maken van het model samenwerkingsovereenkomst en de handreiking verkiezing ambtsdragers die door de synode in 2013 zijn vastgesteld;
- 5

Namens de meerderheid van commissie 4,
A. van der Zwan, rapporteur

Bijlage 1: Reacties 2^e ronde rapporten 5 en 5a van commissie 4 met antwoorden van de meerderheid van de commissie

D.A. Brienen

5

Er lijken geen impasse overschrijdende principes te zijn die ons zouden kunnen helpen uit de huidige situatie te komen. Toch worden deze wel aangedragen in zowel het minderheid als het meerderheidsrapport 5 van cie. 4.

Ik tel er drie in getal en verwoord ze in mijn eigen gekozen woorden.

10

1. Het allesbepalende principe van het onverkort handhaven van de zuivere verkondiging van het Evangelie in alle delen van de erediensten en het leven van onze Kerken (zie minderheidsrapport 9.18/105 r. 37 tot 9.18/106 r. 23). Onze Kerken beoordelen elkaar naar dit principe en niet naar allerlei praktische kerkelijke gewoonten en vormen van gemeentelijk samenleven. Ik onderschrijf dan ook volledig dat wat broeder ds. Niels den Hertog aanhaalde, ter bespreking afgelopen vrijdag, uit de Institutie van Calvijn, o.a. hoofdstuk IV.9. In het Frans schreef Calvijn het zo: « Il peut arriver qu'il nous faille traiter comme des frères et considérer comme des croyants des personnes que nous estimons indignes d'être de ce nombre, à cause du consentement général de l'Eglise qui les supporte et les maintient dans le corps visible de Christ. » Dit Bijbels-Calvinistisch principe onderscheidt onze Kerken dus wezenlijk van de PKN, waar leervrijheid en vrijheid in de prediking toegelaten wordt en zo het Schriftgezag aantasten, ontkennen en ondermijnen. Het is dus onjuist te stellen dat als we bijvoorbeeld vrouwen in de ambten toe zouden laten, net zo goed PKN kunnen worden.

15

20

25

Antwoord: Wij zien niet in waarom het gedogen van gemeenten die vrouwelijke ambtsdragers bevestigen onze kerken wezenlijk zou onderscheiden van de PKN. Er is een duidelijke uitspraak van de GS in dezen geweest en ongehoorzaamheid aan die uitspraak tolereren staat volgens ons gelijk aan het toelaten van leervrijheid. De vragen waar onze kerken nu mee geconfronteerd worden, raken de kern van artikel 29 N.G.B. Dat wil zeggen dat niet alleen de zuivere prediking, maar ook de bediening van de sacramenten en de handhaving van de kerkelijke tucht in het geding zijn. Onzes inziens mogen we ten aanzien van zaken als vrouw en ambt, praktiserende homoseksuelen aan het Avondmaal etc. niet verdragen.

30

35

2. Het duidelijk onderscheiden van die dingen/opvattingen/standpunten/praktijk die onder ons verschillen en getypeerd kunnen worden als voortkomend uit verschillend Schriftverstaan ten aanzien van dat wat onder ons het Schriftgezag zou aantasten en ondermijnen. We zullen moeten toegeven dat we Bijbels-confessioneel kunnen zijn en de Schriften verschillend kunnen verstaan. Het is telkens weer onze taak om duidelijk aan te geven wat onder het één en wat onder het ander valt. Het toestaan van vrouwen in de ambten is tot nu toe in onze Kerken niet toegestaan, vanwege de besluiten van de GS 1998 en volgende. Dit betekent echter NIET dat iedereen die zich wel heeft uitgesproken voor deze openstelling van de ambten voor vrouwen, als broeders (en zusters) zich schuldig maken aan aantasting of ondermijning van het Schriftgezag. Dat concludeer ik uit het feit dat de opstellers van het toenmalige minderheidsrapport in 1998 niet onder tucht zijn gezet of vermaand vanwege ongeoorloofde aantasting van het Schriftgezag. Hen is -tot nu toe- het (s)preken in onze Kerken op geen enkele manier beperkt. Eén van de opstellers is heden ten dage voorzitter van de Raad van Toezicht van de TUA. Een andere opsteller was ook na 1998 nog jarenlang voorzitter

40

45

50

van het deputaatschappen Eredienst en Kerk & Israël. Anderen vervulden in de jaren na 1998 nog lange tijd een zeer gewaardeerd docentschap aan de TUA. Dat kan niet anders betekenen dan dat deze kwestie NIET het wezen van onze Kerken uitmaakt of het bestaansrecht van ons Kerkverband aantast, zoals het meerderheidsrapport
 5 suggereert (zie 9.18/107 r. 7-11). Een andere visie op vrouw en ambt behoort dus bij een toegestaan verschillend Schriftverstaan. Daarmee zeg ik niet dat Kerken of broeders (en zusters) dan ook over mogen gaan tot het voorstellen en uitvoeren van het passief kiesrecht van vrouwen in de ambten in onze Kerken, want dat gaat in tegen het besluit van de GS. Het lijkt mij van wezenlijk belang hierover heel helder en duidelijk
 10 te communiceren; nl dat iedereen die de mening is toegedaan dat het Bijbels verantwoord is vrouwen toe te laten tot de ambten, met ons als broeders en zusters mag 'wonen', maar dat we van iedere kerkenraad vragen het in grote meerderheid genomen besluit van de GS van 1998 te respecteren. Dit is geen kwestie van Schriftgezag, maar van een keuze in het samenleven in één Kerkverband... een keuze die ook duidelijk
 15 gebaseerd is op Bijbelse richtlijnen.

*Antwoord: Ds. Brienen zoomt in dit deel van zijn reactie vooral in op de vraag hoe het Schriftgezag zich verhoudt tot het Schriftverstaan. Dit leidde bij ons tot de vraag of het probleem waarmee onze kerken zich hebben te verstaan enerzijds niet te veel versmald
 20 wordt naar dat punt. Het gaat er ons ook om dat het voor ons kerkverband ook van eminent belang is dat afspraken die door de meerdere vergaderingen gemaakt worden, nageleefd worden. Anderzijds is voor een veel gemeenten binnen ons verband als het gaat over het door ds. Brienen genoemd voorbeeld, wel degelijk sprake van een
 spanning tussen Schriftverstaan en Schriftgezag.*

*Tegen deze achtergrond gezien hebben wij er grote moeite mee als in de huidige discussie wordt geschermd met de manier waarop in 1998 met het minderheidsrapport is omgegaan. Het meerderheidsrapport is aangenomen en dientengevolge dient ieder zich vervolgens aan die synode-uitspraak te houden. Dat is de Bijbelse lijn die door de
 25 GS is ingezet en die onzes inziens gehandhaafd dient te blijven.*

*Als voorbeeld kan de casus-IJmuiden dienen. Gestéld werd in het rapport van de commissie – en aldus is het door de classis Haarlem ook overgenomen – dat het minderheidsstandpunt destijds niet als on-Bijbels is weggezet. Daarmee werd o.i. in ieder geval de suggestie gewekt dat het minderheidsstandpunt feitelijk op dezelfde
 30 hoogte staat als het meerderheidsstandpunt (tegen de vrouw in het ambt). Men beroept zich immers op het feit dat het minderheidsrapport niet is afgewezen en dus beroept men zich o.i. op dat rapport en stelt het daarmee impliciet gelijk aan het
 meerderheidsrapport. En dus heeft, volgens de classis Haarlem, IJmuiden – vooruitlopend op synodale besluitvorming – naar het oordeel van de overgrote
 40 meerderheid van de classis niet principieel on-Bijbels gehandeld door het ambt open te stellen voor vrouwelijke leden en er ook al één te bevestigen in het ambt van ouderling. Dat dit waar is blijkt ook wel uit het feit dat de classis, t.a.v. die delen van de appels die de vinger legden bij de principieel-Bijbelse kant van de zaak, niet besloot: 'de classis zal hangende de beraadslaging op de generale synode op dit punt geen
 uitspraak doen', maar wel (vrij weergegeven): 'uw appel op dit punt is afgewezen'. En
 45 dat terwijl de synode destijds uitsprak:*

- 'dat de visie van de meerderheid van deputaten - in tegenstelling tot die van de minderheid (!) - een deugdelijke en overtuigende onderbouwing is van het standpunt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds als het Schriftuurlijke heeft gegolden;

- *‘dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt.’*

Als we dat in zijn algemeenheid als principe verheffen (er is niet toe besloten, maar het is toch niet verkeerd), dan draagt zo 'n principe niet bij aan een ordelijke gang van zaken in onze kerken. Laat staan als het majeure onderwerpen betreft.

- 5
- 10
- 15
- 20
- 25
- 30
- 35
- 40
- 45
3. Niet Jak. 5:12 dient onder ons richtinggevend te zijn in het omgaan met broeders en zusters/kerkenraden, die de kerkorde niet naar al haar artikelen respecteren. (zie 9.18/100, r. 38-39). Het gevolg van het hanteren van Jak. 5:12 in kwesties van ongehoorzaamheid aan de K.O. en aan de besluiten van meerdere vergaderingen, zal moeten zijn dat niet alléén de artikelen 79 en 80 K.O. maar ook artikel 77 K.O. van toepassing zullen zijn op kerkenraden van onze Kerken, met dus als uiterste consequentie de afsnijding uit Kerk en Koninkrijk. Artikel 80 stipuleert immers dat deze grove zonden niet alléén met schorsing of afzetting behoren gestraft te worden, maar ook grond zijn voor afsnijding (zie laatste zin art 80). Prof. Hovius schreef dan wel in 1962 (zie pg 98 noot 5) dat ontcrachting vd Kerkorde onherroepelijk zou leiden tot ontcrachting van de Belijdenis, prof Versteeg toonde in 1985 echter aan dat Bijbels gezien, leer- en ethische afwijkingen in de christelijke gemeente HERROEPELIJK zijn als er maar ‘apostolisch dienstbaar’ -zoals hij dat typeerde- op gereageerd wordt. Juist het nieuwtestamentische ambt dient gekarakteriseerd te zijn door pastorale dienstbaarheid (J.P. Versteeg, *Kijk op de Kerk*, blz. 31). Niet Jak. 5:12 moet leidend zijn maar dat wat de apostel schrijft in II Kor. 1:24: Niet dat wij heersen over uw geloof, maar wij zijn medearbeiders aan uw blijdschap, want u staat vast door het geloof. en Rom. 15:14-15: Nu ben ik ervan overtuigd, mijn broeders – ook ikzelf met het oog op u – dat u zelf ook vol bent van goedheid, vervuld met alle kennis, in staat ook elkaar terecht te wijzen. Maar ik heb u ten dele op nogal gedurfde toon geschreven, broeders, als om u hieraan te herinneren, vanwege de genade die mij door God gegeven is,.. Versteeg schrijft: Iedere vermaning dient een herinnering te zijn aan wat broeders en zusters/kerkenraden zelf al weten vanuit de Schriften, zo zal iedere vermaning een eerbiediging moeten wezen van de mondigheid van de betreffende gemeente/kerkenraad, die samen gaat met het Bijbelse onderbouwde appel op hun uitgesproken trouw aan Christus, Zijn heil en daarbij komend ook onze kerkelijke afspraken. Door alléén het vermaan uit Jak. 5 naar voren te schuiven, is elke pastorale dienstbaarheid ver uit zicht geraakt; zodat je komt tot sanctiebeleid zoals het meerderheidsrapport dat voorstelt in voorstellen tot besluit 8 en 9. Dit is toch niet de wijze waarop de apostelen ons leren impasse-overschrijdend om te gaan met kerkenraden, die afwijken van onze kerkorde en kerkelijke uitspraken, zonder af te willen doen aan het Schriftgezag. Laten we hen pastoraal dienstbaar tegemoet treden en hen in een liefdevol gesprek met eerbiediging voor hun geloof en toewijding aan de Here, aanspreken met Bijbelse argumenten en met een beroep op het heil in Christus. En dat niet één keer, maar bij herhaling en des te meer met meer liefde en gebed. Zo alléén laten we ook zien dat we het uiteindelijk van het bijzondere werk van de Heilige Geest en kennis van Gods Woord verwachten, niet van regels en krachtige synode besluiten, alsof nu ineens het moment gekomen is om te gaan kiezen... en dat ‘nog langer wachten en vooruitschuiven onverantwoord zou zijn’, zoals deputaten mij antwoordden. Juist ons bevindelijk, nederig, verootmoedigend leven vanuit Christus’ genade en het zoeken in de Schrift naar toepassingen, maakt ons bescheiden. Zo kunnen we schijnen als een heerlijk licht van wat Gods genade en Zijn Geest doet in

zondaren. Zouden zij waarvan we vrezen dat ze van Christus afdwalen dan niet, ziende ons licht, horende onze oproep, opnieuw tot Christus kunnen komen?

Antwoord: het is niet onze verantwoordelijkheid wat broeders doen als ze te maken krijgen met een maatregel naar art. 79-80 K.O. Het gaat er in de toepassing van die artikelen allereerst om dat gemeenten beschermd worden tegen ambtsdragers die tegen de Schrift handelen. En dan moet onzes inziens ook de woordbreuk van ambtsdragers als een grove openbare zonde aangemerkt worden. Temeer als je bedenkt hoe dit gedrag het kerkverband onder druk gezet heeft.

Het lijkt mij tenslotte onmogelijk de voorstellen tot besluit 8 en 9 van het

meerderheidsrapport in stemming te brengen, omdat hierin op geen enkele wijze rekening wordt gehouden met onze Bijbelse roeping en principe, nl allereerst en zolang als mogelijk is, een kerkenraad die onwillig is besluiten van een meerdere vergadering uit te voeren, in een liefdevol gesprek met eerbiediging voor hun geloof en toewijding aan de Here, aan te spreken met Bijbelse argumenten en met een beroep op het heil in Christus.

Antwoord: onze besluitvoorstellen sluiten een handelwijze van gesprek en vermaan niet uit. Onze kerkorde voorziet echter niet in de afronding van zo 'n procedure.

L.A. den Butter

Mijn bijdrage zal meer beschouwing in zich hebben. Omdat ik mij in de eerste ronde onthouden heb van vragen stellen. Mede vanwege mijn taak in het moderamen. Maar ik heb wel behoefte om in deze ronde iets van overwegingen te geven. En bij voorbaat zou ik graag een reflectie en reactie horen van de minderheid van commissie 4. En ik stel die vraag ook aan de meerderheid van commissie 4.

Ik vind de diverse bijdragen uit de eerste ronde – met echt alle waardering voor ieders bijdrage, laat daar geen misverstand over bestaan – maar de veelheid aan onderwerpen en onderdelen vertroebelt voor mij – naar mijn beleving waar het nu in de kern over gaat. Via, kerkscheidend of niet, Schriftgezag of Schriftverstaan, nieuwe hermeneutiek, mechanische inspiratie of organische... Kerk met een hoofdletter, kerkverband. Scheuring, breuk, schuldigen... kernzaken en periferie (bij dat laatste – ik heb een soort van allergie voor die woorden: wie is daar de norm, wie beslist dat, wat zijn de gronden waarop wij besluiten wat in de Schrift hoort tot kern en periferie... Je kunt er mee uitkomen dat Maria's maagdelijke ontvangenis van de Heere Jezus tot de periferie behoort; Von Harnack). Oproepen tot zoeken en blijven zoeken en praten... En samen, en met elkaar, en... Maar het gaat wel over zaken waarin er gemeenten zijn die dát nu juist níet doen, door op eigen houtje eigen beslissingen te effectueren die hááks staan op wat na veel gebed, studie, overleg, gesprek, beoordeling, weging, besluitvorming, revisie, heroverweging, bekrachtigd is... Ik vind het oprecht tegenstrijdig...

Brs, het brengt ons naar mijn bescheiden mening op het punt waar het nu om gaat niet echt verder. En ik heb de indruk dat in de diverse bijdragen van deze discussie – waarin gesproken wordt over de eenheid van de Kerk... het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken zo ongeveer samenviel met de Kerk (met een hoofdletter). Anders gezegd: dat de *zichtbare* Christelijk Gereformeerde Kerken valt sámen, is éven groot als de *onzichtbare* wereldwijde kerk. Die hoge ecclesiologische gedachten zijn prachtig, en mooi. Maar... is het ook zo? Niet alleen maar praktisch... (al heeft de praktijk natuurlijk niet het

laatste woord...) – maar laten we eerlijk zijn broeders... Er zitten hier predikanten, die áls ze die hoge ecclesiologische woorden en gedachten wérkelijk toepassen in hun eigen gemeente... de helft of meer van hun leden kwijtraken... De gemeenten in de grote steden sowieso... dat zijn vrijwel zonder uitzondering ‘streekgemeenten’ geworden. Een

5 benaming die al rechtstreeks tegen deze hoge ecclesiologische gedachte dat de CGK zo’n beetje samenvalt met de Kerk ingaan. Wie het jaarboek nakijkt, zal ontdekken dat de scriba van een CGK soms woonachtig is in een ander dorp of een andere stad waar plaatselijk óók een CGK is... Er zijn tijden geweest dat in één stad in het Westen gelegen, drie scribae woonden van verschillende CGK’s. Dat gaat lijnrecht in tegen die hoge ecclesiologische

10 gedachten. En, laten we eerlijk zijn... er zitten op de synode ook afgevaardigden die geen lid zijn van de CGK in de plaats waar zij woonachtig zijn. Welke reden daar ook voor is – en heel begrijpelijk misschien – ze verhouden zich niet tot de hoge ecclesiologische woorden die hier geuit zijn omtrent het niet kunnen of mogen scheuren, er uitzetten, of welke bewoordingen ook gebruikt zijn... En natuurlijk, u hoort mij niet zeggen dat we wél kunnen scheuren... en u hoort mij ook niet zeggen dat we eenvoudig wél uit elkaar

15 kunnen. Nee... Ik onderstreep dat nog een keer: dat hoort u mij niet zeggen. En de woorden van Calvijn zijn waar en goed... Het lichaam van Christus niet kán gescheurd worden. Behartenswaardig... maar, tegelijkertijd zat Calvijn in Geneve, buiten de Roomse kerk. En het ontstaan het gereformeerde kerkverband in 1571 ging uit van plaatselijke

20 gemeenten die een confederatie met elkaar aangingen. Dat is verankerd in de grondartikelen van de K.O. 31 en 86. Dat kan misschien br Hoogenboom (onbedoeld, want ik wist niet dat hij dit zojuist ging zeggen) helpen.

Waar ik de vinger bij wil leggen – dat we ons eerder hebben te verootmoedigen dan zulke hoge woorden te spreken terwijl we ons er zelf niet aan houden... Geen woorden spreken

25 waarin lijkt door te klinken dat de CGK *het* Lichaam van Christus is... Want in het aannemingsbeleid in de praktijk houden we ons daar niet aan... En de naam van ons kerkverband vraagt ook om die bescheidenheid... In die naam hebben wij altijd beleden ‘deel te zijn’ van het lichaam van Christus. De CGK *zijn* niet het lichaam van Christus. De CGK *maakt deel uit* van het lichaam van Christus. En niet alleen 1834 is voor ons een

30 bepalend jaar geweest. Maar ook 1892. Beter gezegd: de jaren die volgden op 1892... Is er toen ooit gezegd door de gemeenten die weer CGK werden: die anderen zijn niet meer het lichaam van Christus? Wat er gebeurde in de jaren na 1892... was dat geoorloofd? Was daar Gods hand in of alleen mensenhand? Of Gods hand dwars door en ondanks menselijke hand? We hebben er meer dan 125 jaar Gods zegenende hand in gezien, Hem

35 ervoor gedankt! We hebben het jubileum van het voortbestaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken gevierd! Christelijke Gereformeerde Kerk... En dat betekent – zo heb ik het al op de catechisatie van J.H. Velema – geleerd: we zijn *Christelijke* kerk (kerk van Christus), náder bepaald: op *gereformeerde* grondslag. We zijn kerk van Christus en we zijn dat op gereformeerde wijze. Daarmee hebben we altijd willen uitdrukken dat wij

40 níet pretenderen de enige ware kerk te zijn. En ook niet als iemand zich van de gereformeerde grondslag af beweegt dat hij zich buiten het Koninkrijk van God zou begeven... Daarmee trekken we die twee bijvoeglijke naamwoorden niet uit elkaar. Want ze hóren bij elkaar: Christelijk en gereformeerd. Zo zijn wij kerk geweest, en zo wil ik met u kerk blijven. Kerk van Christus, op de gereformeerde wijze.

45 Voor mij gaat het niet om de vraag: wie moet weg en wie niet. Daar gaat het de meerderheid van de cie. niet om, daar gaat het ook de minderheid van de cie. niet om. We moeten ons niet laten vangen in wie hoort erbij en wie niet. We moeten blijven op het fundament dat we hadden en hebben. Laten we ons scharen als Christelijke kerk op dat gereformeerde fundament. En dat betekent in de situatie waarin we nu zijn terechtgekomen

50 dat we hernieuwd zicht krijgen op wat onze naam betekent. Wij sluiten niemand buiten die

zegt Christus als hun Heere en Heiland te erkennen en in gehoorzaamheid te volgen. *Ik ben een vriend en metgezel van allen die de Heere ootmoedig vrezen.* Maar wij willen kerk zijn op gereformeerde wijze. In de gereformeerde kerkstructuur. En dan gaat het niet over geven en nemen... maar over geven en ontvangen...

5

Wat we nodig hebben is hernieuwd zicht op de waarde van het ambt, en daarmee de waarde van de kerkelijke vergadering en de meerdere kerkelijke vergaderingen. Wij zijn hier niet om te heersen over de plaatselijke kerken, maar om het goede voor de plaatselijke kerken te besluiten. Dat betekent dat als wij ons werk hier biddend doen... we hier en in de plaatselijke kerken mogen *gelooven* dat de besluiten die genomen zijn, en nog eens in revisie gewogen zijn, goed zijn. En dan is samen kerk-zijn ook een *zaak van geloof*. Geloof dat God regeert door Zijn Woord en Geest, en zo ook door middel van de meerdere vergaderingen Zijn Kerk, zichtbaar in de plaatselijke kerken, leidt en regeert. Die presbyteriale-synodale kerkstructuur is m.i. voor ons kerkverband onopgeefbaar. En in die Christelijke Gereformeerde Kerken mag ik door genade dienen met een 'ik van ganser harte'.

20

Antwoord: wij kunnen ons vinden in de bijdrage van ds. Den Butter. En Kerk van Christus zijn, op gereformeerde wijze, heeft als consequentie dat we ons samen houden aan de afspraken die we in de kerk met elkaar hebben gemaakt.

A.D. Fokkema

Vragen aan de opstellers van het minderheidsrapport:

25

- 9.18/107. Mijn eerdere vraag over de verantwoordelijkheid van de breuk heeft als achtergrond dat ik in de bewuste zinsnede impliciet de verantwoordelijkheid bij de indieners van het meerderheidsrapport gelegd zie worden. De expliciete ontkenning daarvan ter vergadering is een bevredigend antwoord op mijn vraag.

30

- 9.18/108 r. 4-9. U geeft aan dat u graag zo snel mogelijk de genoemde commissie haar rapport uit ziet brengen, maar zegt daarbij 'uiterlijk 2022'. 2022 blijft dus een mogelijke datum. Daarmee blijft mijn vraag uit de eerste ronde relevant: 'beschouwt u het als realistisch dat dan (na drie jaar) de besluiten die nu door bepaalde gemeenten genomen zijn ten aanzien van het bevestigen van vrouwen in het ambt nog teruggedraaid zullen worden? Of betekent uw voorstel dat we de status quo accepteren?'

35

- Ik hoor telkens tegenstellingen opgeworpen worden die mijns inziens oneigenlijk zijn. Bijvoorbeeld de tegenstelling tussen de Schrift en de Kerkorde. Er is een wezenlijk onderscheid tussen beide, maar een uitspraak als 'het staat wel in de kerkorde, maar niet in de Bijbel, dus...' suggereert een tegenstelling die er niet is. Hetzelfde gebeurt bij het tegenover elkaar plaatsen van kern/fundamentalìa tegenover de periferie. Is er dan geen onderscheid tussen zaken die meer de kern raken en zaken die minder de kern raken? Zeker, maar ook daar kun je een oneigenlijke tegenstelling van maken.

40

Gehoorzaamheid aan Gods Woord en Gods geboden lijkt mij óók zéér fundamenteel.

- Ik sluit mij van harte aan bij de voorstellen van het meerderheidsrapport.

45

J.G. Groot-Nibbelink

Twee dingen. Het eerste is een vraag richting de rapporteur van het meerderheidsrapport.

1. Schriftgezag - Ik hoor u zeggen dat de meerderheid van commissie 4 denkt dat niemand hier zich niet zou willen buigen onder de Schrift. Dat denk ik ook. Ik heb het ook ds. Prins namens de NGK en GKv horen zeggen, dat ook zij zich willen buigen onder de Schrift. Maar ik hoor u ook zeggen dat bij dit onderwerp het Schriftgezag in het geding is. Dat kan ik niet met elkaar rijmen. Schriftgezag is toch dat je je wilt laten gezeggen door de Schrift, dus dat je wilt buigen onder de Schrift? Als dat ons aller uitgangspunt is, dan gaat het toch vooral om hoe we die Schrift verstaan? Of verstaat u iets anders onder Schriftgezag dan ik?

Antwoord: We verdenken niemand ervan dat hij bewust de Schrift geweld aan wil doen en dat iedereen derhalve de intentie heeft om te willen buigen onder de Schrift, maar tegelijk kan het toch wel zo zijn dat iemand met de beste intenties wel dwalende is. En dat menen we te moeten zeggen bij de huidige stand van zaken.

2. Het tweede heeft met dat Schriftgezag te maken. Het gaat over het gebod 'laat uw ja ja zijn en uw nee nee. Uiteraard wil ik mij ook buigen onder dit gebod, de Here Jezus zelf zegt dit in Mattheus, óók tot mij. En de Heilige Geest zegt dit door Jakobus, ook tot mij. Ik ben ervan overtuigd dat we dat ook op die manier tot ons moeten laten komen. Dat ik mijn ja ja moet laten zijn, en mijn nee nee. En niet dat we daarmee de ander de maat op moeten nemen. Jouw ja moet ja zijn, en jouw nee nee. Het staat in de context – ds Oosterbroek zei het ook al – van geduld en lankmoedigheid. En het staat in de context van niet te grote woorden gebruiken. Wanneer u stelt dat wanneer er broeders zijn die zich niet houden aan hun ja bij het ondertekeningsformulier, hoor ik woorden als woordbreuk, scheurmakerij en openbare grove zonde, dan zijn dat erg grote woorden. Zulke grote woorden zou ik niet voor mijn rekening durven nemen. U wel?

Antwoord: Jakobus 5:12 is niet de enige plaats in de Schrift waar de gelovigen opgeroepen worden om betrouwbaar te zijn. Dit gebeurt bijvoorbeeld ook aan het eind van Mattheüs 5. Het is onzes inziens een belangrijk Schriftgegeven en een basisvoorwaarde om samen kerk te zijn. Het is voor ons overigens nog maar de vraag of het waar is dat Jakobus 5:12 in het kader staat van geduld en lankmoedigheid. Er is veel voor te zeggen dat Jakobus 5:12 hoort bij wat erop volgt, nl. bij het gedeelte dat gaat over het gebed. In vers 12 gaat het (evenals in Mattheüs 5:33-36) over 'de eed'. En de eed en het gebed liggen in het verticale vlak, het vlak van de verhouding tot God. En daarbij is het van belang dat er oprechtheid in het hart is. In de kerk zweren we niet, maar is ons 'ja' eenvoudig 'ja'. En daarom, als ons instemmen met de kerkorde slechts een 'ja' met de mond is geweest, en niet met het hart, dan had het 'ja' nooit uitgesproken mogen worden. Het eenvoudig 'ja' in de kerk heeft de kracht van een eed (God mag mij straffen als ik mijn 'ja' niet nakom).

J.P. den Hartog

Verwacht van mij geen ingewikkeld betoog maar graag wil ik mijn hart laten spreken. Het meerderheidsrapport een uitgebreid rapport waarin de pijn en de moeite doorklinkt om tot de genoemde voorstellen te komen. Héél jammer is het dat er naast dit rapport ook een minderheidsrapport ter tafel is. Gezien de moeiten die in onze kerken zijn ontstaan, nadat verschillende gemeenten ertoe zijn overgegaan om vrouwelijke ambtsdragers te bevestigen, heeft de commissie in haar rapport mijns inziens duidelijke lijnen getrokken. De intentie van het rapport is: *Er moet nu een uitspraak komen.* Langer wachten is gezien de omstandigheden niet verstandig. Verschillende classes wachten ook op een uitspraak van de synode. In het begin van het rapport is het zo vernoemd 'Onze eerste en belangrijkste zorg dient te zijn, zijn en blijven we als kerken gehoorzaam aan Gods Woord.'

Durven we de tijdgeest in de 21^e eeuw te weerstaan en ons te houden aan wat Gods Woord ons voorhoudt'.

De hier genoemde zorg is ook onze persoonlijke zorg!

5

Om alles te noemen wat geschreven is over dit onderwerp is te veel. Wel willen wij graag verwijzen naar het referaat van prof. H. Selderhuis op de landelijke ambtsdragers conferentie van 2019. Ook verwijzen wij naar het referaat van prof. A. Baars op de ambtsdragers conferentie van Bewaar het pand van vorig jaar. De daar genoemde zaken zijn nog ook nog weer onderstreept door verschillende sprekers van de met ons corresponderende kerken in het buitenland. Duidelijk is door hen ook gezegd: *'Broeders, ga niet over tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers'*. En verder: *'Er wordt in de wereld op de CGK gelet'*.

10

15

De nu ontstane praktijk is een reeds lang gegroeide praktijk. Dat plaatselijk facilitering van samenwerking met GKv en landelijk terughoudendheid werd geboden is hier zeker debet aan. Dat samenwerkingsgemeenten zich hierdoor opgehouden hebben gevoeld kunnen wij begrijpen. Wat er echter op dit moment gebeurt, kunnen wij absoluut niet dragen. Dat er notabene in het jaar van het vergaderen van de GS wordt overgegaan tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers getuigd niet van enig vertrouwen in de uitspraken van de synode. Waarom niet gewacht?

20

25

De indieners van het meerderheidsrapport wijzen ons nu een weg om uit de ontstane impasse te komen, en niet nog 3 jaar de zaken voor zich uitschuiven. De intentie van het meerderheidsrapport is om dit *wel* te doen. Naar ons gevoel moet deze synode tot een beslissing komen. Hier wordt zoals reeds gezegd in onze kerken ook op gewacht. Zelf ervaren wij dit ook in de eigen classis Utrecht.

30

Wie ervaart er echter geen verlegenheid in deze moeilijke situatie. Wij allen immers.

De weg die het meerderheidsrapport ons nu wijst, is o.i. de enige weg die duidelijkheid geeft en ons een begaanbare weg wijst. Een weg die naar Gods Woord is. Dat dit consequenties zal hebben dat geloven wij.

35

'Om Jeruzalems wil kan er nu echter niet langer gezwegen worden'.

40

Door de rapporteur van het meerderheidsrapport ds. A. van der Zwan is wel duidelijk uitgesproken dat het niet de intentie van de commissie is dat zij op scheurmakerij uit is. Dit is door hem ten stelligste tegengesproken. Zij ziet zich echter geplaatst in de situatie waarin wij met elkaar als kerken helaas terecht gekomen zijn.

C.C. den Hertog

45

1. *Calvijn (Institutie IV,1,12 en IV,1,13)*

12. *Als de kenmerken waargenomen worden, moet dat weerhouden van lichtvaardige afscheiding*

50

De zuivere bediening van het Woord en de zuivere manier om de sacramenten te bedienen vormen er een geschikt onderpand en waarborg voor dat wij een gemeenschap waarin die beide voorkomen, veilig als een kerk kunnen aanvaarden. Als wij dit zeggen, betekent dit

ook dat een kerk in geen geval afgewezen mag worden, zolang zij daaraan vasthoudt, zelfs indien zij in andere opzichten vol gebreken is. Het is zelfs mogelijk dat er in de leer of in de bediening van de sacramenten een gebrek insluit, zonder dat dit ons van de gemeenschap met haar mag vervreemden.

5

13. *Aanstootgevende zaken zijn geen reden om de kerk te verlaten*

Onze toegeeflijkheid moet echter nog veel verder gaan in het verdragen van onvolkomenheden in het leven; in dat opzicht is de kans om uit te glijden en te vallen namelijk heel groot en de satan belaagt ons hierin met meer dan zijn gewone listen en lagen. Er zijn immers altijd mensen geweest die, vervuld van de valse waan van absolute heiligheid alsof ze een soort geestelijke machten in de lucht geworden waren, het gezelschap van alle mensen afwezen in wie ze nog iets menselijks ontwaarden. (...) Wee ons dan ook, als wij door de grote vrijheid waarmee men onbelemmerd verkeerde dingen kan doen, het zover laten komen dat tere gewetens door ons toedoen gewond raken.¹ Maar hierin zondigen op hun beurt ook degenen op wie ik doelde, dat zij geen maat weten te houden in de aanstoot die ze daaraan nemen. Want waar de Heere mildheid van ons vraagt, laten ze die na en leveren ze zich volkomen uit aan een mateloze strengheid. Omdat ze namelijk vinden dat er geen kerk is waar geen deugdelijk en volkomen zuiver leven is, nemen ze in hun afkeer van verkeerde daden afscheid van de wettige kerk, terwijl ze denken dat ze zich afwenden van een bende goddelozen.

10
15
20

2. *Afscheiding en Doleantie*

In 1834 scheurde de kerk in ons land. Ik hoef u deze geschiedenis niet te vertellen, want wij gaan rechtstreeks terug op wat er toen gebeurd is en ik veronderstel het graag bekend. Daarom haal ik er slechts twee zaken uit op. Om te beginnen: Hendrik de Cock werd uit de kerk gezét. Het preken werd hem in de Hervormde kerk in ons land onmogelijk gemaakt en in arren moede zag hij toen geen andere weg dan die van Afscheiding. Wanneer het hem vergund zou zijn gebleven om binnen de vaderlandse kerk in alle vrijheid het Evangelie te verkondigen zoals dat in de reformatie opnieuw was verstaan, was hij graag gebleven.

25
30

En dat brengt bij het tweede punt: het ging in de Afscheiding om de zuivere verkondiging van het Evangelie. Daarvan verwachtte men grote kracht en wanneer dat mogelijk zou zijn gebleven, was men vol verwachting op de post gebleven in die grote kerk waar zoveel aan de hand was. Naar mijn gedachte ligt menselijk gesproken hier en nergens anders het geheim ervan dat ‘onze’ kerken sindsdien geen grote scheuring meemaakten²: zolang er vrij geprekt kan worden zonder dat het Woord aan banden gelegd wordt, verwachten we daarvan grote kracht. Dat is een zeer gereformeerde gedachte, die we terugvinden bij Calvijn in *Institutie* IV,1, 12 en 13.

35

In de Doleantie deed de Hervormde kerk opnieuw een aderlating. Maar de inzet van de Doleantie was níet een andere dan van de Afscheiding. Het hart van de voormannen klopte meer bij een zuivere kerk – die men zelf tot stand wilde brengen. Bekend zijn de woorden van Kuyper tot Hoedemaker toen laatstgenoemde aangaf dat hij niet mee kon in diens

40

¹ Ter synode verzuimde ik deze zin het goede accent te geven. Uit de voorgaande passage is duidelijk dat Calvijn zijn uiteenzetting niet gebruikt wil zien als een vrijbrief voor vrijblijvendheid. Deze zin (vanaf: Wee ons) is dus gericht tegen degenen die anderen in hun geweten belasten. Ik zal heel IV,1,12 en 13 apart bijvoegen.

² Met dankbaarheid constateert de meerderheid (9.18/94r.35vv) dat het kerkverband van de CGK feitelijk het enige is dat in meer dan een eeuw geen landelijke scheuring heeft meegemaakt.

beweging: ‘Gij kunt dan in de Hervormde kerk blijven, maar weet wèl: ál Gods volk gaat met mij, en gij zult daar achterblijven met niets dan enkel Jan Rap en zijn maat.’ Waarop Hoedemaker antwoordde: ‘Ik dank u, Kuyper, voor dat woord, omdat ik daaruit nu duidelijk bemerk, dat mijn aangewezen plaats is in de Hervormde kerk. God lof! Van nu
5 aan behoer ik bij Jan Rap en zijn maat.’³

Het lijkt een subtiel verschil, maar het is voor de zaken die ons vandaag bezighouden van enorm belang. Zuivere verkondiging of zuivere kerk? Als ik hierboven vaststel dat de lijn van 1834 tamelijk ongebroken naar de nog altijd niet gescheurde CGK van 2020 toe loopt,
10 dan ontikom ik er ook niet aan om te constateren dat de weg van Doleantie niet anders is geweest dan een weg van steeds maar verder scheuren. In 1926 en in 1944 scheurden de Gereformeerde kerken. En de kerken van 1944 scheurden in 1967 andermaal. En zelfs in dit millennium gaat deze repeterende breuk voort.

15 Waar de concentratie op zuivere prediking de zegen met zich meebracht van samen optrekken ondanks onderling verschil, bleek het zoeken naar kerkelijke zuiverheid een weg zonder einde. Of anders gezegd: waar men het verwachtte van de levende verkondiging van Gods woord ontving men de eenheid als een toegift van de Here. Waar men de eenheid wilde afdwingen door zelf de zuivere kerk te zoeken bleef men achter met een steeds
20 kleiner wordende groep. Het lijkt me een belangrijke les van de geschiedenis.

3. De taal

Het bovenstaande historische excurs brengt me bij een waarneming ten aanzien van de taal die klinkt in het meerderheidsrapport. De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik vooral
25 Doleantie hoor. Als ik 9.18/94 r. 40 lees over ‘de bereidheid elkaar vast te houden’ dan schrik ik. Want het is geen verschrijving, getuige wat even daarvoor ook gezegd wordt (r. 34). Onze bereidheid elkaar vast te houden? Is dat wat ons in die bijna twee eeuwen samengehouden heeft? En is daar dan nu de rek uit? Als we het in de kerk moeten hebben van onze bereidheid om elkaar vast te houden, dan kunnen we beter meteen ophouden en
30 een goede regeling gaan treffen om elkaar los te laten. De kerk is aan ons gegeven, wij zijn aan elkaar gegeven. En de grote vraag is niet in hoeverre ik bereid ben om wie dan ook vast te houden. De vraag is waar Christus ons voorgaat. Die vraag hoor ik niet.

Iets dergelijks valt me op als de opstellers spreken over hermeneutiek. Mijn vraag is of de
35 opstellers niet een veel te optimistische gedachte hebben aangaande ‘onze’ hermeneutiek. Uit het citaat dat zij kennelijk instemmend aanhalen in noot 1 op pagina 96 maak ik op dat de juiste hermeneutiek (door hen de oude genoemd) daarin bestaat dat er regels voor de uitleg van de Schrift worden opgesteld. Maar wie de Schriften opent, komt in het krachtenveld van de Geest en heeft pas werkelijk gelezen wanneer zijn eigen vragen
40 verstommen en de vraag bij de Here vandaan klinkt: ‘Mens, waar ben je? Mens, wie ben je?’ – wij wórden gelezen door de levende God. Met andere woorden: ik proef in het spreken over hermeneutiek een – wat ik dan maar noem – Doleantiespiritualiteit, die veel (en naar mijn inzicht veel te veel) verwacht van de inzet van ons. Juist bij die benadering is vanuit onze afgescheiden traditie altijd de vraag gesteld is of men niet vergeet dat er
45 wedergeboorte nodig is en dat wij de stem van de goede Herder moeten *leren* herkennen en verstaan – en dat dat niet in onze hand is. De Schrift heb je alleen echt gelezen wanneer je daarna mank gaat aan je heup.

³ Jeroen Koch, *Abraham Kuyper. Een biografie*, Amsterdam 2006, 278.

4. De uitweg die gewezen wordt

De broeders van zowel het meerderheids- als van het minderheidsrapport beseffen grondig dat het wijzen van een weg vooruit geen eenvoudige taak is. Ik concentreer me nu even op het meerderheidsrapport. Ik ben blij dat de broeders aangeven dat onze synode
 5 ‘behoedzaam te werk moet gaan’ als we tenminste ‘geen scheuring (willen) forceren.’
 (9.18/99r.26v) Ik stel vast dat ze het voorstel dat zij doen met een bezwaard gemoed
 geschreven hebben. Dat proef ik ook echt. Ik begrijp hen goed. Er is veel aan de hand in
 kerkelijk Nederland en dus ook in de CGK. Er waait een geest van relativisme door ons
 land, die de kerk hard raakt. Zaken waar we dertig jaar geleden niet aan dachten zijn
 10 vandaag zomaar gemeengoed geworden.

Wie vanuit menselijk perspectief kijkt, heeft veel reden tot zorg voor de kerk.
 Onderzoeken onder onze jongeren maken duidelijk dat zij in weinig opzichten verschillen
 van hun leeftijdsgenoten. Plaatselijke kerken opereren met de gedachte dat ieder zijn eigen
 15 waarheid heeft en laten zich soms weinig gelegen liggen aan het kerkverband. We kunnen
 de ogen daar niet voor sluiten. De grote vraag is echter welke weg werkelijk begaanbaar is.

Mijn conclusie is: de weg die gewezen wordt is geen begaanbare.⁴ Zeker niet omdat de specialisten op het gebied van het kerkrecht, onze deputaten kerkorde en kerkrecht,

⁴ Enkele overwegingen die ik ter vergadering niet heb ingebracht: de weg moet geopend worden om een kerkenraad collectief uit het ambt te kunnen zetten. In een voetnoot (9.18/101, noot 10) wordt aangetekend dat er een precedent is voor een dergelijk handelen in de geschiedenis van onze kerken. Dat is natuurlijk ontegenzeggelijk waar, maar hierbij wordt over het hoofd gezien dat *vanuit de betreffende gemeente* destijds de problemen binnen die gemeente aan de orde waren gesteld. De classis handelde toen niet eigener beweging, maar reageerde op de vraag die vanuit de plaatselijke kerk was gesteld. Kortom: de classis handelde niet omdat de betreffende kerkenraad naar het inzicht van de classis onjuist handelde, maar omdat vanuit de gemeente bezwaren gerezen waren die *langs de kerkelijke weg* waren geagendeerd. Dat voorbeeld kan daarom niet dienen om de weg te effenen voor de vergaande wijziging van de kerkorde die wordt voorgesteld.

Verder wordt geopperd dat dit kerkrechtelijk novum, want dat is het toch echt, ingegeven is door de zorg voor ‘dat deel van de plaatselijke gemeente dat de kerkenraad niet steunt’ (9.18/101r.32). Maar ik vraag mij af: zijn er signalen dat dit aan de orde zou zijn? Wat haalt de classis over zich heen wanneer zij op deze wijze inbreekt in de plaatselijke gemeente?

De broeders zelf beseffen ook dat hun voorstel ver gaat. Zij stellen vast dat de kerkorde ‘feitelijk niet voorziet’ in de huidige situatie en daarom willen zij de kerkorde expliciteren. (9.18/102r.7-13). Om hun gedachte door te voeren, moet het belangrijke artikel 85 dat de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk waarborgt feitelijk sneven. En dat deze route vol voetangels en klemmen is, bewijst het gegeven dat de broeders zich hebben afgevraagd hoe deze nieuwe weg ook voor de burgerlijke rechter houdbaar zal zijn. Wat zegt dit tussenzinnetje over het moeras dat we zouden betreden als we deze weg zouden inslaan? Zou alleen dat al niet een ernstige waarschuwing moeten zijn? ? *Antwoord: Naar ons idee grendelt het voorstel tot wijziging van de kerkorde juist de mogelijkheid van een ingrijpen door de rechter af, dat wordt door de aanvulling juist zeker gesteld. De kerkorde zoals die er nu ligt, geeft geen mogelijkheid tot wat er volgens ons dient te gebeuren bij een zich niet houden aan de onderlinge afspraken. Ons voorstel dient ertoe om die noodzakelijke weg zorgvuldig te gaan.*

Daarbij: wat staat de kerken te doen in het niet denkbeeldige geval dat een classis aan een besluit zoals de meerderheid nu voorstelt geen uitvoering wil geven? Mij dunkt dat dat een belangrijke vraag is, want wanneer deze niet beantwoord wordt, zal het verschillend optreden in vergelijkbare

onlangs een grondig gedocumenteerde memo hebben uitgegeven waarin zij hebben uitgelegd dat de route van het weigeren van de geloofsbrieven echt een onbegaanbare is. Wij moeten niet wijzer willen zijn dan zij. Nee – deze kant moeten we niet op, omdat we dan de kerkorde iets willen laten doen waar hij niet voor gemaakt is. De kerkorde is er opdat de weg tussen Christus en de zondaar open blijft. De kerkorde is er daarom om de wacht te betrekken bij de zuivere verkondiging *en niet om een zuivere kerk af te dwingen*. Een zuivere kerk verwachtten wij, wij bidden erom – maar wij *maken* haar niet. En wij beseffen dat de grootste bedreiging voor haar zuiverheid wijzelf zijn. Wanneer de kerkorde in alle gevallen moet gaan voorzien waar wij niet uitkomen, *verwordt* de kerkorde tot een document van gestold wantrouwen. En wantrouwen is een werk van de duivel. Vertrouwen is een vrucht van de Geest. Dat vertrouwen lijkt al heel lang een schaars goed in de kerken. Het zou ons tot schuld moeten zijn. En het mag ons niet echt verwonderen dat in een kerk waar vertrouwen moeizaam verdiend en gemakkelijk verspeeld wordt de boze vrij spel heeft om mensen uit elkaar te drijven. Ik moet vaak denken aan de indrukwekkende woorden die we bij de opening van deze synode hoorden over het kortste gebed dat ooit op de synode gebeden is: ‘Here, bekeer ons.’ Dat hebben wij nog niet gebeden. Maar dat gebed is de enige echte weg.

Laten wij kerken van de Afscheiding blijven. Kerken waar inderdaad het nodige over te zeggen valt. Kerken waar zondaren samen zijn. Maar ook kerken waar het Evangelie van Christus vrijuit klinkt en waar zijn Geest werkt. Zullen we over die verkondiging met elkaar het gesprek echt zoeken? En zo leren dat we aan elkaar gegeven zijn en daarom elkaar mogen vertrouwen? Dan zijn we ziende in het gebod en blind in de uitkomst – maar dan verwachten we het van Hem en niet van onszelf en ons ferme handelen. Ik wijs op de woorden uit Zacharia 4:6: ‘Niet door kracht en niet door geweld, maar door Mijn Geest, zegt de HERE van de legermachten.’ (HSV)

Antwoord:

30 *Calvijn*

De belangrijkste vraag die ds. Den Hertog gesteld heeft is: ‘Weten wij wat kerk is?’ In verband hiermee bepaalde hij de synode bij twee citaten uit de Institutie van Calvijn, te weten Institutie IV,1,12 en IV,1,13. De vraag die ons in verband hiermee bezighoudt is: Is het terecht is dat deze citaten gebruikt worden in verband met de problematiek waarvoor wij ons gesteld zien?

Het gaat in de Institutie IV,1,12 over de dingen ‘waarover kerken onderling van mening kunnen verschillen, zonder dat de eenheid van het geloof daardoor verbroken wordt.’

Calvijn duidt ze verder in dit artikel aan als ‘kleine verschillen van inzicht.’

De vraag is vervolgens of Calvijn de vragen rond vrouw en ambt zou beschouwen als een ‘klein verschil van inzicht’. We zijn daarvoor te rade gegaan bij zijn uitleg van 1 Timotheüs 2: 12 en 1 Korinthe 14: 34.

Bij zijn verklaring van 1 Timotheüs 2: 12 lezen we: ‘Hij (Paulus) stelt daarbij wat het leerambt allernaast is: dat zij (de vrouwen) geen autoriteit aannemen over de mannen. Want dit is de oorzaak dat het leerambt haar verboden wordt, te weten omdat de conditie dit niet toelaat. Want zij zijn onderworpen, en het leerambt is een ding, dat macht of hogere graad meebrengt. (...) Zo zal dan enigszins de hemel met de aarde vermengd

zaken alleen maar schrijnender worden: in de ene classis gebeurt dan wat in een andere niet wordt toegestaan en zelfs leidt tot ingrijpen in de gemeente.

worden, zo de vrouwen het leeraamt aangrijpen. Zo gebiedt hij dan de vrouwen stil te zijn, dat is in hun orde te blijven.’

Bij zijn uitleg van 1 Korinthe 14: 34 lezen we: ‘Paulus’ bewijsvoering is eenvoudig, te weten, dat het leeraamt aan de vrouw niet betaamt. Want indien zij leert, zo is zij over alle mannen, en het betaamt, dat zij onderworpen is.’

Het is niet voor tweeërlei uitleg vatbaar: Calvijn wijst de ambtelijke bediening van het Woord door vrouwen pertinent af. Hij gebruikt daarvoor krachtige termen. Als het wel plaatsvindt, dan is dat te vergelijken met de ‘vermenging van hemel en aarde’ (sic!). Hij typeert het paulinische voorschrift als een zaak met het gewicht van een apostolisch verbod. Het is onbetamelijk, aldus de reformator.

Derhalve menen wij te moeten concluderen dat Calvijn ‘vrouw en ambt’ niet als een middelmatige zaak heeft gezien toen hij in zijn Institutie waarschuwde voor al te rigoureuze maatregelen. Het betreft hier immers volgens hem zeker niet iets ‘waarover kerken onderling van mening kunnen verschillen’ (IV,1,12). En wij geloven dan ook niet dat Calvijn het etiket ‘een valse waan van absolute heiligheid’ of ‘onberaden ijver voor de gerechtigheid’ (IV,1,13) op ons plakt als wij maatregelen van vermaning en tucht voorstellen. Integendeel, Calvijn zou ds. Den Hertog mogelijk wel verwijzen naar hoofdstuk 8 van boek IV van zijn Institutie, waar de reformator uitvoerig schrijft over de macht van de kerk ten aanzien van de geloofsregels. Kenmerkend voor die macht is dat ze geestelijk van aard is. Ze is bedoeld om op te bouwen en niet om af te breken. De dienaren moeten zich beijveren dat Christus de zeggenschap behoudt (IV,8,1). Dat houdt overigens wel in dat deze vaste grondregel gelden moet, dat ‘men niets mag houden voor het Woord van God waaraan in de kerk ruimte geboden mag worden’ dan wat in overeenstemming met dat Woord is, en ‘dat er geen andere manier bestaat om het onderwijs in de kerk naar behoren in te richten dan volgens het voorschrift en de norm van dit Woord’ (IV,8,8).

Wat zal dan de taak van de herders van de kerk zijn? Ze ‘behoren toegerust te zijn om in vertrouwen op Gods Woord alles aan te durven.’ Waartoe? Wel, ‘om alle kracht, heerlijkheid, wijsheid en hoogheid van de wereld ertoe te brengen plaats te maken voor de majesteit van het Woord (...) en hen die zich verzetten en zich halsstarrig betonen te bestrijden, te berispen en ten onder te brengen, om te binden en te ontbinden, om zo nodig de donder te laten rollen en de bliksem te laten flitsen, maar dit alles door middel van Gods Woord’ (IV,8,9).

Daarnaast is wat Calvijn opmerkt in IV,9,13 ook niet zonder betekenis, wanneer hij stelt: ‘Zeker, we geven graag toe dat er, in geval zich over enige leerstelling een geschil voordoet, geen beter of betrouwbaarder middel daartegen bestaat dan dat er een synode van echte bisschoppen bijeenkomt, waarin het betwiste leerstuk onderzocht wordt. Een uitspraak in zo’n geschil waarmee de herders van de kerken, onder aanroeping van de Geest van Christus, gezamenlijk ingestemd hebben, zal immers veel meer gewicht hebben dan wanneer ieder in eigen kring voor zichzelf een oordeel erover vormt en dat aan zijn gemeente voorhoudt of wanneer een paar mensen zonder een kerkelijk mandaat tot zo’n uitspraak komen. Als de bisschoppen bij elkaar gekomen zijn, is het bovendien voor hen gemakkelijker om samen te overleggen wat ze de gemeente moeten leren en in welke vorm ze dat moeten doen, om daarmee te voorkomen dat de verscheidenheid in hun optreden ergernis verwekt. In de derde plaats is dit de manier die Paulus voor het beoordelen van leringen voorschrijft.’

Ds. Den Hertog riep ons als meerderheid van de commissie op meer te luisteren naar de stem van Calvijn en zijn raadgevingen te verwerken in ons oordeel. Onze nadere bestudering van de desbetreffende passages van de Institutie, zijn uitleg van de genoemde Bijbelteksten, maar zeker ook wat hij opmerkt over de betekenis die een synode kan hebben

om uitsluitel te geven in een problematiek, hebben ons echter des te meer overtuigd van de geldigheid en juistheid van wat we in ons eerdere rapport hebben geschreven.

Afscheiding en doleantie

5 *Ds. Den Hertog (e.a.) schuift de meerderheid van commissie 4 doleantiedenken in de schoenen. Hij schrijft veelzeggend: 'Het hart van de voormannen (van de doleantie) klopte meer bij een zuivere kerk – die men zelf tot stand wilde brengen.' We ervaren dit verwijt als framing. We streven geen doleantiepraktijken na, we willen enkel kerk naar Schift en belijdenis zijn.*

10

Enkele overwegingen daarbij:

- *Leidend voor onze kerken zijn altijd de artikelen 27-32 NGB geweest, m.n. artikel 29 is van belang. De zuivere kerk heeft drie kenmerken: de zuivere bediening van Gods Woord, van de sacramenten en de tucht. Nadrukkelijk stelt Guido de Brès dat in de*

15

ware kerk ook onvolkomenheden aanwezig zijn, maar daartegen wordt gestreden.
 - *Deze drie kenmerken geven de ruimte die Calvijn ook voorstaat (citaten van ds. Den Hertog). Deze ruimte is er in onze kerken altijd geweest, denk aan de discussie omtrent het lied, Schriftberijmingen, Nieuwe Bijbelvertaling, nieuwe formulieren, liturgische vernieuwingen, onlangs dans en drama, etc. Daarin hebben we elkaar weten te*

20

verdragen.
 - *De vragen waar onze kerken nu mee geconfronteerd worden, raken de kern van artikel 29. Alle drie de kenmerken zijn in het geding: de zuivere prediking van Gods Woord (Schriftgezag, vgl. vrouw in het ambt, homoseksuele praxis), de bediening van de sacramenten (praktiserende homo's aan het Heilig Avondmaal) en de tucht (zie GS-*

25

besluit over homoseksualiteit).
 - *Onze kerken staan voor de keus om óf kerkenraden die één of meerdere eigenschappen van de ware kerk in de zin van artikel 29 NGB loslaten aan te spreken en desnoods de weg van censuur in te slaan (een van de adviezen van deputaten kerkrecht aan de classis Zwolle en ook het voorstel van verschillende gemeenten van de classis Zwolle) óf in zijn geheel te verworden tot een pluriforme kerk (vgl. PKN) waar een ieder zijn eigen waarheid mag hebben als we elkaar maar blijven aanvaarden als van Christus aan elkaar gegeven. Maar Christus heeft ons aan elkaar gegeven met het gebed: 'Heilig ze in Uw Waarheid; Uw Woord is de Waarheid (Johannes 17: 17).'*

30

35 *Hermeneutiek*

Commissie 4 is te verstaan gegeven zich te verhouden tot wat in '98 en '01 besloten is t.a.v. 'vrouw en ambt'. In het licht daarvan verwijzen we naar wat geschreven staat op blz. 47-54 van 'Vrouw en ambt, uitgave onder verantwoordelijkheid van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland 1998' onder het kopje

40

'Hermeneutische vragen'. Daar vinden we de hermeneutische verantwoording onder het besluit waar wij van uit dienden te gaan. Overigens is wat hier verwoord is min of meer ook het uitgangspunt geweest in 2013 (!) bij het rapport over 'homoseksualiteit en homoseksuele praxis (zie rapport 9.35/11 r. 48-5). Een zaak die onze volledige instemming heeft, ook vandaag.

45

Begaanbare weg?

Ds. C.C. den Hertog gaat in op het door ons genoemde precedent bij ons voorstel om de kerkorde zo aan te passen dat een kerkenraad collectief uit het ambt gezet kan worden. Hij schrijft: 'Dat is natuurlijk ontegenzeggelijk waar, maar hierbij wordt over het hoofd gezien dat vanuit de betreffende gemeente destijds de problemen binnen die gemeente aan de orde

50

waren gesteld. De classis handelde toen niet eigener beweging, maar reageerde op de vraag die vanuit de plaatselijke kerk was gesteld. Kortom: de classis handelde niet omdat de betreffende kerkenraad naar het inzicht van de classis onjuist handelde, maar omdat vanuit de gemeente bezwaren gerezen waren die langs de kerkelijke weg waren geagendeerd. Dat voorbeeld kan daarom niet dienen om de weg te effenen voor de
5 gaande wijziging van de kerkorde die wordt voorgesteld.'

Dit valt te betwijfelen. In de eerste plaats willen we het volgende noemen. We hebben vandaag met de kwestie 'Zwolle' (toelating praktiserende homo's en lesbiennes aan het
10 Avondmaal) te maken. Destijds is deze zaak naar aanleiding van twee appels tegen het kerkenraadsbesluit om de Avondmaalstafel voor praktiserende homoseksuelen open te stellen, op tafel de classis gekomen, en ten slotte heeft dit ertoe geleid dat de generale synode zich met het onderwerp homoseksualiteit en homoseksuele relaties bezig is gaan houden. De uitkomst is bekend.

15 In de tweede plaats, binnen onze kerken bestaat ook de mogelijkheid dat in appel wordt gegaan tegen een besluit van een kerkenraad door leden uit andere gemeenten en door kerkenraden uit het kerkverband als er sprake is van een zaak die het hele kerkverband raakt. Dit heeft ook plaatsgevonden inzake besluiten van de kerkenraden van Arnhem, Hilversum, Nieuwegein en IJmuiden m.b.t. vrouw en ambt. Ondertussen liggen er appels
20 bij meerdere PS-en t.a.v. besluiten over vrouw en ambt. Deze zaken zijn dus via een geordende weg en op een geoorloofde manier aanhangig gemaakt. En dus zal er binnen de kerken een oordeel over gevormd moeten worden en in geval van toewijzing van de appels impliceert dat ook een vervolgstap.

25 Deputaten kerkorde en kerkrecht hebben in hun brief aan de classis Zwolle, d.d. 29 maart 2018, de mogelijkheid aan de hand gedaan om als classis uit te spreken dat de kerk van Zwolle zich moet voegen in wat de kerken in haar breedste vergadering besloten hebben. En daar ook nog aan toegevoegd: als Zwolle dat niet doet, dan kunnen haar geloofsbrieven niet meer aanvaard worden. Dat brengt ons meteen bij de kwalificatie van ds. Den Hertog t.a.v. deputaten kerkorde en kerkrecht als de 'specialisten' die niet
30 weersproken mogen worden. Gezien het feit dat deze genoemde mogelijkheid van het weigeren van de geloofsbrieven later ingetrokken is, vermoeden wij dat deputaten kerkorde en kerkrecht de zaken ook niet altijd even scherp hebben. Nu hebben we immers te maken met de uitspraak dat de weg van het weigeren van de geloofsbrieven niet begaanbaar is. Dit omdat de kerkorde daarin niet voorziet en het juridisch dus niet houdbaar is. Wel,
35 daarin voorziet dan ons voorstel tot wijziging van de kerkorde.

Tot slot: ds. Den Hertog schrijft dat de kerkorde een wacht is bij een zuivere verkondiging en geen middel om een zuivere kerk af te dwingen. We zijn het daar, met inachtneming van wat we hierboven aangaven, mee eens.

40

P.J. den Hertog

1. Ik merk dat het bij het onderwerp eenheid van belang is om te weten wat je onder bepaalde woorden verstaat. We hebben te maken met een Babylonische spraakverwarring:
45 Wat is de definitie van de kerk; van Schriftverstaan, Schriftgezag en Schriftuurlijk; wat is de verhouding tussen Schrift, belijdenis en kerkorde; wat is het onderscheid tussen verscheidenheid en verdeeldheid.

Vraag aan deputaten en commissie:

50 Wilt u hier a.u.b. zo concreet mogelijk op ingaan, en dat ook onderbouwen?

Antwoord: Wij baseren ons voor onze stellingname op de besluiten van de synodes van '98 en '01, '13 en '16. Daar en toen zijn duidelijke uitspraak gedaan inzake vrouw en ambt en homoseksuele praxis. Inzake vrouw en ambt is ons door het moderamen meer dan één keer aangegeven dat we in ons rapport uit dienen te gaan van '98 en '01.

2. De cultuur mag de uitlegger van de Bijbel niet zijn. Waar zijn we dan aan overgeleverd! Maar in het verstaan van de Bijbel spelen onze achtergrond, cultuur en vooroordelen voortdurend mee. Ons verstaan is altijd beperkt en onvolledig. Dat mag ons voorzichtig maken om ons verstaan van de Bijbel te verabsoluteren.

Vraag aan deputaten en commissie:

Kunt u dat onderschrijven? Kunt u daar nog meer over zeggen?

Antwoord: Op zich waar, maar punt is dat we als kerken in meerderheid gewetensvol uitspraken hebben gedaan over vrouw en ambt, homoseksuele praxis. Daaraan hebben we ons als kerken te conformeren, zolang we niet gezamenlijk tot een ander standpunt zijn gekomen. Door van kerkelijke besluiten die Bijbels onderbouwd zijn periodiek af te willen wijken, blijkt volgens ons dat de cultuur en de tijd(geest) waarin we leven een grote rol spelen bij hoe de Bijbel gelezen wordt.

3. Genesis 1 spreekt klip en klaar uit dat God Schepper is over hemel en aarde. Of Hij dat in een milliseconde, 6 dagen van 24 uur of op nog andere manieren heeft gedaan, dat maakt mij niet uit en ik vind dat ik daar ook niet op afgerekend mag worden. Wat andere voorbeelden: de aarde wordt in de Bijbel beschreven als een plat vlak en niet als een ronde bol. Wij weten nu wel beter, maar Copernicus moest het ontgelden. Op het punt van slavernij zijn we de Bijbel ook anders gaan lezen.

Vraag aan deputaten en commissie:

Kunt u zich voorstellen dat we in een bepaalde kwestie - met de ons heden geschonken wijsheid - een keuze maken hoe de Bijbel gelezen dient te worden en dat we mogelijk over tien of twintig jaar tot een ander inzicht kunnen komen (zoals in de voorbeelden hierboven)?

Antwoord: Ja, dat zou in theorie mogelijk zijn. Ons kennen is ten dele. Maar het punt is: zie voorgaande antwoord.

4. Met de NGB belijden wij 'een enige katholieke of algemene kerk, als heilige vergadering van de waarlijk gelovige christenen, die al hun heil verwachten van Jezus Christus'. En Voetius zegt dat het een kerk niet vrij staat om dat verband te breken, tenzij de kerken, met wie zij in gemeenschap leeft, de belijdenis naar Gods Woord hebben verlaten. Zo'n kerk heeft de tekenen van de ware kerk verloren en is een valse kerk geworden. Het moet dus gaan om een fundamenteel confessioneel geschil, waarbij de eenheid in Christus verbroken wordt. Prof. dr. A. van de Beek in zijn referaat op de TUA onlangs: 'Daarbij is er slechts één fundamenteel criterium: gaat het om Christus?' En verderop: 'Met onze voorlopige pogingen om de Schrift te verstaan en onze voorgestelde antwoorden staat of valt de kerk niet. Ze kunnen volgens Origenes dus ook niet als ketterijen betiteld worden zoals de fundamentele zaken waarover het Credo zich uitsprekt.' En nog wat verder: 'Dat we geloven in één heilige, katholieke en apostolische kerk negeren we graag in ons eigen kleine clubje dat denkt zich te kunnen vrijwaren van

mensen die een Bijbeltekst net anders interpreteren – alsof de hermeneutiek niet net zo gecompliceerd zou zijn als de Schrift zelf. Ook de hermeneutiek is niet ons bezit, gelukkig niet, want alles wat we bezitten ontnemt ons onze vrijheid in Christus.’

5 **Vraag aan deputaten en commissie:**

Zou u a.u.b. op bovenstaande willen reflecteren? En niet te algemeen a.u.b.

10 *Antwoord: Ook voor ons is het klip en klaar dat het moet gaan om Christus. Hij is de Kern. Maar die Christus willen we ook gehoorzamen. Christus als het Centrum aanduiden en Hem niet gehoorzamen, is voor ons onaanvaardbaar. En opnieuw leggen we uit dat we onze synode in meerderheid tot bepaalde standpunten gekomen is en die dienen we te dragen. De eenheid bewaren is zo belangrijk, dat zij die zich niet bij de meerderheid kunnen neerleggen, die eenheid niet onder druk mogen zetten door eigen wegen te gaan. We halen een uitdrukking aan van dr. Loonstra die we onlangs lazen in het ND: ‘Je eigen*
15 *winkeltje gaan runnen doet zoveel afbreuk.’ Indien men dat toch wil, dan is het voor te stellen dat men zich diepgaand beraad op de eigen positie in de kerken en of het te verantwoorden is om door te gaan op de ingeslagen weg. Dit ook omdat er mogelijkheden zijn om zich geheel vrijwillig aan de sluiten bij een andere denominatie. Toch willen we ook nog een andere kanttekening maken. Ds. Den Hertog past de*
20 *redenering van prof. Van de Beek toe op de huidige discussie binnen onze kerken, terwijl zijn redenering ziet op het zichtbare wereldwijde karakter van Christus’ kerk. Als we hem dan volgen in zijn redenering, dan zegt dat inderdaad veel over het denominatie-denken en dientengevolge iets over (de plaats van en bestaansrecht van) onze kerken. En dat gaat onzes inziens ook te snel en te veel voorbij aan de notie van de onzichtbare kerk die in de*
25 *gereformeerde traditie niet onbekend is.*

Ten slotte nog wat dingen die ik naar voren wil brengen:

30 Is Christus gedeeld? Een vrouw van in de tachtig (NGK) uit onze gemeente voelt nog altijd de pijn van 1967. Haar dochter is met haar man CGK geworden, maar onlangs zei ze tegen haar moeder: zal ik toch maar weer NGK worden? Haar moeder antwoordde: kind, blijf waar je nu bent; daar heeft God je geroepen. Laten we deze wijsheid tot ons laten spreken.

35 **D.J.T. Hoogenboom**

Ik dank de broeders van het meerderheidsvoorstel voor het beantwoorden van de vragen.

Eerlijk gezegd voel ik mij tot hun voorstel aangetrokken. Ook ik verlang naar:

- een kerk die naar elkaar luistert en gezamenlijke afspraken nakomt;
- een kerk die zich niet laat verleiden door de tijdgeest;
- 40 - een kerk die staat op de schouders van het voorgeslacht;
- een kerk die haar zuiverheid bij Schrift en belijdenis ervaart.

Dat zie ik terugkomen in de besluitvoorstellen. Zo krijgen we middelen in handen om die kerk vorm te geven. Ik voelde me ertoe aangetrokken – totdat ik (hoe kan het ook anders)
45 prof. Van der Schuit las: Daarom zeggen wij nog steeds met dr. Bavineck: ‘Christelijk Gereformeerd blijve dies onze leuze. (...) Schoon gezegd in 1882, maar Ezau was de eenige niet, die zijn eerstgeboorterecht voor een aanlokkelijken schotel verkocht! (Schuit, Na vijf en twintig jaren, 139). Het is de verleiding die Van Lodensteijn ervoer toen Anna Maria van Schuurman meeging uit de Gereformeerde kerk met De Labadie. Het is de
50 verleiding die in 1892 in de boerderijen van Kerkwerve en de huizen van Zierikzee werd

gevoeld toen een prachtige, zuivere kerk met duizenden leden in ons Vaderland ontstond. Een aanlokkelijke schotel. Volgens mij is de eerste vraag die we moeten beantwoorden: in wat voor kerk leven wij? Hoe zien we de kerk?

- 5 In 1946 vond een tweede ontmoeting plaats tussen de kerkenraad van de cgk en die van de gereformeerde kerk (onderhoudende art 31KO) die het jaar daarvoor was ontstaan door de breuk in de GKN in 1944. De ‘vrijgemaakte’ broeders wilden graag samen verder en ze wilden dat regelen. Maar de kerkenraad van de CGK (onder voorzitterschap van de jonge JHV) wilde eerst iets anders weten. Stond de kerkenraad van de dolerende kerk op het
- 10 standpunt van de doleantie of dat van de afscheiding? In het laatste geval kon er verder gepraat worden, in het eerste geval had de kerkenraad liever dat men zich bij de plaatselijke Hervormde gemeente vervoegde. Als men op het standpunt van de Doleantie stond had men wellicht wel een mooie kerk maar had men zich nooit mogen afscheiden.
- 15 Het ging om het principium dividendi, lag dat in de zonde van de kerk of in Gods Woord? De belijdenis gebiedt dat we ons aan te sluiten hebben bij de kerk. Alleen als er geen kerk meer is, kan – ja moet – afscheid van elkaar genomen worden. Daar zou ik heel graag met elkaar over spreken: de kerk en het principium dividendi.
- 20 - Wat is de grond van de kerk? Schrift op grond en belijdenis? Of kerk van Christus?
- Wat is de grond van het kerkverband? Is dat iets anders dan de grond van het kerkverband.

Antwoord: Opnieuw willen wij onderstrepen dat wij niet in een geest van Doleantie of zelfs van Labadisme de kerk willen vervolmaken en dat we ook niet uit zijn op het veroorzaken van een scheuring. We willen er slechts voor waken dat door het gedogen van de huidige

25 *ontwikkelingen rond de bevestiging van vrouwelijke ambtsdragers onze kerken met een dijkdoorbraak van allerlei vernieuwingen te maken krijgen, die er juist voor zullen zorgen dat we als Christelijke Gereformeerde Kerken geen bestaansrecht meer hebben naast bijvoorbeeld de PKN. En nogmaals: het is in onze ogen één van de wezenlijke trekken van een afgescheiden kerk dat wij niet alleen bij het Woord en de sacramenten maar ook bij de*

30 *handhaving van de kerkelijke tucht – ook over ambtsdragers – de wacht betrekken. Verder zijn wij van mening dat het niet tot de taak van commissie 4 gerekend kan worden om een fundamenteel onderzoek in te stellen naar de ecclesiologische vragen die in deze bijdrage worden opgeworpen. Als dat al nodig zou zijn, komt die taak eerder toe aan een nieuw in te stellen deputaatschap of commissie.*

- 35 Dr. Kuyper kon beweren: als instituut genomen, is de Kerk eene instelling rustende in menselijke keuzen, besluiten en wilsdaden en bestaande uit leden, ambten en hulpmiddelen.
- 40 De Heilige Schrift en onze Gereformeerde vaders teekenen daartegen protest aan, en laten ons altijd daghelder zien, dat het ééne ambt van Christus in verschillende ambten en bedieningen openbaar wordt, en dat al die ambten en werkzaamheden in ontstaan en bestaan niet rusten in den mensch, maar in het hoofd Jezus Christus zelf. (Van der Schuit, Na 25 jaren, p. 128)
- Wat is de plaats van belijdenis?

45 De kerken van de calvinistische reformatie in ons land hebben geen pogingen aangewend om door middel van zorgvuldig uitgebalanceerde formules een eenheid te scheppen en deze eenheid gestalte te geven in een formulier van eenheid. Integendeel, men ‘vond een symbool en hief dat omhoog als teken der verbondenheid.’ (Hovius, Het verband tussen

50 onze Belijdenis en onze Kerkorde, p.12)

- Wie is lid van de kerk?
- Wat zijn de machtsmiddelen van de kerk? Verkondiging en tucht die geestelijke middelen zijn of ook de kerkorde?
- Wat betekent het dat wij met art. 28 belijden dat wij ons bij de kerk behoren te voegen?
- 5 - Wat behoort tot het *ius divinum positivum* en *jus divinum permisivum*. Het goddelijk recht is óf positief / onmiddellijk / direct óf permissief / middelmatig / indirect.

Wat is ons principe als het gaat over de kerk? Daarover zou ik het willen hebben. Want dat bepaalt het speelveld voor de omgang met elkaar. Dan weten we wat de grenzen en de mogelijkheden zijn. Wat mij betreft is dat niet het principe van doleantie of dat nu in de

10 vorm van pluraliteit van het minderheidsrapport of het Labadisme van het meerderheidsrapport is.

Daarover zou ik willen spreken met elkaar maar ook met andere kerken. Klopt men wel aan het goede adres aan als men met christelijke gereformeerde kerken wil samenwerken? Of moeten we GKv en NGK doorsturen naar de PKN/ HHK? En als wij dan niks meer te

15 doen hebben, zullen wij dan ook nog eens kijken of dat nog een valse kerk is of dat de breuk in Sion omwille van het lichaam van Christus geheeld moet worden.

Antwoord: Wie ook maar aanklopt bij de Christelijke Gereformeerde Kerken is aan het goede adres. Goed in die zin, dat men niet afgescheept zal worden. Maar vervolgens dient er wel gesproken te worden in hoeverre het tot samenwerking kan komen. In het verleden is men zover gekomen dat samenwerking op basis van art. 8 K.O. gerealiseerd kon worden. Maar helaas hebben doorgaande ontwikkelingen in, eerst de NGK en later de GKV, roet in het eten gegooid. Overigens, zouden de GKV en de NGK goede kans maken bij de PKN, vermoeden we en minder bij de HHK.

20

M.A. Kempeneers

25

Broeders, dank voor de beantwoording van mijn vragen. Al vond ik wel dat mijn vraag aan de brs van het minderheidsrapport over een scheuring wat kort door de bocht is

30 samengevat.

Ik wil onderstrepen wat al eerder is gezegd, namelijk dat wij te maken hebben met een geestelijk probleem. Wij moeten constateren dat wij als CGK uit elkaar zijn gegroeid. Meerdere keren is op deze synode gezegd dat onze kerken sinds 1892 niet zijn gescheurd

35 en er is opgeroepen om geen grote woorden als scheuring of breuk te gebruiken. Al deze woorden ten spijt is het niet te ontkennen dat er in de afgelopen decennia al vele scheuringen en breuken zijn geweest. Individuele gemeenteleden en gezinnen hebben gebroken met onze kerken en hebben zich aangesloten bij een ander kerkverband. Plaatselijke gemeenten zijn gescheurd, waardoor er in één stad of dorp twee of soms wel

40 drie CGK zijn die een gesloten kansel voor elkaar hebben.

Mag ik de synode eraan herinneren dat er in de jaren '60 een stichting is opgericht met de naam Bewaar het Pand om de uittocht van predikanten en gemeenten in de jaren '50 en '60 tegen te gaan? Maar die stichting heeft misschien ook een keerzijde. Misschien is het

45 landelijk daardoor wel minder gegaan over de hoofdzaak, de zuivere prediking, en heeft men zich teruggetrokken in de eigen gemeenten.

Wellicht betalen wij nu de prijs dat het op synodaal niveau al te lang niet diepgaand en consequent genoeg gegaan is over de zuivere prediking. Br. Niels den Hertog heeft op dit

50 aspect gewezen bij de vraag wat de kerk tot kerk maakt. Ik weet niet of hij ervan uit gaat

dat die zuivere prediking in alle CGK te vinden is. Zou veel prediking in onze CGK bijvoorbeeld de toets van de Dordtse Leerregels kunnen doorstaan? Ik vrees van niet. er is de metafoor van een huisgezin gebruikt en dat je geen zoon of dochter je huis uitzet. Maar is dat wat in 1618 gebeurd is dan zonder liefde gebeurd? Het wegsturen van de

5 remonstranten? Of gaat het om de liefde tot Gods Koninkrijk en moeten dan soms pijnlijke maatregelen genomen worden? Overigens vermoed ik dat veel remonstranten van toen heel wat gereformeerder waren in hun prediking dan veel christelijke gereformeerden vandaag de dag.

10 De vrouw in het ambt is slechts een symptoom van het afkalven van de zuivere prediking. Het lijkt nu de bottleneck te worden in onze kerken. Ik zal het niet kunnen meemaken en kunnen (ver)dragen als onze kerken geen duidelijk geluid laten horen en maatregelen nemen in deze zaak.

15 Laat ik nog mogen wijzen op de metafoor van br. L. Mak. Ons huis staat in brand. Een andere metafoor is: het is code rood. En vat u dat alstublieft niet op als oorlogstaal, maar als een hartenkreet. De synode moet nu echt duidelijk gaan spreken en handelen. En wat mij betreft is dat in navolging van wat er in het meerderheidsrapport 5 van commissie 4 is voorgesteld.

20

L. Mak

Verschillende keren, ook vanmorgen door de rapporteur die namens de meerderheid van de commissie sprak, is gezegd dat er geen alternatief voor de drie oplossingsrichtingen is

25 aangedragen. Dat is mijns inziens niet juist - en na de toespraak van ds. Mensink zeker niet meer. Ik wil in deze bijdrage aanhaken bij de passage in het meerderheidsrapport, onder aan blz. 94 en bovenaan blz.95. Onder aan 94 staat 'Zowel op de bezinningsdag in oktober als daarna is door synodeleden de mogelijkheid geopperd om ons kerkverband maar op te heffen en aansluiting te zoeken bij de PKN.' Ik herken daarin wat in eerdere bijdragen heb

30 ingebracht. Maar dat was wel zonder het woordje 'maar'! Eenzelfde soort observatie bij de tekst bovenaan 95. Daar staat (r4) 'slechts op een pragmatische manier'. Ik blijf steken bij dat woordje 'slechts'.

Een overzicht van hoe ik de situatie ervaar:

- We hebben hier een meerderheids- en een minderheidsrapport voorliggen. Beide door

35 de auteurs gebaseerd op hun verstaan van de wil van de Here in onze dagen.

- In de pers verschenen vorige week twee artikelen, het ene van Rouvoet en Van Dijke c.s., het andere van Kieviet en Westerink. Schrijvers van beide artikelen zijn overtuigd dat ze een richting wijzen die noodzakelijk is om kerk van de Here Jezus Christus te kunnen zijn. Al deze auteurs, voor zover ik ze ken, waardeer ik zeer en beschouw ik als

40 echte broeders in Christus.

- In de classis Amsterdam waar ik nogal eens kom, lopen de visies ver uiteen. Toch wil ik Hilversum noch Naarden missen. Ouderkerk noch Via Nova.

45 Maar ik moet wel gaan kiezen. Als ik de één kies, moet ik de ander laten vallen - die me even lief is en omgekeerd. Een tussenweg, hoe zorgvuldig en slim ook geformuleerd, mag helpen om deze vergadering verder te brengen, maar overbrugt absoluut niet de kloof die er is in de kerken. Zie wat er gebeurde en nog gebeurt met het besluit over homoseksuele relaties.

Maar wat ik helemaal niet wil is dat de naam van de CGK (en in het verlengde daarvan: de van de Here) door de dochters van de Filistijnen door het slijk van de straten van Askelon wordt gehaald – om Davids klaaglied vrij te citeren, namelijk als gevolg van een ongecontroleerde scheuring; met als gevolg krantenkoppen als ‘zwaar-gereformeerden vechten elkaar de tent uit’.

5 Dus naar een pragmatische oplossing? Ja, maar dan wel met het pragmatisme van Abraham die tegen Lot zei: laat er toch geen twist tussen ons zijn en die aan Lot de keus liet – ook al leidde die keus tot de verkeerde weg – en die voor de steden en dus ook voor Lot bleef bidden tot beschamens toe. Het pragmatisme van de priesters die de toonbroden aan David gaven, ook al mocht dat niet volgens de Mozaïsche wet. Ik beschouw dit soort
10 pragmatisme niet als iets waar de kwalificatie ‘slechts’ bij past. Is dit een gemakkelijke weg? Verre van dat. Na 45 jaar allerlei activiteiten binnen de CGK gaat dit zeer tegen mijn gemoed in. Maar er zijn momenten waarop eigen gemoed, eigen emotie, zelfs eigen overtuiging moeten wijken.

15 Ik heb een voorstel overwogen. Op dit moment denk ik niet dat ik dat ga doen. Ik zou niet weten hoe het zou moeten, dat wil zeggen: ik zou niet weten hoe zo’n collectieve aansluiting bij de PKN geregeld zou moeten worden. Al die financiële en juridische consequenties. Onze pinnen zijn té diep ingeslagen. Onze kerk is geen tent voor onderweg
20 meer maar een huis, -- en ik voeg daaraan toe: een huis dat door sommigen als een bunker wordt ervaren. ---

Ik ben Cato niet en de CGK is Carthago niet. Toch herhaal ik mijn vraag die ik u twee keer eerder stelde en waarop ik nog steeds geen enkel antwoord heb gekregen. Die vraag is:
25 welke reden is er, voor het aangezicht van de Here, om het CG kerkverband, ook nu in de kerkelijke en maatschappelijke omstandigheden van 2020, nog in stand te houden?

*Reactie: het is onze overtuiging dat onze kerken geen bestaansrecht meer zouden hebben als, in de lijn van verschillende voorstellen, gekozen zou worden voor een pluriform kerkmodel. Als we echter willen blijven zoals we sinds 1834 en 1892 gepoogd hebben kerk te zijn, heeft de CGK wel degelijk bestaansrecht. En wij herkennen de opvatting van br. Mak heel sterk, wanneer hij zegt: ‘Een tussenweg, hoe zorgvuldig en slim ook geformuleerd, mag helpen om deze vergadering verder te brengen, maar overbrugt absoluut niet de kloof die er is in de kerken. Zie wat er gebeurde en nog gebeurt met het
30 besluit over homoseksuele relaties.’ Dat is ook ons punt. En zal die kloof niet nog groter worden wanneer we niets zouden doen?*

T.A. Meijboom

40 Dank voor de uitgebreide beantwoording door rapporteurs. T.a.v. ds. Oosterbroek geldt dat ik mijn vraag concreter heb gesteld als dat u hebt beantwoord. Mijn vraag was wel wanneer de zuivere verkondiging van het evangelie in het geding was maar dan in het licht van uw opmerking over de teugels straktrekken als dat overtuigend wordt vastgesteld.

45 Concrete vraag is wat als deze synode in meerderheid uitspreekt dat op datzelfde dossier wel de zuivere verkondiging van het Evangelie in het geding is.? Als de synode dat uitspreekt, is dat dan voor uw commissie overtuigend vastgesteld? En ontstaat dan voor u de situatie van ‘de teugels strakker aantrekken’?

2e vraag is niet beantwoord, ds. Buijs had het er ook al over, u spreekt over een terugtrekkende beweging op landelijk niveau (9.18/105 r. 20). Kunt u dat nader duiden met bijvoorbeeld voorbeelden? Is er niet veel meer sprake van een oprukkende beweging op plaatselijk niveau?

5

H. Peet

Hierbij nog een enkele overweging van mijn kant bij de rapporten 5 en 5a van commissie 4 (eenheid). Ook ik had voor vrijdagmiddag iets voorbereid, maar kreeg het donderdagavond laat niet zo op papier als mij voor ogen stond. Vandaar nu alsnog een schriftelijke bijdrage in lijn met wat ik eerder overwoog. Dank voor feit dat hiervoor gelegenheid geboden is!

1. Volgens mij hebben we niet allereerst een probleem met anderen, maar allereerst met onszelf. Ons allen wordt een spiegel voorgehouden als het deputaatschap eenheid verzucht: dat het juist vanwege de interne verdeeldheid haast onmogelijk is geworden hun taak uit te voeren (9.18/83 r. 39/40).

2. Zijn we er niet te veel aan gewend geraakt dat het niet bij een stuk verscheidenheid gebleven is maar er forse tegenstellingen gegroeid zijn? Hierin dragen we allen een verantwoordelijkheid; in welk segment van de kerk we ons ook bevinden. Hier past schaamte en daarnaast verootmoediging zoals die op verschillende momenten tijdens de synode ook gepraktiseerd werd. Die verootmoediging mag echter niet blijven steken in woorden. Echte verootmoediging zal gepaard moeten gaan met verandering van gedrag (2 Kor. 7: 10). Welke bereidheid is er om in ons eigen kerkelijke 'vlees' te snijden? Zijn we nog bereid ons door elkaar te laten corrigeren of houden we alleen ons eigen eindje vast? Zijn we bereid om het gesprek echt tot op de bodem te voeren over juist die zaken die ons nu verdeeld houden en waarvoor de onderwerpen al door verschillenden zijn aangedragen. Voorstellen die dit gesprek willen faciliteren en waarvoor zowel in het meerderheids- als minderheidsrapport aanzetten te vinden zijn, steun ik van harte. Ik hoop dat het zal bijdragen aan herstel van de eenheid en het onderling vertrouwen. Het in ere herstellen van een oud gebruik zou hieraan ook kunnen bijdragen: het tijdens onze classisvergaderingen tijd inruimen voor de bespreking van een preek van één van de classispredikanten.

3. Momenteel gaat heel veel energie zitten in de zaken die ons verdeeld houden. Appels, extra vergaderingen, energie die daardoor niet meer beschikbaar is voor andere zaken. Wat zou het een zegen zijn als we die energie weer zouden kunnen aanwenden voor prediking, catechese, pastoraat en diaconaat waardoor de Heere Zijn gemeente toch allereerst wil bouwen. Daarom zou het een weldaad zijn als wat ons nu verdeeld houdt tot een oplossing zou komen zodat we ons weer voluit aan die taken kunnen wijden. We zouden het met elkaar veel meer moeten hebben over de vraag hoe we vandaag gestalte mogen geven aan de verkondiging van het Evangelie. De kerk is immers een schepping van het Woord. Hoe nodig is het dat we de handen weer meer vrij krijgen om ons aan die taak te kunnen wijden! Niets bouwt de kerk meer dan de een Bijbelse verkondiging.

4. Ik zou ervoor willen pleiten meer op het niveau van onze belijdenis met onze kerkorde om te gaan. Art. 32 van onze Ned. Geloofsbelijdenis zegt immers dat de ingestelde orde bedoeld is om het lichaam van de Kerk in stand te houden, de eenheid te bewaren en ons wil helpen om aan de gehoorzaamheid aan God gestalte te geven. De orde die we met elkaar hebben vastgesteld bedoelt de opbouw van de gemeente te dienen en de weg voor het Woord vrij te houden. Het is dan ook echt wel iets meer dan een stel menselijke

50

regeltjes die je gerust naast je neer kan leggen. Zeker, ze zijn niet in beton gegoten zodat er nooit wat aan veranderd kan worden als ze de opbouw van de gemeente niet (meer) dienen. Dan is er een kerkelijke weg om dit aan de orde te stellen. Graag citeer ik prof. Van 't Spijker die in één van de artikelen waarnaar onze assessor ook al verwees opmerkt:

5 'Vandaar die dwaasheden, dat de opbouw van de gemeente iets anders zou zijn dan het volgen van de kerkorde; dat - zo hoort men - een kerkelijk recht absoluut geen Goddelijk recht is; of - zo hoort men ook, en het is precies hetzelfde - dat de kerkorde formeel wel
10 gelijk kan hebben, maar dat pastoraal gezien dezelfde zaak anders ligt. Foei, dat ellendige dualisme van orde en Geest, van kerkrecht en pastoraat, van middel en genade. Daardoor komt de groepsvorming tot stand, waarbij men als in een moderne zeeslag, elkaar niet eens
meer hoeft te zien, om elkaar toch een vernietigende slag toe te brengen. Dat negeren, ontkennen van elkaar - het is volslagen gebrek aan kerkelijk besef.' De problemen die we
15 nu hebben, staan mijns inziens niet los van het te weinig oog hebben voor hetgeen in bovengenoemd citaat wordt gesteld. Juist waar je één bent in Christus, zul je jezelf toch ook willen houden aan wat in gezamenlijkheid is besloten en voeg je jezelf in de orde die is aangenomen, omdat dit een voluit geestelijke zaak is.

Antwoord: dit pleidooi is ons uit het hart gegrepen. Het zich houden aan de kerkorde is ook in onze optiek een voluit geestelijke zaak.

20

5. Wanneer je ten aanzien van vrouw en ambt andere keuzen maakt dan in het verleden door onze kerken gevolgd zijn, is er naar mijn overtuiging meer aan de hand dan alleen een ander Schriftverstaan. Soms krijgen tegenstanders van de vrouw in het ambt het verwijt dat ze eigen exegese verabsoluteren. Dit lijkt me niet terecht. Uiteraard kun je over de uitleg
25 van een bepaalde passage van mening verschillen. Let je echter op de doorgaande lijn in de Schrift – verschillende buitenlandse afgevaardigden hebben daarop ook gewezen – lijkt me moeilijk te ontkomen aan de conclusie zoals de synode van 1998 die heeft getrokken en die bevestigd is in 2001. Naar mijn gedachte is er dan toch echt sprake van een andere manier van omgang met de Schrift en ik blijf me afvragen of hierbij het gezag van de Schrift
30 voldoende tot zijn recht komt. Waar het verlangen naar mee ruimte wordt verwoord, worden soms argumenten gebruikt waar ik van schrik. Uiteraard realiseer ik me dat er ook dieper gegraven wordt. Maar de wijze waarop het gepopulariseerd wordt, vind ik wel tekenend. Men zegt soms: het is niet meer uit te leggen dat zusters van de gemeente geen ambt mogen bekleden. Maar is dat het criterium of iets uit te leggen is? En het kruis dan
35 dat voor de wereld een dwaasheid is? Of men zegt: we kunnen ons niet voorstellen dat God dit vandaag niet goed zou vinden. Maar dat is toch ook de norm niet? Dit kan er gemakkelijk toe leiden dat eigen voorstelling over de Schrift gaat heersen. Moet het ons niet veel te zeggen hebben dat de kerk der eeuwen steeds een andere lijn gevolgd heeft – uiteraard met enige nuance t.a.v. de vrouwelijke diaken. Bewijst de praktijk niet dat van
40 het één het ander komt en de panelen ook ten aanzien van allerlei ethische kwesties gaan schuiven? Getuigt het niet van hoogmoed als we zeggen dat dit ons niet kan overkomen? Het vervuld me met zorg als hier en daar ook al gepleit wordt voor een mindere strikte binding aan de belijdenis.

45

Antwoord: ook hierin stemmen wij met ds. Peet in. Een andere visie op vrouw en ambt is niet alleen het gevolg van een ander Schriftverstaan en zal bovendien gevolgd worden door andere (al dan niet ethische) verschuivingen.

50

6. Ik hoop dan ook van harte dat deze synode de lijn die is uitgezet op de synoden van 1998 en 2001 zal bevestigen en duidelijk zal maken dat dit de lijn blijft die we als kerken

volgen en dat het standpunt zoals dit destijds is verwoord in het minderheidsrapport in 1998 geen vervolg kan krijgen in de kerkelijke praktijk. Wat mij betreft, is aanvaarding van het nieuwe DOE-regelement alleen een optie wanneer t.a.v. het passief kiesrecht voor zusters van de gemeente een uitzondering gemaakt blijft worden. Ik wil oog hebben voor
 5 de lastige positie van samenwerkingsgemeenten die steeds weer botsen op de werkelijkheid van divergerend kerkrecht. Nu de divergentie eerder toeneemt dan afneemt, wordt het er voor hen niet eenvoudiger op. Juist zij hebben er het meest direct mee te maken. Die grotere divergentie wordt overigens niet veroorzaakt door de CGK maar doordat er de laatste jaren in de GKv en NGK veel veranderd is. Daarom meen ik dat we
 10 van samenwerkingsgemeenten mogen vragen zich te blijven conformeren aan de lijn die in het verleden is uitgezet. Het is in het verleden een begaanbare weg gebleken, waarom zou het dat nu niet meer kunnen zijn? De onderlinge eenheid moet ons zwaar wegen.

7. Gemeenten die inmiddels een andere weg zijn gegaan moeten dringend opgeroepen
 15 worden terug te keren van deze weg. Hier is vermaan op zijn plaats en als een traject van vermaan geen vruchten afwerpt zal er tucht moeten worden toegepast. Of dat zou moeten op de wijze zoals het meerderheidsrapport verwoordt, is een zaak die later terugkomt. Hier is in ieder geval grote behoedzaamheid op zijn plaats. Het moet in alles te proeven zijn dat we hen die een afwijkende weg gaan niet kwijt willen, dat het juist ons diepe verlangen is
 20 de band te herstellen. Als alle inspanningen daartoe geen resultaat hebben en men blijft volharden in onkerkelijk handelen, komen de artikelen 79 en 80 K.O. in beeld als laatste middel om terug te roepen van een weg die niet goed is.

8. Ik ben bang dat de weg die het minderheidsrapport wijst zal leiden tot een grote mate
 25 van vrijblijvendheid en we als kerken steeds verder uit elkaar zullen groeien. Ons kerkverband mag geen rekverband worden. Het onderscheiden van kern en periferie kan daartoe gemakkelijk leiden. Laten we steeds waken voor het gevaar een tegenstelling te laten ontstaan tussen wat we in gezamenlijkheid bij een open Bijbel hebben afgesproken en wat in de situatie de opbouw van de gemeente ter plaatse het meest dient. Zo creëer je een
 30 tegenstelling tussen orde en Geest en komt de vrede onder druk te staan en wordt onderlinge wantrouwen gevoed. Juist het kerkelijk recht bedoelt de opbouw van de plaatselijke gemeente en als een bepaling daartoe niet dient, is er een kerkelijke weg. We moeten heel zuinig zijn op de band maar laat het niet ten koste gaan van het pand. Laat juist de band er dienstbaar aan mogen zijn dat we met elkaar zuinig zijn op het pand dat
 35 ons in de Schriften is toevertrouwd en de volle raad van God in ons midden verkondigd zal worden!

9. Ten slotte geef ik nog een woord door uit het artikel waaruit ik ook boven al citeerde. Het legt de vinger bij gebrek aan kerkelijk besef: 'En dit (gebrek HP) zal niet doorbroken
 40 worden, als ik niet leer te luisteren voor mijzelf. Mijn beoordeling van de ander hangt niet af van diens beoordeling van mij, maar van de vraag hoe Christus ons beiden beoordeelt. Gebrek aan kerkelijk besef hangt daarom samen met een ander gebrek. Het besef ontbreekt ons, dat God mij ieder ogenblik kan oproepen om samen met mijn broeder voor Zijn troon te staan. Kunnen we elkaar hier niet ontmoeten, hoe dáár dan? Deze eeuwigheidsernst is
 45 het, die aan ons kerk-zijn ontbreekt. Maar zou dan de zaak zelf aanwezig kunnen zijn? Maken we daarom soms zoveel kabaal, omdat ons de zaak vreemd is? De zaak? Wat is zij? Wat is het anders dan die persoonlijke relatie, die zeer innige verhouding met de Here God door Christus uit pure genade. De bevindelijke, zeg: existentiële, gelovige kennis daarvan ontbreekt. Maar wie geeft het toe? Wie zal zeggen: daar ligt de fout? Moeten we dan eerst
 50 zo ver zijn als die goede, strijdlustige, principiële, voor zijn kerk in de bres springende en

door het vuur gaande broeder, die op zijn sterfbed onder tranen bekende: wat kwam daar een vlees en wereld bij! Ja, zó ver zal het moeten komen. Wij weten te weinig wat sterven is, en daarom ook veel te weinig wat leven is.' Het zijn woorden die ons allemaal een spiegel voorhouden en wat zou het een zegen zijn als we eerder onderkennen wat de
 5 broeder in het citaat pas op zijn sterfbed ontdekte! Daarvoor mogen we wel het meest bang zijn dat we dit te laat bij onszelf opmerken. Het dringt ons allen tot het gebed: zie of er bij mij een schadelijke weg is en leid mij op de eeuwige weg (Ps. 139: 24).

H. Polinder

10 Ik wil ingaan op de argumenten van de beantwoording door de minderheid van de commissie.
 Ik blijf grote moeite houden met de weg die de minderheid van de commissie wijst. Wanneer wij niet meer elkaar kunnen houden aan gezamenlijke afspraken die over
 15 principiële zaken gemaakt zijn, komen wij terecht in een andere manier van kerk zijn, die naar mijn overtuiging niet meer overeenkomt met wat onze belijdenis over de kerk zegt. Het onderscheid dat gemaakt wordt tussen de fundamentalia van het Evangelie en de rest roept bij mij ernstige vragen op. Is het waar dat het in de tijd van de Reformatie wel de fundamentalia in het geding waren en dan dit nu niet het geval is? Zijn we het daarover
 20 eens? Volgens mij niet.

Ik ben het met de meerderheid van de commissie eens dat de zaak van vrouwelijke ambtsdragers tot de principiële zaken behoren, waarin binnen de kerk dezelfde lijn in
 25 praktijk gebracht moet worden. Wij hebben tot nu toe als kerken ook altijd op die lijn gestaan, vandaar dat de synode hier een uitspraak over heeft gedaan. Wij hebben met elkaar afgesproken dat wij ons hieraan gebonden weten omdat wij ons gebonden weten aan de Heere en Zijn Woord. Dat heeft ook consequenties voor onze verhouding tot de GKV en voor bijlage 8 van de kerkorde.

30 De meerderheidscommissie doet daartoe een aantal voorstellen. Ik ben blij met de toezegging van de meerderheid van de commissie om definitief besluit inzake GKV over bijlage 8 K.O nog uit te stellen en eerst deputaten de opdracht te geven om het gesprek hierover met deputaten van GKV aan te gaan.

35 Ik heb samen met de broeders Versluis en Buijs een voorstel ingediend in deze lijn. Ik kan nu nog niet overzien hoe het voorstel zich verhoudt met de gewijzigde voorstellen van de meerderheid van de commissie. Maar dat zal binnenkort wel duidelijk worden.

G.R. Procee

40 Wij zijn afgescheiden kerken. Het principe van de afscheiding was dat wij leugen en waarheid niet samen kunnen tolereren in de kerk. Daar waren onze voorouders bereid boetes voor te betalen en smaad om te lijden. In de CGK is veel veranderd, nieuwe vertalingen, psalmberijmingen, gezangen, afschaffen tweede dienst etc. Maar al deze
 45 veranderingen waren geen directe ontkenning van concrete Schriftgegevens. Zo hebben we elkaar als kerken kunnen vasthouden. De veranderingen die er nu zijn, zijn rechtstreekse ontkenningen van de Heilige Schrift: vrouw in ambt, homoseksualiteit, evolutie, Schriftkritiek, nieuwe hermeneutiek.
 50 Gaan wij nu het principe van de Afscheiding verloochenen? Gaan wij nu toestaan dat de grenzen van de Schrift overschreden mogen worden? Wij hebben een goede naam in het

buitenland. Kerken kijken naar ons, hoe wij ons nu zullen opstellen. Waar is de zegen van de Heere op dit alles? Het zijn juist de gemeenten waar deze standpunten ingenomen worden dat er veel minder jongeren belijdenis afleggen, zo blijkt uit een onderzoek van onze jeugd deputaten. In de classis Rotterdam zijn het deze kerken waar de tweede dienst
 5 afgeschafte wordt en waar kerkbezoek afneemt, waar geklaagd wordt dat er te weinig gegeven wordt. Waar zijn wij mee bezig als kerken? Laten we toch in alles trouw houden aan het Woord van God zoals ons duidelijk door de buitenlandse kerken is voorgehouden.

10 *Antwoord: we stemmen geheel in met de waarnemingen en opmerkingen van ds. Procee, ook wat zijn duiding van het beginsel van de Afscheiding betreft.*

S.P. Roosendaal

15 Terecht hebben de indieners van het meerderheidsrapport gezegd dat zij niet belast zijn met vragen rond exegese en hermeneutiek. Br. Van der Zwan zei dat we ons moeten focussen op de spanningen die ontstaan in de samenwerkingsgemeenten. En de onderwerpen die direct de verhouding met andere kerkverbanden raakt. Nu heb ik er geen
 20 behoefte aan om mezelf in uw vergadering op te werpen als de 'woordvoerder' van de samenwerkingsgemeenten. Niettemin ben ik (net als ds. den Hertog) een predikant in zo'n samenwerkingsgemeente. Graag wil ik in alle delen het hele kerkverband dienen. Maar krachtens mijn roeping ben ik nu eenmaal predikant van een samenwerkingsgemeenten en wil ik daar graag iets over zeggen.

1. Samenwerkingsgemeenten

- 25 - In dat licht doet het pijn dat broeder Zeeders vraagt 'Wat weerhoud je ervan van om je aan te sluiten bij een ander kerkverband?'. Zou dat nou geen makkelijke oplossing zijn. Als je dan zo nodig anders wilt dan de CGK, waarom niet een verhuizing van kerkverband?
- 30 - Ds. Procee gaf in de eerste zittingsweek (bij het dossier 'afvaardiging niet-CGK-ambtsdragers) zelfs het zinnetje prijs dat het niet zou uitmaken wat er precies besloten zou worden omdat men in de classis toch geen meerderheid heeft.
- Broeder preses, op dat soort momenten lopen de koude rillingen over mijn rug.
- 35 a. Eenheid. We zijn in Lelystad 42 jaar één gemeente. Concreet: niemand weet meer wie wat is, dan alleen van de dominee, want die is van de CGK. Voorts is er na 42 jaar een complete generatie die zich niet meer CGK of NGK weet, maar van harte lid is van Christus' gemeente in Lelystad. Het is ondenkbaar dat we naar de ene kant of de andere kant zouden scheuren. In onze kerkelijke liezen zijn we best lenig geworden, maar een keus tussen het ene en het andere deel... dát mag u niet van ons vragen.
- 40 b. Huwelijk. Als u dan zegt: hou je aan onze regels en je bent veilig... beseft u dan wel dat een samenwerkingsgemeente iets heeft van een huwelijk. In een goed huwelijk kun je niet zeggen: we zijn getrouwd, daarom houd je je vanaf nu aan mijn regels. En o ja, we eten elk Kerstfeest bij mijn ouders... Zo'n huwelijk met een buitengewoon dominante partner is geen lang leven beschoren.
- 45 c. Kerk. In mijn eerste bijdrage heb ik gewezen op het gevaar van een kerk die alles te fijnmazig wil regelen. Daar wil ik nu iets aan toevoegen: als we andere kerkverbanden als kerk erkennen, lopen we dan niet het gevaar dat we over hen heersen? Art. 85 K.O. zegt: Geen enkele kerk zal over een andere heersen. U kunt zich voorstellen (begin van een antwoord aan Versluis) dat in een SWG weleens

ervaren wordt dat de CGK als een buitengewoon dominante partner gedraagt. Dat moeten we ons wel aantrekken broeders.

2. Spanning

- 5 - Ondertussen sluit ik mijn ogen niet voor de spanningen die er zijn. Ik ervaar ze zelf ook. Ook ik maak me zorgen over een manier van Schriftlezen die de tekst soms het tegenovergestelde lijkt te laten zeggen van wat ze zegt. Tegelijk wil ik graag blijven zien dat de vraagstukken rond V&A in de Schrift wat breder klinken dan sommigen willen doen voorkomen binnen onze huidige ambtsstructuur.
- 10 - Ik zou graag voorkomen dat we grote stappen zetten op het terrein van kerkelijke eenheid zonder dat we eerst goed naar de Schrift en naar elkaar geluisterd hebben. Daarom kijk ik ook wel uit naar het rapport van cie 7. Ik zou daar graag in de zin van voorstellen daar graag ook wat ruimte voor maken.

15 *Reactie: wij kunnen op die voorstellen moeilijk anticiperen. Het moderamen gaf ons als leidraad dat we ons juist hebben te houden aan wat de GS tot dusver heeft uitgesproken. Daarom zijn o.a. de uitspraken van 1998 en 2001 inzake vrouw en ambt voor ons leidend. Intussen sluiten ook wij de ogen niet voor de spanningen die er zijn. Die zijn overigens niet alleen opgeroepen door de recente ontwikkelingen in een aantal*

20 *samenwerkingsgemeenten. Gedurende een aantal jaren hebben achtereenvolgende synoden een tweesporenbeleid gevoerd door enerzijds een rem te zetten op landelijke samenwerking en anderzijds op te roepen tot stimulering en facilitering van plaatselijke samenwerking. Is het een vreemde gedachte dat de synode in haar besluitvorming ook een vorm van schuld belijdt over het feit dat daardoor de huidige problematiek – in elk geval voor een deel – is opgeroepen?*

25 - Graag wil ik daar nog een opmerking bij maken. Als we denken dat dit een probleem is van SWG'en vergissen we ons. De gedachte van: sla met ons hier rechts af (afslag kort) maar dan breekt het hermeneutische paradijs aan. Ook in kern-CGK's leven dit soort gedachten rond V&A. Daar mogen we onze ogen niet voor sluiten. Broeders, als het gaat om SWG zitten mijn vingers wat meer tussen de deur dan de meeste andere

30 *afgevaardigden. Toen ik 23 was moest ik van kerkverband wisselen. Dat was niet uit luxe. Voor een kerk kies je niet. Lieve broeders, gaat uw voorstel echt een keuze van mij vragen?*

35 *Antwoord: we zijn ons ervan bewust dat de huidige problematiek niet gelijk te schakelen is met de kring van samenwerkingsgemeenten. Er zijn SWG's die zich wel aan de kerkelijke regels willen houden. Er zijn ook niet-SWG's die andere wegen willen gaan. We hebben ook begrip voor de moeite die ambtsdragers als ds. Roosendaal in hun eigen situatie ervaren. Als hij echter waarschuwt voor het zetten van grote stappen, zien wij een minstens zo groot gevaar, namelijk dat door het zetten van geen enkele stap de verwarring in de kerken onomkeerbaar zal worden. En de kloof, waarop br. Mak ons wees, zal verdiepen.*

40

C.J. Smits

45 Op de laatste dag van de tweede zittingsweek werd gelegenheid geboden tot het indienen van voorstellen met betrekking tot kerkelijke eenheid, c.q. de 'impasse'. Na enig aarzelen maak ik toch van deze gelegenheid gebruik. Wat ik aan u voorleg is ontstaan vanuit het gevoel dat we met beide rapporten nog niet echt gekomen zijn tot een diagnose van de oorzaken van de situatie. Mijn voorstel is erop gericht dat we juist hier nu tijd voor nemen.

50

Eerdere versies van mijn voorstel heb ik voorgelegd aan en besproken met een aantal afgevaardigden. Sommigen steunden het voorstel geheel of grotendeels, anderen uitten bedenkingen. Ik leg het nu allereerst voor aan u als commissie. Het aspect van de voortgang van het contact met andere kerkverbanden heb ik buiten beschouwing gelaten, omdat er op dat punt reeds voorstellen werden aangekondigd waar ik mij goed in kon vinden. In het volgende geef ik twee overwegingen, die daarna uitlopen op het voorstel.

1. Tijd voor bezinning

Uit de bespreking ter vergadering is volgens mij duidelijk geworden dat de oplossingsrichtingen A, B en C niet voldoen. Dit in de eerste plaats omdat ze zich nog onvoldoende rekenschap geven van het wezen van de kerk. Er werden veel waardevolle zaken aangedragen, die goede doordenking vergen: wat betekent het eigenlijk om kerk te zijn en om kerkverband te zijn? Wat is de 'grens' van de kerk? Wordt die alleen bepaald door de zuiverheid van de verkondiging of ook door de zuiverheid van de kerkregering, de hoogachting in de onderlinge omgang (het zich houden aan afspraken) en visies op ethische vraagstukken? De bespreking heeft aan het licht gebracht dat dit alles vraagt om tijd voor bezinning.

Er is naar het lijkt een discrepantie ontstaan tussen wat we omtrent de kerk belijden enerzijds en hoe we met de huidige kerkelijke situatie omgaan anderzijds. Het voortbestaan van meerdere kerkverbanden naast elkaar, die elkaar ook tot op zekere hoogte erkennen, heeft zich gestabiliseerd en is haast geworden tot een soort voldongen feit. De kenner kan de nuanceverschillen in de 'liggingen' tot in detail benoemen. Maar met de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden we dat we geloven in één kerk, buiten welke er geen heil is. Niemand mag zich van deze kerk afzijdig houden en niemand mag 'aan zichzelf genoeg hebben'. Alle gelovigen behoren zich hierbij te voegen. 'Daarom handelen allen die zich van haar afzonderen of zich niet bij haar voegen in strijd met Gods verordening' (NGB art. 28). De gemeenschap en het lichaam van de ware kerk zijn te herkennen aan de zuivere prediking van het evangelie, de zuivere bediening van de sacramenten en de uitoefening van de kerkelijke tucht (NGB art. 29). Kortom, zegt de NGB, dat men Jezus Christus erkent als het enige Hoofd. Van hieruit lijkt er haast maar één mogelijkheid: eenwording met allen die we kunnen erkennen als ware kerk. Alleen van valse kerkverbanden mogen en moeten we gescheiden blijven.

Het is te vroeg om hier op dit moment al antwoorden te geven. Ik pretendeer ook niet dat die antwoorden makkelijk te vinden zijn. Maar naar mijn gedachte dwingt de impasse ons wel om deze discrepantie en de grote praktische vragen die zich daaruit aandienen echt onder ogen te gaan zien. Ze hebben lang in de 'la' gelegen, maar we komen er binnen de bestaande kaders niet meer goed uit en moeten steeds verder uitzoomen en steeds grotere verbanden bij het vraagstuk betrekken. Dat zie ik als winst en als verdieping. Wel is er tijd voor nodig. Hierbij hoort ook tijd om zicht te krijgen op consequenties. De drie zgn. 'oplossingsrichtingen' zouden wel eens drie 'verergeringsrichtingen' kunnen blijken te zijn. Het is onverantwoord om zomaar een van deze richtingen te kiezen, zonder de kosten hiervan te berekenen. Zo ook het preadvies van de hoogleraren.

In de tweede plaats maakte de bespreking mijns inziens duidelijk dat er ook tijd nodig is voor bezinning op datgene wat de kerkelijke problematiek op dit moment 'veroorzaakt': hier lijkt vooral de zgn. 'nieuwe hermeneutiek' de boosdoener. Het meerderheidsrapport wijst dit althans duidelijk aan en inderdaad valt de stelling te verdedigen dat veel problemen en verschillen van inzicht te maken hebben met het Schriftverstaan, met name

rond de vraag naar de verhouding van het absolute en het historisch bepaalde in de Schrift. Dit vraagstuk reikt veel verder dan alleen het verstaan van de voorschriften met betrekking tot homoseksualiteit en de ambten. Het gaat ook over vragen rond historiciteit, de verhouding van vroomheid en wetenschap (o.a. creationisme en evolutietheorie), vrijheid van exegese, de waardering van nieuwere theologie, etc. Kortom: grote vragen, waar de christenheid sinds de Verlichting mee worstelt. Het is een soort publiek geheim dat we hierover in onze kerken verschillend denken. Het Schriftverstaan is uiteen gegroeid. Tegelijk bleek ter vergadering dat hier nog veel te doen is.

- 10 Een crisis is oordeel en nood. Maar in het licht van de Schrift kan het bij verootmoediging en bekering ook een opmaat zijn naar een doorbraak en een nieuw begin. Zoals het spreekwoord ook zegt: 'Never waste a good crisis'. Er is mijns inziens ook geen reden tot haast. We mogen niet in slaap vallen en er is ook sprake van een zekere urgentie, maar het kan niet zo zijn dat Christus van ons vraagt om snel in plaats van weloverwogen besluiten te nemen. Haastige spoed is zelden goed. Ook al zouden diverse progressieve gemeenten overgaan tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers, of zouden diverse conservatieve gemeenten het kerkverband dreigen te verlaten dan nog is er naar mijn mening maar één taak voor de synode: geestelijk en principieel leidinggeven op grond van een zorgvuldige diagnose en vervolgens de koninklijke weg wijzen. Daar mag met het volste recht tijd voor gevraagd worden. Wat de plaatselijke kerken daar vervolgens mee doen is hun eigen (grote) verantwoordelijkheid. Dat gemeenten zich niet houden aan gezamenlijke afspraken staat nu eenmaal niet op zichzelf, maar is een symptoom van de crisis in de onderlinge verhoudingen. Het lijkt mij niet zinvol om radicaal te gaan 'dweilen' terwijl intussen de kraan nog openstaat. Zolang de bezinning duurt kunnen we weinig anders dan op de 'pauzeknop' drukken en node te tolereren wat niet te tolereren valt.
- 25 De synode is het aangewezen orgaan om leiding te geven. Maar het lijkt mij niet goed dat de beoogde bezinning aan het grondvlak voorbijgaat. De verdeeldheid raakt ons immers allemaal en is soms zo concreet als postcodes, zoals ook werd opgemerkt. Te lang hebben gemeenten zich los van elkaar ontwikkeld, met als gevolg: uit het oog, uit het hart. Overeenstemming op synodaal niveau heeft weinig zin als christenen uit dezelfde regio langs elkaar heen blijven leven.

35 *Antwoord: Men kan het ds. Smits toestemmen dat een bezinning op ecclesiologie en hermeneutiek nuttig kan zijn, maar we zijn het niet met hem eens als hij schrijft dat er weinig anders op zit dan op de 'pauzeknop' te drukken en node te tolereren wat niet te tolereren valt. Zoals hierboven ook werd opgemerkt, zal dat onze kerken in een onomkeerbare situatie brengen van nog veel meer verdeeldheid dan nu reeds het geval is.*

40 2. Geloof, hoop en liefde

De thematiek vraagt ook om een geestelijke houding. Ook de wereld kent een toenemende polarisatie tussen 'links' en 'rechts'. Het huidige Amerika is hiervan een sprekend voorbeeld. De kerk mag niet wereldgelijkvormig worden en meegaan in de verharding tussen 'these' en 'antithese', maar moet blijven zoeken naar de inhoudelijke 'synthese'. Dit spreekt enerzijds vanzelf, maar anderzijds leert de kerkgeschiedenis dat juist dit eigene van de kerk bij hoogoplopende spanningen verloren dreigt te gaan en daarom nadrukkelijk om aandacht vraagt. De geestelijke houding is in de Schriften samengevat als: geloof, liefde en hoop.

50 Allereerst geloof. Telkens in de Bijbel komen we de oproep tegen om juist als het moeilijk en spannend wordt, niet te 'vrezin', maar 'alleen te geloven'. We ontvangen in de

Schriften de belofte dat alles mogelijk is voor wie gelooft en dat we tot bergen kunnen zeggen dat ze moeten wijken en dat ze ook zullen wijken voor het geloof. Door het geloof hebben de geloofshelden van Hebreëën 11 gekregen wat hun was beloofd. Door het geloof kunnen we ook als Christelijke Gereformeerde Kerken ontvangen wat ons is beloofd. De Schrift belooft dat er eenheid is in waarheid. Als we de waarheid zoeken, zullen we de eenheid als toegift ontvangen.

Vervolgens de liefde. De apostel Paulus spreekt uit dat de liefde alles verdraagt, alles gelooft en alles hoopt. Zonder liefde is al het werk zinloos. Omgekeerd is het de liefde die alles overwint en wegen opent. Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen. Hierbij hoort ook dat de liefde 'geen kwaad denkt', oftewel niet achterdochtig is. In een sfeer van achterdocht kan het gesprek over hermeneutiek en ecclesiologie niet gedijen.

Tot slot de hoop. Er is mijns inziens geen reden tot wanhoop of opgeven. De gedachte dat een breuk 'onvermijdelijk' is en dat het 'geen zin' heeft om nog langer te praten deel ik niet. Te zeggen dat we er 'toch niet uit komen' lijkt mij ofwel een onthulling van eigen koppigheid, ofwel een verdachtmaking van andermans koppigheid. Van dat laatste mogen we niemand beschuldigen, van het eerste moeten we ons bekeren. Er is eenheid in Christus. Daartoe is Hij juist gekomen: dat jood en heiden, links en rechts, man en vrouw, etc. etc. verenigd worden onder één Hoofd. We moeten die eenheid alleen nog ontdekken. Maar de hoop op die eenheid zal niet beschamen.

Tegelijk heeft de bespreking mijns inziens ook steeds duidelijker gemaakt, dat het uitwijken voor de weg van ootmoedige bezinning en het handelen volgens een van de oplossingsrichtingen wel 'onvermijdelijk' tot een breuk zal leiden. Dat is in het licht van het gebed van Christus voor de eenheid van de kerk zeer ernstig te noemen. Die verantwoordelijkheid kan ik persoonlijk niet dragen. Daarom kom ik tot het volgende voorstel.

30 ***H.J. Vazquez***

In mijn optiek liggen alle argumenten (theologische argumenten) wel op tafel en komt het nu echt aan op de concrete vraag hoe nu verder. In deze bijdrage een beschouwende persoonlijke impressie van mijn kant. Ik heb de reacties gehoord van de commissie. De broeders van het minderheidsrapport geven in hun reactie aan dat er een scheiding is tussen kernzaken en periferie. Dat onderstreep ik van harte. Wel lijkt het mij niet verstandig om 3 jaar te wachten op duidelijkheid. Classes zullen verschillend met de dingen omgaan en dat komt de eenheid ook niet ten goede.

40 In het minderheidsrapport lees ik op 9.18 pagina 109 dat het voorstel is om een commissie in te stellen die zich intensief gaat bezinnen op hoe we als kerken met de problemen die we zelf geschapen hebben, hebben om te gaan. Mijn vraag is: ligt alles al niet op tafel? Wat verwacht u daarom van een intensieve bezinning? Zouden de broeders van het minderheidsrapport daar nog nader op in kunnen gaan?

45 De broeders van het meerderheidsrapport geven in hun reactie aan dat zij geen verder onderzoek hebben gedaan naar vrouw en ambt aangezien dat op het bordje ligt van commissie

7. Toch trekken deze broeders in hun rapport verre gaande conclusies, die zij in hun reactie op de 1e ronde niet hebben teruggenomen. En dat wringt wat mij betreft. U schrijft op 9.18 pagina 94 vanaf regel 24: 'In toenemende mate is gebleken dat er in onze kerken sprake is van verschillende visies op zaken als het verstaan van de Heilige Schrift, het beleven van kerkelijke eenheid, de ethiek en de toepassing van de kerkorde.' Deze stelling is neutraal

5 kerkelijke eenheid, de ethiek en de toepassing van de kerkorde.' Deze stelling is neutraal geformuleerd en ik denk dat daar ook weinig tegen in te brengen is. Dat er binnen ons kerkverband verschil is in het verstaan van de Schrift is een feit. Maar vanaf regel 39 op diezelfde pagina kon en kan ik de broeders van het meerderheidsrapport niet meer volgen. U schrijft daar letterlijk dat bij de kwesties vrouw

10 en ambt en praktiserende homoseksuelen het gezag van de Heilige Schrift in het geding is. Dat raakt volgens u het wezen van de kerk en vervolgens ook het bestaansrecht van ons kerkverband. Als ik u goed heb beluisterd, blijven deze opmerkingen ook na uw reactie staan.

15 In mijn beleving gaat u hier een grens over die we als Christelijke Gereformeerde Kerken niet moeten willen. Zelf ben ik bijna 12 jaar predikant binnen de CGK met veel genoeg en met veel passie. Ik zie vanuit Gods Woord wél ruimte voor de vrouw in het ambt en ook ben ik van mening dat christelijk levende homostellen de toegang tot het Avondmaal niet geweigerd kunnen worden. Maar zijn mijn overtuigingen daarmee niet Bijbels, ben ik niet

20 gehoorzaam aan Gods Woord en heb ik het fundament van Schrift en belijdenis verlaten? U zult begrijpen dat mij dat persoonlijk raakt.

Ik probeer mij in te leven in uw standpunt en ik begrijp uit het rapport en uw reactie dat u zich oprecht zorgen maakt. Maar is het dan de goede weg om vanuit die zorgen nu de deur

25 dicht te doen voor die broeders en zusters die anders denken over zaken die de kern van het Evangelie niet raken? Wat wij als kerkverband volgens mij nodig hebben is juist verbinding, elkaar in het hart kijken, samen blijven zoeken, samen blijven praten, samen blijven bidden, samen blijven optrekken. Daarom blijft mijn vraag aan de broeders van het meerderheidsrapport: waarom worden deze dingen zo scherp en hard neergezet? Waarom

30 is niet alsnog de insteek gekozen van het met elkaar in gesprek blijven, elkaar bevragen, elkaar de ruimte geven? Waarom worden zaken tot principiële zaken gemaakt die het, lijkt mij, niet zijn?

En soms, soms is er even geen oplossing en kunnen geestelijke broers en zussen met dezelfde Bijbel in de hand verschillend over bepaalde zaken denken. Het gaat hier niet om

35 kernzaken, zoals het geloof in de Drie-enige God, het reddingswerk van de Here Jezus, de Persoon en het werk van de Heilige Geest, enz. Geef daarom elkaar in onderling vertrouwen de ruimte. Als gemeenten zijn we heel verschillend, maar het kan prima in één classis en in één kerkverband, als er maar onderling respect en vertrouwen is dat we allemaal willen bouwen aan het Koninkrijk van God en dankzij Jezus en in de kracht van

40 de Geest onze hemelse Vader willen dienen.

Ik vergelijk de kerk graag met een familie, een gezin. Ik ben zelf vader van vier prachtige kinderen. Ze zijn nog jong, maar ik weet zeker dat er ongetwijfeld verschil van mening en

45 inzicht zal komen over allerlei zaken. De een denkt zus en de ander denkt zo. Maar welke vader zou zijn kind de deur wijzen vanwege een verschil in opvatting of mening? Integendeel, je gaat juist dán investeren in onderling gesprek en het samen biddend zoeken naar de goede weg, waarbij we onze eigen opvatting niet als heilig bestempelen. Totdat onze Heiland, Jezus Christus, terugkomt blijft het voor ons allemaal een tasten, een zoeken. Laten we er dus voor waken om nu harde woorden te spreken, ook niet 3 jaar

wachten met het verschaffen van duidelijkheid, maar juist (en dat is volgens mij een goede uitweg) in liefde met elkaar blijven optrekken. Ook al is het soms nog zo moeilijk.

Geef elkaar de ruimte!

5

Antwoord: We zijn van mening dat de reactie van ds. Vazquez weergeeft waar momenteel in onze kerken het probleem ligt. Terwijl de GS na veel gebed en studie duidelijke uitspraken heeft gedaan inzake de onderwerpen die onze broeder noemt, wordt ter synode de oproep gehoord: 'Geef elkaar de ruimte!'. Vormt dit niet de kern van het probleem dat nu op onze tafel ligt? Ter synode zijn diverse ecclesiologische noties benoemd, die het karakter en de eenheid van de kerk raken en die het doordenken waard zijn. De vraag die zich dan opdringt, is hoe beide zaken zich tot elkaar verhouden. Het heeft ons echter gesterkt in de overtuiging dat we vast dienen te houden aan ons voorstel.

10

15 A. Versluis

- Spreken over scheuring / breuk. Zullen we daarmee ophouden? Kan selffulfilling prophecy worden (of redeneren vanuit welke breuk je minst erg vindt, of dat er niets mogelijk is want dan misschien...), of een vorm van chantage (als dit gebeurt of niet gebeurt, dan...). Niet dat je niet nadenkt over consequenties, maar moeten gesprek over inhoud voeren.
- Moeite met oplossingsrichtingen die deputaten voorstellen: richting A veronderstelt ongefundeerd dat samenwerkingsgemeenten wel móeten afwijken van besluiten van de CGK en beschouwt ten onrechte alle kerkelijke besluiten als van gelijk gewicht; richting B veronderstelt een ander kerkmodel en heel andere keuzes dan de afgelopen synodes hebben gemaakt; richting C leidt tot grote spanningen op en divergentie tussen de classes;
- Probleem eigenmachtigheid straalt uit naar alle samenwerking, daarop sterk focus; moeten we wel onderscheiden. Dan nog steeds nodig om over dingen te spreken, maar wel anders. Impasse spitst zich daarop toe, maar als gemeenten die nu vrouwelijke ambtsdragers bevestigd hebben tot inkeer komen van die weg, is onze impasse m.b.t. eenheid én intern echt niet opgelost.
- Samenwerkingsgemeenten. Wat zijn probleempunten? Probeer ik echt te vatten, maar lastig. Concrete regelingen voorziet DOE in. Zijn punten waarover verschil van inzicht is, inhoudelijk. Lastig om als CGK uit te spreken dat iets op grond van Schrift zonde is, maar voor swg kan ook anders. Of is verstoorde verhouding en wat is daar dan aan te doen? Is 'ruimte' oplossing? Behoren bij een kerkverband kan niet uitsluitend bestaan in het faciliteren van wat het andere kerkverband mogelijk acht; positie zal dus ook altijd anders zijn dan die van andere GKV/NGK's.
- Gesprek nodig over vorming van nieuwe kerk. Nu verschillende verhouding tot beiden. Ook wel reden om te spreken over belijdenis: afgevaardigde die 'grote teleurstelling' uitspreekt over vasthouden aan 'gedateerde belijdenisgeschriften'; zouden geen enkele rol meer spelen. In rekening dat mening van één afgevaardigde is.
- Kunnen deputaten niet tijdens deze synode nog een aantal punten oppakken?
- Tegen misverstand: ad 'belanghebbende' niet besloten dat elke classis dat zelf maar moet weten, maar definitie vastgesteld, waarvan onderdeel is dat weging daarvan geen wiskunde is. Maar wel degelijk algemene regel.
- Minderheid: vrouw en ambt is niet principieel > loopt vooruit op besluit ad vrouw en ambt. Algemeen in bespreking: gevoel dat besluit voor veel broeders al vaststaat. Heb geen oordeel over, begrijp ook wel dat u er al eens over hebt nagedacht. Maar mij

50

bekruipt soms het gevoel dat het alleen nog gaat om conclusies, en dat is wat jammer van de tijd die het kost om als cie. een rapport te maken. Ziet u dit als oproep, ook tot mijzelf gericht, om open en eerlijk na te denken over wat nog aan de orde komt.

- Minderheid: samenwerkingsgemeenten niet als zelfstandige entiteit. Beroep op vóorstel van dep ko/kr. Beelden kunnen helpen, maar ook vertroebelen. Ik heb met mijn vrouw geen ‘voorlopige regeling’. Snap ook dat zo in swg niet zo ervaren wordt. ‘Geven en nemen’ lijkt me overigens meer bruikbaar voor in de handel dan voor in een huwelijk.
- Voorstel noemen (niet af kunnen stemmen op beantwoording net): besluiten over voortgang GKv (revisieverzoeken afwachten, plaatselijk alleen verder als geen vrouwelijke ambtsdragers e.d., a la NGK), NGK. Samenwerkingsgemeenten: onderscheid praktische regelingen (scriba wel/niet lid van kerkenraad – dan huidige DOE-reglement) en onderwerpen waarover GS zich uitspreekt met beroep op Schrift en belijdenis (homoseksualiteit en vrouw en ambt – daar wel aan gebonden). DOE-reglement dus niet zonder meer aanvaarden.

Antwoord: wij betwijfelen of ds. Versluis oplossingsrichting A (en daarmee het meerderheidsrapport) recht doet als hij schrijft dat richting A ongefundeerd veronderstelt dat samenwerkingsgemeenten wel móeten afwijken van besluiten van de CGK en dat deze oplossingsrichting ten onrechte alle kerkelijke besluiten als van gelijk gewicht beschouwt. Het gaat de meerderheid van commissie 4 om besluiten over zaken die niet plaatselijk afgedaan konden/kunnen worden en die tot besluitvorming op de generale synode van de CGK hebben geleid. Ons voorstel gaat om dié situatie dat door samenwerkingsgemeenten wordt afgeweken van besluiten die de CGK genomen heeft dan wel nemen zal ten aanzien van deze en soortgelijke majeure onderwerpen. In de overige onderwerpen lijken de huidige DOE-documenten (zoals vastgesteld in 2013) te kunnen voorzien. Overigens geeft bijlage 3 (9.18/58-59) bij bijlage 3 (van het deputatenrapport) een indruk met welke knelpunten een samenwerkingsgemeente te maken heeft.

G.J.H. Vogel

N.a.v. de beantwoording door commissie 4 betreffende rapport eenheid (meerderheid)

1. De beantwoording van de vragen was meer een verheldering van de standpunten van de commissie dan oplossingsgericht. Mijn vragen over de vrouw in het ambt in de GTM, het verwerpen van de kinderdoop in Tajmyr, werden niet zo beantwoord dat we daarmee verder komen. Het nadenken over de kerk (ik refereerde aan de eerste bijdrage van br. Hoogenboom) werd niet opgepakt als een handvat om verder te komen.
2. Mij is duidelijker dan ooit geworden dat de toelating van zusters tot het ambt onmogelijk is in onze huidige CGK.
 - a. Dat blijkt uit de duidelijke standpunten die ingenomen zijn.
 - b. Dat blijkt uit de reacties op die gemeenten die (helaas!) al wel zijn overgegaan.
 - c. Dat blijkt uit de bijval op de meeste toespraken van de buitenlandse gasten.
3. Het is duidelijk een no-go area. De kerken breken als dit doorgezet wordt.
4. Op deze impasse kan alleen de Schrift zelf ons verder helpen. Mogelijk kan Romeinen 14 daarbij dienen.
5. In Romeinen 14 gaat Paulus in op de situatie van de kerk in Rome. Daar speelde in de omgang tussen christenen uit de Joden en uit de volken een groot probleem: de houdbaarheid van veel wetten uit de Thora die voor Joden onopgeefbaar en voor volken niet hanteerbaar waren. Concreet ging het over voedselwetten en het onderhouden van dagen.

6. We kunnen ons nauwelijks voorstellen wat het voor Jood moeten hebben betekend dat ze samen aten met varkensvlees-eters; er zal zowel een geestelijke als lichamelijke walging geweest zijn! En we kunnen ons ook niet voorstellen wat het voor een Jood betekend moet hebben dat de eeuwigdurende inzet van de sabbat gewoon niet werd nageleefd. Het raakte hun hele bestaan en wezen.
7. Toch hebben wij allen het standpunt ingenomen van Paulus.
8. Degenen die niet willen eten en wel de dagen onderhouden, noemt hij zwakken in het geloof. Dat betekent niet dat hij geen rekening houdt met zwakken. Integendeel, hij komt sterk voor hen op, want wij leven allen en alleen voor onze Here, van wie wij zijn en aan wie wij rekenschap moeten geven.
9. Paulus neemt dat standpunt in omdat hij de Schriften leest vanuit een voor Joden nieuwe hermeneutiek: de bril van Christus. Zijn komst, zijn dood en opstanding en zijn wederkomst bepalen alles; en de Schriften (het OT) getuigen van Hem.
10. Nu gaat ónze discussie niet over zwakken en sterken. Wie meent sterk te zijn, kan weleens heel zwak zijn. Ik wil daar verre van blijven.
11. Onze discussie gaat ten dele over hermeneutiek. Hoe lezen we de Schriften, zijnde het gezaghebbend Woord van God? Door de Bijbel met een bepaalde bril op te lezen komen we tot andere standpunten die in een gemeente niet beide in de praktijk gebracht kunnen worden: óf wel óf geen vrouwen in de dienst. Voor de één is zusters in het ambt een afwijking van de leer der Schrift; voor de ander is het een consequente manier van de Schriften lezen vanuit Christus en de voortgang van het Evangelie.
12. We zijn allen, gehoord hebbende alle reacties, zowel van de afgevaardigden, als vanuit de andere kerken en de theologie, niet in staat met dringende zekerheid te zeggen dat ons standpunt het enige juiste. Dat moet voorzichtigheid geven.
13. Dat moet voorzichtigheid geven met name omdat het voor sommigen onder ons, onze broeders, een zaak is van trouw of ontrouw aan de Schriften. En dat gaat dus heel ver. En als ik daarom mijn broeder erger door vlees te eten, zal ik in eeuwigheid geen vlees eten.
14. Dat laatste geldt vooral voor de gezamenlijke diensten, de samenkomsten der gemeenten. Het gaat niet over de maaltijd thuis. We dienen daarom ook te zeggen dat we niet over gewetens zullen heersen: wie eet of niet eet doet het voor de Heer.
15. Naast de voorzichtigheid over eigen standpunten moet de voluit brede acceptatie er zijn van de ander die voor zichzelf rekenschap moet geven.
16. Die brede acceptatie wordt node gemist. Niet alleen blijkt de 'gesloten kansels', hoewel dat wel erg negatief inwerkt op de onderlinge verhoudingen en het zoeken van elkaar. Het is ook waar dat zaken die in het verleden als verwijderend werden bestempeld (Bijbelvertalingen; het zingen van liederen; de hertaling van formulieren e.a.), haast een norm voor Schriftgetrouwheid waren. Vanuit de huidige situatie was er veel gewonnen geweest als die discussies van toen niet op de toonhoogte van 'afval van de waarheid' waren gevoerd; dan was er nu veel meer goodwill naar de ander geweest.
17. Dat neemt allemaal niet weg dat we ons niet door het verleden moeten laten leiden, maar door de Schriften. En dan dus niet alleen maar door tekstbewijzen, maar ook door de manier waarop Paulus de gemeenten opwekt om te gaan met verschillen die onoverbrugbaar lijken, zoals hij dat doet in Romeinen 14.
18. Dat neemt ook niet weg dat we dringend verlegen zijn in afgescheiden kerken om een goede ecclesiologie. De in de tweede termijn genoemde verlegenheid met 'streekgemeenten' die juist het katholieke in de praktijk ontkennen, moet niet verworden tot een berusten in een feitelijke stand van zaken, zonder ons op de één of manier rekenschap te geven van ons behoren tot die ene algemene, christelijke kerk.

Als we er in berusten en accepteren dat onze kerken nu eenmaal zo zijn, moeten we ons daarvan bekeren en ons wenden tot de Koning van de kerk.

- 5 19. De verlegenheid om een goede ecclesiologie wreekt zich ook in het aanhangen van een verenigingsmodel van de kerken, waarvan terecht is opgemerkt dat dat geen denken uit de katholiciteit of de Afscheiding is, maar vanuit de Doleantie. Het buiten de
gemeenschap van de kerk plaatsen van kerkenraden en gemeenten wordt haast onmogelijk vanuit een katholieke en Afscheidings-opvatting van de kerk.
- 10 20. Het lijkt me toe dat deze bezinning op de ecclesiologie geen kwestie is voor een synode-commissie alleen, maar theologisch-wetenschappelijk gedaan moet worden onder supervisie van de TUA.
- 15 21. Maar deze bezinning op de kerk die hoognodig moet plaatsvinden, hoeft dus op generlei wijze een oplossing van onze problematiek door de huidige GS in de weg te staan, temeer omdat Romeinen 14 ons een duidelijk uitweg biedt. Zo duidelijk dat dit voorstel, gezien de hele situatie waarin we ons bevinden, unaniem aanvaard zou kunnen worden. Denk ik.
- 20 22. Het model zou ook van toepassing kunnen worden gemaakt op andere onderwerpen.
- 25 23. Het model gaat uit van een wederzijdse hartelijke betrokkenheid op elkaar door Christus die het hoofd is van de Kerk en dus ook van alle gemeenten van ons kerkverband.
- 20 24. Dat betekent dat er serieus werk gemaakt moet worden van positieve betrokkenheid op elkaar; niet door elkaar voor te houden dat dingen niet deugen. Dat laatste kan wel heel liefdevol zijn, maar vermaning gedijt pas goed in een goede sfeer van onderling vertrouwen.
- 25 25. Analoog aan een voorstel van de commissie kleine kerken zou er een beweging van werkelijk broederlijke betrokkenheid op gang moeten komen; en dat begint met het aanvaarden van elkaar.

30 *Reactie: De overwegingen van ds. Vogel concentreren zich rond Romeinen 14. Onze moeite met het toepassen van dat hoofdstuk op de huidige situatie is de suggestie dat zij, die voor de vrouw in het ambt zijn, vergeleken worden met de 'sterke' gelovigen en zij die ertegen zijn met de 'zwakken'. Dit doet geen recht aan de huidige vraagstelling, waarbij het niet gaat over het verdragen van elkaar in ondergeschikte zaken, maar om het weren van onschriftuurlijke opvattingen die de kerk bovendien dreigen te verscheuren.*

35 **A.C. van der Wekken**

40 Wanneer we met elkaar spreken over 'de kerk' en over 'eenheid' dan gebruiken we wel dezelfde woorden, maar de vraag is of we ook hetzelfde bedoelen. Daarom is het goed om met elkaar in gesprek te gaan over de inhoud van ons belijden en beleven. We zullen met
elkaar moeten spreken over Schriftgezag en Schriftverstaan en het belijden aangaande de kerk. Daarna zullen we met elkaar moeten spreken wat kerkscheidend is en wat niet.

45 Ooit sprak een echtpaar mij aan met de mededeling dat zij op waren naar de perfecte kerk. Ik antwoordde hen dat wanneer zij die gevonden hadden, dat die kerk niet meer perfect zou zijn. Hoezo? , vroeg het echtpaar. Toen zei ik 'Dat komt omdat jullie lid zijn geworden van die kerk'. Wij denken vaak te groot van onszelf en onze mogelijkheden en te klein van God en wat God allemaal kan. Er is veel op de kerk aan te merken. Zo eerlijk zullen we moeten zijn. Maar daar waar het Woord van de Here nog mag klinken, daar mogen we de Here heel dankbaar voor zijn. Hij gaat door met Zijn werk en Zijn kerk op Zijn tijd en Zijn
50 wijze. En Hij laat nooit los wat Hij eenmaal begonnen is.

Mijn vrouw en ik hebben zes kinderen van de Here ontvangen. Daar zijn we Hem heel dankbaar voor. We zijn samen één gezin, maar wat zijn wij en onze kinderen verschillend. Er zijn perioden geweest – dan denk ik aan de puberteit – dat het niet altijd gemakkelijk was. Dan heb je van die perioden dat kinderen niet altijd goed met elkaar overweg kunnen. En wat kun je je soms als ouders een zorgen maken omdat kinderen wegen gaan die niet de onze waren.... Dat doet pijn. Het brengt je altijd weer in het gebed tot God om niet los te laten wat Hij eenmaal begonnen is. Maar hoe moeilijk het ook was.... Wij hebben nooit gezegd ‘Jij bent ons kind niet meer. Jij hoort niet meer bij ons gezin’. God heeft ons kinderen gegeven. Ze horen erbij in voor- en tegenspoed. Dat heeft alles met ‘liefde’ te maken. Liefde kan soms heel veel pijn doen, maar liefde is taai en houdt vast. Dat blijft een wonder en een mysterie. Dat zullen we als kerken telkens weer moeten leren en dat kan alleen bij het kruis van Golgotha.

In dit kader citeer ik prof.dr. W. van 't Spijker: ‘De kern van kerk-zijn is de gemeenschap met Christus. Maar door deze gemeenschap onder te brengen in kerkelijke compartimenten, gaat ze er wel radicaal aan. Men met elkaar niet altijd in het hart willen kijken en over elkaar willen oordelen. Volgens Calvijn kunnen we met de zekerheid van het geloof spreken over onszelf, maar bij de naaste past ons het oordeel der liefde. Als deze naaste zich houdt aan de waarheid van de Schrift dan heb ik hem of haar te aanvaarden als broeder of zuster. Maar wij vinden dat te oppervlakkig. Wij vragen: jij zegt dat nu wel, maar bewijs het maar eens dat je het ook zo beleeft. Wij zeggen dat tegen de Vrijgemaakten en de Nederlands Gereformeerden en de Gereformeerde Gemeenten zeggen dat tegen ons. En de Mallan-groep zegt dat weer tegen de Gereformeerde Gemeenten.’

God heeft ons aan elkaar gegeven. Wij hebben elkaar niet vastgehouden en dat zullen wij ook nooit doen. Dat heeft Hij gedaan en dat zal Hij ook moeten blijven doen. De kern van kerk-zijn is gemeenschap met Christus. Daar mogen we elkaar op aan spreken en dat moeten we ook blijven doen. God geve ons veel liefde voor Hem en voor elkaar.

Vraag meerderheidsrapport:

Wanneer we de voorstellen 1–9 van het meerderheidsrapport volgen, dan is in mijn beleven voorstel 10 niet meer nodig, omdat het dan niet meer speelt.

Antwoord: als ds. Van der Wekken stelt dat het goed is om met elkaar in gesprek te gaan over de inhoud van ons belijden en beleven, zijn wij dat met hem eens. Maar aangezien er een aantal gemeenten is dat kennelijk kerkelijk ‘uitgepraat’ is, zal er meer moeten gebeuren dan alleen maar praten. De opmerking die ds. Van der Wekken maakt over het ‘overbodige’ voorstel tot besluit 10 uit ons meerderheidsrapport delen wij niet. Waarom zouden we niet mogen hopen dat kerken die momenteel een eigenzinnige koers volgen, door een duidelijke reeks uitspraken van de GS tot bezinning komen en van de ingeslagen weg terugkeren? Als ieder zich (weer) voegt in het spoor dat we samen afgesproken hebben, valt er vervolgens nog genoeg te bespreken ten aanzien van de beleving van de geestelijke en kerkelijke eenheid.

W. Zeeders

9.18/106 r. 46-49: ‘In 1998 en 2001 heeft de GS gesproken over ‘Vrouw en ambt’. De GS heeft toen uitgesproken dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift (!)

duidelijk (!) is dat het gezaghebbend leidinggeven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt. Het minderheidsrapport is daar niet als Schriftkritisch beoordeeld.’

Dit doet me denken aan mijn tijd als wiskundedocent. Ik moest de verzamelingenleer behandelen en daarbij het begrip ‘doorsnee van twee verzamelingen’. Dat ging als volgt:

- Verzameling meisjes moet nu gaan staan – en weer gaan zitten
- Verzameling brildragers moet nu gaan staan – en weer gaan zitten

En dan komt nu de doorsnee van die twee verzamelingen:

- Verzameling brildragende meisjes moet nu gaan staan

10 En wat gebeurt er? Gaat daar een jongen staan!! Zonder bril nog wel!! Grote verwarring!!

Joh, wat doe je nou toch?? Ja meneer, u hebt niet expliciet aangegeven, dat een niet-brildragende jongen niet mag staan!! Ja hoor eens, dat snapt toch iedereen?? Nee meneer, u hebt het niet gezegd! Klopt, maar dít was dus duidelijk niet de bedoeling.

15

Volgens mij hebben we hier nu ook zoiets aan de hand. (Zie ook de mailwisseling van ds. Sok met ds. Van Roekel.) Ik had ervan geleerd om in het vervolg het woordje ‘uitsluitend’ te gebruiken. Blijkbaar moeten we als synode ook alerter zijn op mogelijke onbedoelde escapes.

20 107r17-18 De commissie (deze minderheid) zegt diep overtuigd te zijn van het feit dat we samen verder kunnen en moeten. Mij is niet geheel duidelijk wie die ‘we’ dan zijn. Het minderheidsrapport ademt naar mijn idee wel erg de sfeer uit van ‘Kom ga met ons en doe als wij’. En inderdaad is dat in zekere zin ook een pleidooi van de meerderheid van cie 4, maar dan in de variant ‘Kom, blijf bij ons en doe als wij’. Want die laatste ‘wij’ is niet halsstarrig, maar eerder standvastig! En ook standvastigheid kan voortkomen uit liefde. We

25 zeggen niet teveel als we met Paulus zeggen: ‘Want de liefde van Christus dringt ons!’

35 jaar geleden verscheen er een dissertatie met de titel ‘Bewaar het Pand’. De ondertitel was ‘De spanning tussen assimilatie en persistentie bij de emancipatie van de bevindelijk gereformeerden.’ Nu zijn er voor ‘assimilatie’ verschillende omschrijvingen te vinden. Die uit het Cultureel Woordenboek sprak me wel aan: ‘**Assimilatie is de zodanige aanpassing van individuen en groepen aan een dominante cultuur, dat de oorspronkelijke culturele identiteit op de achtergrond raakt.**’ Die culturele identiteit is hier wat mij betreft een Bijbels gefundeerd principe. Zie ook de rapporten van 1998 en 2001.

35

Veel kerken zijn de samenleving gevolgd in het nivelleren van de verschillen tussen man en vrouw. Meer behoudende kerken zijn inmiddels minder behoudende kerken daar in gevolgd. Met als gevolg onrust en onenigheid onder de eigen leden en oproepen van corresponderende kerken uit binnen- en buitenland om deze weg niet in te slaan dan wel er van terug te keren. En nu zou het onze beurt moeten zijn. Met het risico dat de gevolgen nog groter zullen zijn dan binnen de GKv. Het valt immers te vrezen dat het ons niet beter zal vergaan dan de GKv. De oproep van de Free Reformed Churches hebben we in de eerste synodeweek al gehoord en ook deze week waren daar aanvullingen op. En hoe zullen in eigen land de kerken ter rechterzijde met ons omgaan? (ik had de aanduiding ‘ter rechterzijde’ willen vermijden, maar ten behoeve van de duidelijkheid toch maar een keer gebruikt)

45

Geen begrip voor de nood om de ambten vervuld te krijgen? Nou en of, heb ik daar begrip voor! En nee, ik heb geen alternatieve oplossing voorhanden. Maar zonder die nood te bagatelliseren vraag ik me af of we wel geroepen worden om alle nood op te lossen. In de

50

samenleving zien we de neiging daartoe wel. Maar in de kerk is dat toch anders. Gemeenten die het tientallen jaren zonder eigen predikant moeten doen weten ook iets van onoplosbare nood. Laten we niet in de valstrik terecht komen, dat we echte nood te allen tijde kunnen of moeten oplossen, is het niet linksom, dan maar rechtsom. Laten de gebeden
 5 zich vermenigvuldigen opdat die nood ook op de harten gelegd wordt van broeders die geroepen worden tot het ambt. En het verwachten van de Koning der Kerk! En laten we zo het ons toebetrouwde pand nog mogen bewaren.

10 *Antwoord: wij hebben geen opmerkingen bij de bijdrage van br. Zeeders en voelen met hem dezelfde nood.*

O. Zuidema

15 Hoe los je de impasse op? En wat is de kern van het probleem? Ja, het is een geestelijke vraag. Ik mis een diepere bespreking daarover. Om uit een impasse te komen is m.i. het onderlinge gesprek daarover nodig, ook in de GS. Zijn wij in staat om daar met elkaar in de synode het gesprek over te voeren? Want wat verstaan wij nou precies onder Schriftgezag en onder Schriftverstaan? Is er voldoende vertrouwen in elkaar om dat te
 20 doen? Durven we dat aan? Ook hier binnen de synode? Allereerst de principiële bespreking over Schriftverslag en Schriftverstaan. Want alleen het oplossen van de positie van vrouwen in het ambt, los van welk besluit ook wordt genomen, lost het probleem voor de toekomst van de CGK niet op. Want als wij een spade dieper kijken. Kunnen wij als CGK gemeenten onderling nog naar elkaar uitspreken, zonder voorbehoud, dat wij samen
 25 avondmaal kunnen vieren.

30 *Antwoord: De grens tussen verschillend Schriftverstaan en het ondergraven van het Schriftgezag wordt onzes inziens gepasseerd als Bijbelteksten zo worden verklaard, dat men het omgekeerde gaat leren als wat de Schrift uitdrukkelijk zegt. Dit is volgens ons aan de orde bij de nieuwe opvattingen over vrouw en ambt en het accepteren van praktiserende homoseksuelen in de kerk. Overigens zijn wij van mening dat deze vraag eigenlijk niet aan ons gesteld dient te worden. Wij hebben als commissie uit te gaan van de synodebesluiten van 1998, 2001, 2013 en 2016. Door die synoden is uitgesproken dat er Bijbels gezien geen ruimte is voor de vrouw in het ambt en een homoseksuele praxis.*

35 En moeten de uitkomsten van de gesprekken over Schriftgezag en Schriftverstaan niet bepalend zijn hoe wij als CGK dan onderling kerk moeten en kunnen zijn? In alle verscheidenheid?

40 Wij hebben gemerkt dat wij in die verscheidenheid niet alleen staan. In de contacten met en de verschillen van de buitenlandse kerken onderling en de zendingsgemeenten zien wij de diversiteit ook terug.

45 Het is een misvatting om te denken dat de vragen zoals ‘ vrouw en ambt’ etc. zich alleen voordoen bij de samenwerkingsgemeenten. Die dienen zich ook aan bij meerdere gemeenten die alleen CGK zijn?

Ik maak naar aanleiding van de beantwoording op de vragen die in de eerste ronde zijn gesteld direct ook maar even van de gelegenheid gebruik om vervolgvragen te stellen. Een tweetal vervolgvragen aan de rapporteur van het meerderheidsrapport.

50

1. Ik begrijp dat uw commissie een gewijzigd voorstel in gaat dienen om bij het DOE Reglement niet de door u in eerste instantie voorgestelde ‘minst verstrekkende kerkorde’ te hanteren maar uitsluitend de kerkorde van de CGK?

5 Begrijp ik hieruit dat dit de lijn moet gaan worden voor de samenwerking met binnenlandse kerken? Gaat de CGK-kerkorde alleen voor de samenwerkingsgemeenten gelden of gaat die ook gelden voor de eventuele toekomstige samenwerking met de HHK en GB.

Graag verneem ik ook de visie van deputaten eenheid hierover?

10 *Antwoord: Als het gaat om principiële uitspraken van onze synode, dan zullen die inderdaad ook in andere samenwerkingsverbanden richtinggevend dienen te zijn.*

2. Ik begrijp dat uw commissie zich ook zelf gaat bezinnen op het DOE-reglement. Gaat uw gehele commissie 4 zich daarover bezinnen? Of geldt dat alleen voor uw
15 meerderheidscommissie?

Antwoord: zie bijlage 3 bij dit rapport.

20 Een snelle keuze tussen de drie oplossingsrichtingen is m.i. ook niet de oplossing van ons probleem. Het creëert een nieuw probleem ... dat mogelijk nog groter is. Maar drie jaren door te schuiven lijkt mij ook niet juist. Ik hoop dat wij als synode voldoende tijd gaan nemen voor de bezinning en de oplossingen. Ik ben ook erg benieuwd naar de preadviezen van onze hoogleraren.

25 Ten slotte,

30 Ik mag zondags luisteren naar ds. R. Bikker. Het was een preek in 2018 waar in het ging over waarheid spreken, naar aanleiding van Johannes 1:14. Wat is waarheid spreken? God heeft de waarheid lief. Waarheid is niet alleen de kale feiten. Het Hebreeuws woord waarheid heeft twee betekenissen: Emet: waarheid, trouw. Chesed: liefde, genade. Beide betekenissen zijn daaraan te verbinden. Ik hoop dat wij de beide kanten van de medaille blijven zien bij de besluiten die wij gaan nemen over de binnenkerkelijke eenheid.

Bijlage 2: preadviezen van de hoogleraren met reacties van de meerderheid van commissie 4

A. Preadvies van prof dr. A. Baars

5

Ik vind het lastig om op dit moment een preadvies te geven. Traditioneel wordt dat gegeven voordat een voorstel in stemming wordt gebracht en heeft het preadvies dus het karakter van een stemadvies. Natuurlijk kan een preadvies ook in een eerder stadium gegeven worden. Dat gebeurt nu dus.

10

Het is op dit moment in elk geval van belang dat de commissie in haar geheel de discussie ter synode evalueert en verwerkt in haar verdere overwegingen. Daarbij zal het van belang zijn om – zo mogelijk – te komen tot één voorstel.

15

Verder is het mijn overtuiging dat – hoe de overwegingen en discussies in de commissie en ter synode ook zullen verlopen – dat de synode de gemeenten openlijk dient te vermanen die de uitspraken van de synode ongehoorzaam zijn geweest. De gemeenten die overgegaan zijn tot de bevestiging van vrouwen in het ambt hebben gezondigd tegen de regels van het kerkverband. Anders kan ik het niet zien. Als daarover niet openlijk een afkeuring wordt uitgesproken, neemt de synode haar synodaal-presbyteriale uitgangspunt niet langer serieus!

20

Reactie: Zoals in ons rapport wordt aangegeven, heeft commissie 4 wel een uiterste poging gedaan om tot één voorstel te komen, maar is dit helaas niet gelukt. Wat het dringende advies van prof. Baars betreft om ongehoorzame gemeenten openlijk te vermanen, zijn wij van mening dat dit vermaan bij volhardende ongehoorzaamheid gevolgd dient te worden door de maatregelen die in onze voorstellen terug te vinden zijn.

25

B. Preadvies van prof.dr. A. Huijgen

30

Geachte broeders,

Het thema eenheid houdt de gemoederen bezig. Het is niet gemakkelijk. We zitten in een complexe situatie. Dat leidt er toe, dat sommigen roepen om duidelijkheid. Maar duidelijkheid is niet het hoogste goed, en ik vrees dat wanneer het huidige meerderheidsrapport of het huidige minderheidsrapport gevolgd wordt, er op een heel duidelijke manier dingen misgaan. Het moet anders, denk ik. Ik zou uw vergadering willen dienen met vier overwegingen.

35

40

Ten eerste: er wordt in de kerken, en ook door cie. 4, wel heel principieel gedacht, vanuit hoe het zou moeten zijn en vanuit beginselen, maar minder vanuit consequenties. Maar als we een besluit nemen, hebben we niet alleen te maken met onze bedoelingen, maar ook met de consequenties in de kerken. Hetzelfde kun je natuurlijk net zo goed zeggen tegen kerken die willens en wetens kerkelijke besluitvorming naast zich neerleggen - dat is

45

absoluut verkeerd! Ik pleit ervoor dat er in scenario's wordt gedacht. Als de lijn van de meerderheid van cie. 4 wordt gevolgd, lijkt me dat er diverse buitenverbandstellingen zullen volgen. Diverse andere kerken zullen zich solidair verklaren en meegaan. Wat blijft er dan van de CGK over? Ik zie geen scenario waarin bijvoorbeeld de TUA overeind kan blijven als de meerderheid van cie. 4 wordt gevolgd. En ik zie geen scenario waarin er geen rechtsongelijkheid ontstaat tussen de verschillende classes als het minderheidsrapport

50

wordt gevolgd. We zullen ons meer rekenschap moeten geven van de consequenties van besluiten, die we kunnen zien aankomen en waarvoor we verantwoordelijk zijn.

Ten tweede: bij alle kennelijke afkeer van de vrijgemaakte openstelling van de ambten voor vrouwen, is de oplossingsrichting die de cie. 4+ kiest, door en door klassiek
 5 vrijgemaakt. Dat geldt niet alleen de definitie van ‘hermeneutiek’, maar vooral ook de kerkvisie en het kerkrecht. Buitenverbandstelling is al eens geprobeerd, in de jaren zestig, en het heeft tot doorgaande scheuren geleid. De gedachte dat wij de kerk door middel van dit soort juridische maatregelen zuiver moeten houden, past niet bij ons christelijke-gereformeerden. Eind 1967 schreef J.H. Velema in De Wekker: ‘De moeilijkheden in de
 10 Gereformeerde Kerken vrijgemaakt hebben ons opmerkzaam gemaakt op een bepaalde trek in ons kerkelijk leven, waar we dankbaar voor mogen zijn. Anders dan in genoemde kerken, waar schorsingen en buiten-het-kerkverband-plaatsen niet van de lucht zijn, denken wij er niet aan bij alle verschillen, die er geweest zijn en die latent aanwezig zijn, elkaar op deze wijze te raken. Ons kerkelijk leven wordt gekenmerkt door een grote mate
 15 van verdraagzaamheid.’ (De Wekker, 29 dec. 1967). Na ruim vijftig jaar leken deze woorden me het citeren wel weer waard.

Een derde opmerking betreft het Schriftgezag. Volgens de meerderheid van cie. 4 is inzake de visie op vrouw en ambt en op praktiserende homoseksuelen ‘het gezag van de Heilige
 20 Schrift in het geding.’ Dat hoor je wel vaker, maar het klopt niet - althans niet per se. Schriftgezag, hermeneutiek en interpretatie (of exegese) zijn niet hetzelfde. Dat iemand tot een andere uitleg van de Schrift komt, of meent dat de Schrift iets wél toestaat dat we tot nu toe niet toestonden, is dat een zaak van Schriftverstaan. Het Schriftgezag komt in het geding wanneer men het niet zo belangrijk meer van vindt wat de Schrift zegt, in de trant
 25 van: ‘die Paulus kan mij nog meer vertellen.’ Als dat zo is, is dat heel ernstig, en ik sluit niet uit dat sommigen die de ambten willen openstellen voor vrouwen, zo’n liberaal principe huldigen. Dán staat het Schriftgezag op het spel. Maar dat ligt niet aan het thema vrouw & ambt. Het Schriftgezag kan bij elk thema geschaad worden, ook bij zoiets als het voldoen aan kerkelijke afdrachten. Mijn punt is dat het niet aangaat om bij een specifiek
 30 thema direct de kaart van het Schriftgezag te spelen. Het is onjuist, te gemakkelijk en doet anderen geen recht.

Een vierde en laatste opmerking. Ik heb mij kritisch uitgelaten over het rapport van de meerderheid van commissie 4, maar ik begrijp heel goed de bewogenheid die de broeders
 35 drijft en hun verlangen om principiële en niet slechts pragmatische leiding te geven. Intussen zit ik met een groot punt: wat is er principiëler dan de eenheid van het lichaam van Christus? Dat geldt naar alle kanten natuurlijk: kerken die bewust de eenheid onder gigantische druk zetten om maar hun eigen agenda te kunnen volgen, en zich niet bereid tonen om geduld te oefenen, schaden het onderlinge vertrouwen en de eenheid. Dat de
 40 discussie zo moeilijk is geworden, is allereerst deze kerken toe te rekenen.

Maar nu is de vraag: hoe gaan we verder. Met het oog op de eenheid hebben we geduld nodig. ‘Ons kerkelijk leven wordt gekenmerkt door een grote mate van verdraagzaamheid’, zo citeerde ik J.H. Velema. Verdraagzaamheid is geen slapheid of onverschilligheid,
 45 Christelijke tolerantie is de bewuste beslissing om datgene te laten voortbestaan waar je grote bezwaren tegen hebt. Laten bestaan wat je wel prima vindt, kun je geen tolerantie noemen. In het verdragen van elkaar oefenen we christelijke nederigheid.

Intussen zijn we daarmee nog niet bij een besluittekst; ik denk dat dit vandaag ook niet
 50 kan. Misschien moeten we eerst in onze verlegenheid maar eens vaststellen dat we elkaar

om Christus' wil vasthouden, omdat we door Christus worden vastgehouden. Maar voor het vervolg is het volgens mij goed om na te denken over scenario's en consequenties, om niet met een eenvoudig beroep op Schriftgezag de zaak te willen beslechten en de kostbare eenheid van het lichaam van Christus in het oog te houden.

5

Reactie: Dat prof. Huijgen meer aandacht vraagt voor de consequenties van bijv. ons voorstel, kunnen wij wel begrijpen, maar we blijven op het standpunt staan dat dat niet onze eerste zorg mag zijn. De belangrijkste vraag dient te zijn: wat vraagt de Heere van ons en onze kerken? Wij geloven dat we in het volgen van Zijn wil ook Zijn zegen mogen verwachten, tot in de meest praktische consequenties toe. Afgezien daarvan geldt de vraag naar de consequenties net zo goed de handelwijze van de kerken die een eigen weg gaan. Tot welke consequenties leidt dat uiteindelijk niet? Dié vraag wordt ook te gemakkelijk omzeild.

10

Vervolgens: dat ons voorstel 'door en door vrijgemaakt' zou zijn, bestrijden wij. Een verwijzing naar de kerkelijke situatie in de jaren 60 gaat daarbij mank, omdat er nu zaken spelen die veel verder gaan dan men zich in die tijd in onze kerken kon voorstellen.

15

Prof. Huijgen waarschuwt in zijn preadvies ook voor het 'te snel trekken van de kaart van het Schriftgezag'. Wij begrijpen zijn terughoudendheid, maar zijn toch van mening dat de manier waarop momenteel met de Schrift in de hand het bevestigen van vrouwelijke

20

ambtsdragers wordt gelegitimeerd evident in strijd is met wat de Bijbel hierover leert. En we zijn ervan overtuigd dat het gedogen van zulk Schriftgebruik slechts het begin is van het omgaan van nog veel meer ethische en/of dogmatische wissels.

Ten slotte zijn wij de overtuiging toegedaan dat juist met het oog op het zoeken en beleven van de eenheid van de kerk van Christus er in het huidige tijdsgewricht iets anders van ons gevraagd wordt dan de verdraagzaamheid waarvoor prof. Huijgen pleit. Wij zijn bang in onze tijd meer vatbaar te zijn voor de houding van een Eli dan van een Jehu, ook al omdat de huidige tijdgeest ons veel makkelijker tot de eerste dan tot de tweede kan verleiden, hoewel beiden uiteraard even kwalijk zijn.

25

30 **C. Preadvies van prof.dr. M.J. Kater**

Op dit moment ...

- kerken die de voet tussen de deur gezet hebben, eigen weg gegaan zijn → reactie aan de andere kant: roep om duidelijkheid ... Maar wat is die vereiste - soms zelfs, zo is mijn indruk – bijna geëiste 'duidelijkheid'? Dat kan nooit een beroep op enkele losse teksten zijn.
- geestelijke impasse/verlegenheid + in het licht van de opening van deze week 'Niet door kracht ... maar Mijn Geest ...'. Vrezen wij wel – aan welke kant van de 'streep' ook – Gods ongenoegen, meer dan dat van mensen? DAT is wat me in dit dilemma vooral bezig houdt. ALLEEN een leven vanuit de levende Christus zal ons kunnen binden en anders barst de 'bom', vrees ik.

35

40

Niet de anderen, maar wij (geen wij-zij-denken, omdat we op één hoop liggen: goddelozen van nature) hebben gezondigd ... Als we dat van weerskanten – voor of tegen – zouden erkennen, dan komt er geen hard tegen hard, ook geen hart tegen hart!

45

Op dit moment noch meerderheidsrapport (kerkordelijke uitwerking = denken volgens 'doleantie'!) noch minderheidsrapport (kerkordelijke uitwerking → chaos in classes = geDOE).

Niet alleen om die reden:

- Principieel denken? Ja, maar niet te gemakkelijk 'Schriftgezag' meteen in de strijd werpen ... Schriftverstaan ... meer dan enkele 'losse teksten' ...
- dwaling (ik zie zelf geen ruimte in de Schrift binnen de huidige structuren van het ambt*)
- niet zozeer losse teksten, maar hoofdlijnen OT-NT) de kerk van Christus
- 5 noodzakelijkerwijs scheuren? Hoe verhoudt zich een scheuring dan tot het Schriftgezag?
- *) soms denk ik dat we te veel 'verambtelijkt' hebben en veel meer de diensten zouden moeten benutten; het dubbele is dat we dat te veel aan 'ambtenarij' in onze tijd aan het verdunnen en kneden zijn om er wat soepeler mee om te gaan in plaats van strikter 'ambt' en veel breder 'diensten'.

10

Principieel → praktisch

Uitweg?

15

1. In eerste instantie: ga als meerderheid- en minderheid met beide rapporten nog eens om de tafel zitten; is er niet een gemeenschappelijke noemer...? Maak eventueel gebruik van een adviescommissie de komende maanden/ stel een commissie in (waar jullie beide voor pleiten) om eerst nog dingen nader te doordenken op hun consequenties alvorens finale beslissing.

20

2. Scenario's uitwerken die ontstaan bij een bepaald besluit en die doordenken op punt van o.a. visie op de kerk die we dan hanteren en kerkrechtelijke zaken. N.B. consequenties binnenland:

25

- Wat doen we als straks 30 gemeenten ons kerkverband verlaten?
- Welke weg gaan we als we 'de vrouw in het ambt' afkeuren en gemeenten blijven hun eigen overtuiging volgen?
- Wat moet een predikant doen als hij zelf geen ruimte ziet en een kerkenraad wel?
- Wat is de waarde van elkaar vasthouden als - sterker dan voorheen – deel van de kerken 'los' van het andere deel gaat leven? Enz.

30

Of zijn juist deze vragen en het zoeken van antwoorden hierop camouflage voor ons eigenlijke geestelijke probleem ...?

35

- consequenties contacten buitenlandse kerken! (en dan alsjeblieft niet alleen denken aan de soms wat in beton gegoten uitspraken van enkele bezoekers, maar wel aan het geheel van de IRC-kerken (waarbij best wel wat nuance is).
- alternatieven bijv. wel vaststellen dat er - afhankelijk nog van de uitkomst van het rapport van cie. 7 – geen reden is om het standpunt van 1998 te wijzigen en toch de weg in te slaan van tolerantie (als verdragen wat je niet kunt verdragen) ter wille van een hoger doel= ... (invullen)?

40

NIET tolerantie als uiting van slapheid en relativering, maar juist vanuit een absolute overtuiging. Dat zou kunnen leiden tot een bepaalde vereniging á la de GB in onze kerken, die dan nog meer dan voorheen iets gaan weerspiegelen van de PKN, met deze uitzondering (toch?): geen vrijzinnigheid in de leer van de drie-enige God ...

45

3. Nu wel duidelijk signaal richting de kerken dat het ongehoord is dat plaatselijke kerken hun 'jawoord' gegeven met de ondertekening van het verbindingsformulier verbreken, maar finale beslissing pas nadat we alles echt goed doordacht hebben wat principes en consequenties betreft?

Reactie: voor een deel kunnen we verwijzen naar onze reactie op het preadvies van prof. Huijgen. Het advies om als cie. 4 nog eens met elkaar om de tafel te gaan zitten, is opgevolgd, maar helaas zonder dat een gezamenlijk vervolgrapport heeft opgeleverd. Prof. Kater geeft aan sommige bijdragen van bezoekende buitenlandse afgevaardigden te massief te vinden (in beton gegoten). De rode draad die door de diverse bijdragen heenliep heeft ons gesterkt in de overtuiging dat we – ook met het oog op de wereldwijde eenheid van de kerk – geroepen zijn tot handelen en niet tot afwachten of tolereren. Daarbij staat ons inderdaad geen situatie voor ogen waarbij we een soort PKN met een eigen GB zouden worden, maar we willen blijven wat we zijn: CGK. Ten slotte is door het aannemen van het voorstel van prof. Selderhuis aan het eind van de tweede plenaire vergaderweek de wens van prof. Kater uit het slot van zijn preadvies reeds in vervulling gegaan.

D. Preadvies van prof.dr. J.W. Maris

15 Preses, afgevaardigden, geachte en geliefde broeders,

De lezing van wat uiteindelijk in twee rapporten van cie. 4 op uw tafel ligt, heeft mij pijn in hoofd en hart bezorgd, en aanleiding gegeven tot heel wat opmerkingen in de marge. Maar u wilt van mij niet horen wat u zelf ook hebt bedacht c.q. had moeten bedenken. Ik wil mij beperken tot één hoofdzaak, nl. waar alles samenkomt in de vraag wat eigenlijk de kerk is, en hoe we sinds ongeveer 2000 jaar van de kerk belijden dat zij één is.

Partijen in de kerk

In de kerk van Korinthe waren in de tijd van de apostelen partijen. Ik ben van... en ik ben van... We herkennen dat helaas ook in de CGK van nu. De apostel Paulus constateert, dat ze met die verdeeldheid en tweedracht vleselijk zijn. Het is een leven naar de mens (I Kor. 3:3-4). Teken van onbekeerdheid dus, en van onbekeerlijk gedrag. Wat gebeurt er bij partijenschappen? Dan wordt bijvoorbeeld een inschatting gemaakt over het stemgedrag van afgevaardigden naar een synode. Dan worden er enerzijds waarschuwingen afgegeven als een schot voor de boeg van de vergadering: Denk er om, synode, u moet het streng aanpakken. Wie een andere koers wil kiezen mag rekenen op het afstraffen daarvan, tot buitensluiting toe. Anderzijds hebben kerkenraden in het jaar vóór de synode plaatselijk beslissingen genomen en doorgevoerd over vrouwelijke ambtsdragers, wetend: dit daagt andere kerken en meerdere vergaderingen uit, en verscherpt de verhoudingen tegenover elkaar. Bij voorbaat zien partijen anderen al als tegenpartij. In ons kerkelijk leven bestaat het fenomeen van partijvorming al heel lang. We zijn er ook wel aan gewend, met de bijbehorende – soms niet eens uitgesproken – veroordelingen en diskwalificaties van de anderen. Dit mag ieder van ons wel een week slapeloze nachten opleveren. Ook bij wat nu voorligt. Dat in een commissierapport sprake is van een meerderheids- en een minderheidsrapportage bevreemdt ons niet eens. Maar het bestaan daarvan is al een werelds, vleselijk fenomeen. Dat er twee visies gepresenteerd worden is soms begrijpelijk, maar de maat aanduiden van het getal ondertekenaars gaat al volstrekt de fout in. Bij de eerste blik zijn de kansen al ingeschat. In de politiek of in de sport begrijp ik dat. Daar heerst een democratisch principe van de helft plus één. In de kerk gaat de idee van zo'n meerderheids-/minderheidspositie aan het wezen van het lichaam van Christus voorbij. Wat een voorbeeld hebben we in de apostelvergadering uit Handelingen 15, rond een thema dat de grootste scheuring in de apostolische kerk zou kunnen zijn. Er was daar geen sprake meer van partijen, maar van letten op de Koning van de kerk.

50

Wat is de aard van de kerk?

De kerk is van Christus. Ze is Zijn lichaam. In Kolossen 2 is dat indringend aan de orde, als Paulus daar waarschuwt dat geestelijke gewichtigdoenerij feitelijk vleeselijk denken is. Waarom? Omdat zo iemand zich niet houdt aan het hoofd, waaruit het hele
 5 lichaam opgroeit door de groei die van God komt. (Kol. 2:18-19). Als het daarbij gaat om de geboden en leringen van mensen, dan leidt dat alleen maar tot verzadiging van het vlees (Kol. 2:22-23).

Zich houden aan het Hoofd is een compleet ander uitgangspunt dan het verkrijgen van de meerderheid bij een stemming.

10 Het is opmerkelijk dat zowel bij Paulus' woorden aan Korinthe als aan Kolosse bepaalde visies, ideeën, worden besproken, die als dwalingen worden veroordeeld. In Korinthe zijn het de ruzies en onenigheden zélf die scheuringen opleveren, en als dwaling worden afgewezen. De kern van wat al in hoofdstuk 1 is gezegd, is de uitspraak: 'Is Christus verdeeld?' (I Kor. 1:13). In Kolosse gaat het ook om het met Christus begraven en
 15 opgewekt zijn (Kol. 2:12). Dat loopt uit op: Laat dus niemand u veroordelen inzake... en dan volgen in hoofdstuk 3 de ethische issues die de weg naar verdeeldheid en hoogmoed hebben gebaand, en Christus als het Hoofd hebben doen vergeten. Daarbuiten is alleen opgeblazenheid (zie Kol. 2:18; I Kor. 4:6).

20 *Dwalingen? Moeten wel worden aangesproken*

De apostel zegt niet dat er geen concrete afwijkingen kunnen bestaan waarover vermaning nodig is. De reeksen vermaningen aan beide gemeenten zijn er niet zonder reden. We hoeven dat elkaar niet uit te leggen. Waar dwaling is moet vermaning volgen, en dat door de Geest van de kerkelijke tucht in liefde. Die Heilige Geest die in de gemeente woont (Ef. 1:22-23), maakt dat we ons daarbij wel houden aan het Hoofd. Wonderlijke werkelijkheid
 25 van de gemeente van God! De kerk is een geheel van de huisgenoten van God, een gebouw waarvan Christus Zelf de hoeksteen is, een heilige tempel in de Here, 'in Wie ook u mede gebouwd wordt tot een woning van God, in de Geest.' Vader, Zoon en Heilige Geest in één huis met de gelovigen. Dat is de kerk (Ef. 2:19-22)! Daar functioneert de vermaning, in de gezindheid van Christus. Daar is liefde die harten ontroert en beweegt. Die de anderen zoekt te winnen. Die zoekt ze niet naar buiten te werken. Een záák kan om scherpte vragen. De tóón zal liefde zijn. Ik lees over 'vol van goedheid zijn, vervuld met alle kennis, in staat ook elkaar terecht te wijzen.' (Rom. 15:14). In datzelfde verband zegt Paulus dat hij het niet aandurft iets te zeggen 'wat Christus niet in mij teweeggebracht heeft' (Rom.
 30 15:18). Zo kan de apostel vermanen. Kunnen wij met minder toe?

Om Christus gaat het. De Heiland, de koning van de kerk. Hij is het Hoofd van zijn lichaam, de gemeente: nabij ons, in ons, met zijn stem, zijn liefde, zijn bloed.

Krasse taal

40 Ik ben geschrokken van de krasse taal in de voorstellen van de meerderheid. Hoor ik daar de stem van ons Hoofd, die zijn gemeente liefheeft? Of hoor ik daar broeders die alleen alternatieven hebben om de andere partij de deur te wijzen. Uitstel, mildheid, is gevaarlijk. Maar is er liefde in de onderlinge gesprekken geweest? Of zijn de gesprekken er nauwelijks geweest? Als de voorstellen van de meerderheid worden aangenomen –
 45 waarvoor zelfs de Kerkorde snel moet worden veranderd – wat is er dan gelukt? Wat is gelukt, als we elkaars hart niet hebben gezocht? En ik weet het: we zijn daar als CGK niet goed in. We mijden elkaar uiterlijk en innerlijk. Herkenbare groepsvorming tijdens meerdere vergaderingen, gesloten kansels etc. etc. Maar als het gelukt een rechte weg naar scheuring uit te zetten, wat hebben we dan bereikt? Die vraag kwelt mij, en moet ons allen
 50 kwellen. Met het thema van vrouwelijke ambtsdragers zou wel eens heel veel op het spel

kunnen staan. Ook ik heb daar grote zorgen over. Ik zie overal de verdediging ervan zo plaatshebben dat de omgang met Gods Woord afhankelijk is gemaakt van de huidige cultuur. Dat is ernstig. Broeders, de vrees die aan weerskanten bestaat kunnen we niet wegnemen zonder elkaar werkelijk te ontmoeten voor Gods aangezicht, buigend onder het juk van Christus, die als Hoofd zijn lichaam met liefde regeert. Misschien moet dat tijd kosten. Maar het gaat niet vanzelf. Ik vrees dat wat er vandaag ligt, heilloos is, en een uiting van partijschappen. Wie langs zo'n route denkt te winnen, moet wel verliezen.

Ten slotte

- 10 1. Het beroep op het feit dat in 1998 de GS de broeders die een minderheid vormden niet veroordeelde, is onjuist. De GS kon toen geen veroordeling van hen uitspreken op grond van een besluit dat er tijdens de vervaardiging van het rapport – en dus ook van het minderheidsrapport - nog niet lag. Dat zou toen dwaas geweest zijn. Pas na de synode was het genomen besluit de kerkelijke norm, en was het niet meer legitiem de inhoud van het minderheidsstandpunt te propageren.
- 15 2. Laat het gebed het eerste en voornaamste agendapunt zijn van commissie 4, of daar, en in de synode, en in de kerken, de Geest van God omwille van het lichaam van Christus, de harten wil neigen, en de partijschappen verbreekt. Dan zal voor velen het nieuws uit Nunspeet samenvallen met een Zeer Goede Boodschap.

20 *Reactie: Prof. Maris trekt in het begin van zijn preadvies een parallel met de situatie van de partijschappen in Korinthe. Dit is volgens ons niet nodig. We ontmoeten in de kerken en ook ter synode gelukkig velen die niet door partijzucht worden gedreven maar de kerk van harte liefhebben, willen bewaren bij de aangenomen leer én de overtuiging hebben dat op ieder de plicht rust om de kerkelijke afspraken na te komen. Als er al verschil van inzicht is, gaat dat voor een groot deel over de vraag hoe die kerkelijke afspraken gehandhaafd dienen te worden.*

25 *Als prof. Maris schrikt van de 'krasse taal' van ons meerderheidsrapport, spijt ons dat. We hebben echter niet 'krasser' willen spreken dan de Koning der Kerk Zelf doet in bijvoorbeeld de brieven aan de zeven gemeenten in Klein-Azië. Ook daar ontmoeten we geen toegeeflijkheid of oproepen tot gedogen, maar een waken voor het welzijn van de gemeenten. Dat geldt overigens ook voor de wijze waarop Paulus met de kerk te Korinthe omgaat (zie zijn 'krasse' uitspraken in bijv. I Kor. 4:21 en I Kor. 5:3v.)*

30 *Wij zijn dankbaar met de constatering van prof. Maris dat het beroep op het feit dat in 1998 de GS de broeders van het minderheidsrapport niet veroordeelde, onjuist is. Wij merken dat aan dat gegeven momenteel bepaalde rechten ontleend lijken te worden, en vinden dat eveneens onjuist.*

E. Preadvies van prof.dr. H.J. Selderhuis

40 Broeders,

De verleiding is dat we bij het onderwerp 'vrouw en ambt' terecht komen in een discussie van alleen maar voor of tegen. Maar zo eenvoudig is dit onderwerp niet. Dat blijkt wel als ik maar een paar dingen noem:

- 45
- Calvijn kende vrouwelijke diakenen en toch staat hij bekend als behoorlijk gereformeerd.
 - Behoren diakenen eigenlijk wel tot de kerkenraad?
 - Wat zijn eigenlijk ambten? Een vraag die we nog eter gaan beantwoorden.

- Hoeveel ambten zijn er? Drie zegt de belijdenis, vier zegt de kerkorde, één zegt Luther, hangt er van af waar je kerk bent, zegt Bucer.

En broeders, moeten wij niet ook nodig spreken over het onderwerp 'man en ambt'?

- 5 Moeten we niet spreken over betere geestelijke vorming van de broeders ouderlingen en diakenen? Ons kerkelijk beleid is nog steeds geen vrouwelijke ambtsdragers maar voldoen alle mannelijke ambtsdragers wel aan de eisen die de Schrift stelt? Zijn zij wel allen herders, dienaren, opzieners, mannen met inzicht, met gaven van leiden en van luisteren? Zijn onze mannelijke ambtsdragers een voorbeeld voor de gemeente als het gaat om
- 10 levensstijl, kerkgang, Schriftkennis, en een leven in de vreze des Heren? Kortom, bij 'vrouw en ambt' komt meer kijken dan voor of tegen zijn.

- Bovendien, het gaat bij het thema eenheid ook niet om voor of tegen vrouwelijke ambtsdragers, het gaat om de vraag hoe wij kerk moeten zijn. Woensdag zijn ook hier
- 15 grote en goede woorden gesproken over de eenheid waar Christus om bidt, grote en goede woorden over dat de kerk van Christus is, en juist daarom is het onze roeping goed op te letten welke geest er zit achter het bewust afwijken van onderlinge afspraken en welke geest er zit achter ongenueanceerd roepen om maatregelen tegen ieder afwijkt van de kerkorde. Is de Doleantie-geest van doenerigheid en drijven dan toch bij ons
- 20 binnengedrongen? Zeker, ik weet dat gezegd wordt: ja maar er zijn ook kerken die niet alle afdrachten betalen en dat laten we ook wel toe. Maar broeders, moet echt uitgelegd worden dat er wel een verschil bestaat tussen het niet betalen aan bepaalde kassen en het negeren van appels? En is juist die afdracht-zaak niet een voorbeeld van hoe we dat doen want hoeveel gemeenten – en het ging sowieso ook maar om een klein getal – zijn na gesprek
- 25 niet teruggekomen op hun standpunt en zijn gewoon gaan meebetalen? Wat ik tot dusver bij ons als synode gemist heb – ook bij mijzelf – is een algemene verontwaardiging daarover dat het ongehoord is dat in de kerk van Christus vermaningen en aansporingen van broeders, en dat appels en andere besluiten van kerkelijke vergaderingen genegeerd. Wat ik mis is een algemene verontwaardiging dat we het dreigen
- 30 het normaal te gaan vinden dan in de kerk afspraken niet nagekomen worden. Waar ik van schrik is dat we spreken over gedogen terwijl het gaat om ambtsdragers en kerkenraden die de belofte zich aan de kerkorde te houden publiek verbreken. Waar ik van schrik is dat we spreken over het gedogen van gedrag dat we in ons gezin niet zouden gedogen, in ons bedrijf niet zouden gedogen, gedrag waar onze samenleving vol van is en aan stuk gaat.
- 35 Waar ik van schrik is dat zij die oproepen dat we dit gedrag niet kunnen gedogen, het verwijt krijgen op een breuk uit te zijn. Dat zij die van een synode verwachten dat er tegen dit gedrag wordt opgetreden, het verwijt krijgen de eenheid van de kerk op het spel te zetten.

- 40 Wij zijn in een situatie terecht gekomen waar we zo geen antwoord op hebben. Dat het deputaatschap kerkorde zoveel studie moet doen over geloofsbriefjes, over tucht en dan nog met een notitie komt die vragen openlaat en zelfs vragen opwerpt, is omdat we in de kerkorde hier geen helder bepalingen over vinden omdat we er als CGK niet eerder mee te maken kregen. Wij zijn geen doordrijvers van standpunten, wij zijn geen kerkrechtelijke
- 45 scherpslijpers en ook geen kerkrechtelijke messenslijpers en wij willen ook niet genoodzaakt zijn dat te worden. Wij willen leren van de geschiedenis, van momenten waarop de kerkorde misbruikt om van lastige mensen af te komen en van momenten waarop de kerkorde genegeerd werd en de kerk daaraan onderdoor ging.

Broeders, wij komen er op deze slotdag niet uit, maar u zou als synode de kerken dienen als u unaniem – of u nu voor of tegen vrouwelijk ambtsdragers bent – zou oproepen dat elke kerkenraad zich houdt aan wat tot dusver over vrouw en ambt besloten is om zo in rust en openheid over deze dingen te spreken, en in rust en openheid over wat het betekent als je zegt gereformeerde kerk te willen zijn. Laat er bij alle verschil van mening onder ons dan in ieder geval dit eensluidend besluit zijn dat wij zeggen dat we niet willen dat kerken uiteen gaan en dat we daarom een dringend appel op kerken voorlopig geen besluiten te nemen of besluiten uit te voeren over zaken die op de synode in bespreking zijn.

- 5
- 10 *Reactie: Wij stemmen volmondig in met de duiding die prof. Selderhuis in zijn preadvies geeft van het geestelijke probleem waarmee we als kerken nu te maken hebben. Tevens zijn wij dankbaar voor het feit dat de oproep waarmee prof. Selderhuis zijn preadvies besloot, unaniem door de synode is overgenomen. Tevens stemmen wij volmondig in met de lijn van zijn advies, waarbij hij focust op de plicht die wij samen op ons hebben genomen om de*
- 15 *kerkelijke afspraken na te komen. Los van de vragen rond vrouw en ambt achten wij dit een basisvoorwaarde om kerk te kunnen zijn. Daarop zijn dan ook onze voorstellen tot besluit gericht.*

Bijlage 3: Voorstellen vanuit de synode n.a.v. rapport 5 van cie. 4

A. Voorstel D.A. Brien

De voorstellen tot besluit 1, 2, 3, 4 en 8 en 9 uit het meerderheidsrapport van cie. 4 te vervangen door:

5

De Generale Synode besluit:

Classes op te roepen tot een uitputtend en diepgaand liefdevol gesprek met eerbiediging voor wederzijds geloof en toewijding aan de Here, met kerkenraden die onwillig zijn besluiten van een meerdere vergadering te respecteren en uit te voeren, en hen aan te spreken met Bijbelse argumenten en met een beroep op het heil in Christus. Zodat onze oproep tot hernieuwde verbintenis aan onze K.O. en hartelijk meeleven in het Verband van de CGK, zal klinken als de roep van Christus Zelf.

15 *Reactie: Wij vinden dit een voorstel dat op het eerste gezicht weliswaar sympathiek oogt, maar bij nader inzien geen recht doet aan de ernst van de situatie in onze kerken. De genoemde onwilligheid om besluiten van meerdere vergaderingen te respecteren en uit te voeren is zo groot dat er onzes inziens meer nodig is dan een uitputtend en diepgaand liefdevol gesprek. Derhalve gaan wij met het voorstel van ds. Brien niet mee.*

20

B. Voorstel C.J. Smits

De synode heeft kennisgenomen van

25

1. rapport 9.18 van deputaten eenheid met daarin:
 - de vraag om principiële leiding inzake de 'impasse' rond kerkelijke eenheid;
 - de oplossingsrichtingen A, B en C;
2. de meerderheids- en minderheidsrapporten 5 en 5a van commissie 4 met daarin een expliciete of impliciete keuze voor een van de oplossingsrichtingen;

30

gehoord

1. de bespreking ter vergadering, waarbij elk van de oplossingsrichtingen diepgaand bevraagd en ter discussie gesteld werd;

35

overweegt

1. dat de impasse, de rapporten van deputaten eenheid en commissie 4 en de bespreking daarvan ter vergadering onze kerken bepalen bij diepgaande vragen en verschil van inzicht rond ecclesiologie en hermeneutiek;
2. dat een verdiepte eensgezindheid rond ecclesiologie en hermeneutiek noodzakelijk is om gezamenlijk besluiten over kerkelijke eenheid te kunnen dragen;
3. dat principiële uitspraken hieromtrent een solide en diepgaande doordenking vergen;
4. dat diepgaande doordenking tijd vraagt;
5. dat de kerk de tijd heeft;
6. dat een impasse in het licht van de Schrift niet anders kan zijn dan een beproeving, die vraagt om een geestelijke houding van geloof, hoop en liefde;

45

van oordeel:

1. dat deputaten eenheid de generale synode terecht gevraagd hebben om een principiële uitspraak aangaande de impasse;

2. dat de oplossingsrichtingen die deputaten eenheid wijzen nog onvoldoende ecclesiologisch en hermeneutisch doordacht zijn gebleken in het licht van de bespreking ter vergadering;
 3. dat de voorstellen van het meerderheids- en minderheidsrapport eveneens nog
5 onvoldoende ecclesiologisch en hermeneutisch doordacht zijn gebleken in het licht van de bespreking ter vergadering;
 4. dat er op dit moment geen voorstellen voorliggen die een duidelijke uitweg uit de impasse wijzen op grond van een diepgaande ecclesiologische en hermeneutische doordenking;
 - 10 5. dat een onvoldoende doordachte keus een uitwijken is voor de beproeving van de kerkelijke impasse;
 6. dat de impasse verplicht tot een diepgaande ecclesiologische en hermeneutische bezinning;
 - 15 7. dat van een dergelijke bezinning alleen vrucht verwacht mag worden wanneer die plaatsvindt in een geestelijke houding van geloof, liefde en hoop;
- besluit:
1. de besluitvorming inzake de impasse en de oplossingsrichtingen op te schorten;
 2. uit te spreken:
 - dat wij elkaar liefhebben;
 - 20 - dat wij geloven in eenheid in waarheid;
 - dat wij hopen op het werk van de Geest;
 - dat wij geen plaatselijke kerk of ambtsdrager verdenken van moedwillige aantasting van het Schriftgezag;
 - 25 - dat onze impasse ons noopt tot diepgaande bezinning op de belijdenis aangaande de kerk en de Schrift;
 3. een deputaatschap/taakgroep/commissie in te stellen met expertise op de terreinen van ecclesiologie en hermeneutiek die het werk van deputaten eenheid en commissie 4 inzake de impasse voortzet, verbreed en verdiept, met het oog op besluitvorming op de generale synode van 2022;
 - 30 4. dit gremium de opdracht te geven
 - zich te bezinnen op de ecclesiologie en de hermeneutiek in het licht van de Schrift, de belijdenis, de door deputaten eenheid geconstateerde impasse en de bespreking ter vergadering;
 - de classes te helpen zich intussen eveneens te bezinnen op de ecclesiologie en de
35 hermeneutiek in het licht van de Schrift, de belijdenis, de door deputaten eenheid geconstateerde impasse en de bespreking ter vergadering;
 - in het licht van de uitkomsten van deze bezinning één voorstel te ontwikkelen dat de drie oplossingsrichtingen overstijgt en dit aan de generale synode van 2022 voor te leggen;
 - 40 5. de plaatselijke kerken en classes op te roepen intussen node te tolereren wat niet te tolereren valt;
 6. van dit besluit door deputaten vertegenwoordiging kennis te laten geven aan alle kerken en classes.
- 45 *Reactie: Het hart van dit voorstel bestaat uit het instellen van een deputaatschap of commissie die zich op de ecclesiologie en de hermeneutiek moet bezinnen en daarover rapport dient uit te brengen aan de synode van 2022. Intussen zullen de plaatselijke kerken en classes opgeroepen worden 'node te tolereren wat niet te tolereren valt'. Met name dit laatste is volgens ons een houding die onder de huidige omstandigheden funest zal blijken*
- 50 *te zijn. Daarom gaan we ook met dit voorstel niet mee.*

C. Voorstel A. Versluis

Met betrekking tot de GKv:

- De generale synode
- 5 heeft kennisgenomen van
1. het rapport van deputaten eenheid;
 2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;
- heeft gehoord
- 10 de bespreking op de vergadering;
- overweegt
1. dat het besluit van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt om de ambten open te stellen voor vrouwen aanleiding is tot gesprek en bezinning op de onderlinge relatie, mede in
 - 15 het licht van het feit dat een vergelijkbaar besluit bij de Nederlands Gereformeerde kerken in het verleden aanleiding is geweest om de contacten op landelijk niveau af te schalen;
 2. dat tegen dit besluit van de GKv verschillende revisieverzoeken zijn ingediend die op dit moment nog bij de synode van de GKv in behandeling zijn;
 - 20 3. dat een eventueel besluit tot verandering van de verhoudingen niet genomen kan worden zonder grondig gesprek en bezinning en niet zonder de besluiten van de GKv op de revisieverzoeken en de lopende bezinning van de CGK op 'vrouw en ambt' af te wachten, en dat een grondige onderbouwing in het rapport van de deputaten of de commissie nog niet geboden wordt;
 - 25 4. dat er niettemin in de verhouding tot de GKv door genoemd besluit wel een andere situatie is ontstaan en dat plaatselijke samenwerking daardoor wel bemoeilijkt kan worden;
 5. dat de beoogde eenwording van GKv en NGK vraagt om een goede bezinning op de verhouding tot deze nieuwe kerk, onder andere omdat de huidige verhouding tot GKv
 - 30 en NGK verschillend is;
- besluit
1. deputaten op te dragen de contacten met de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis voort te zetten;
 - 35 2. het besluit van de GKv over revisieverzoeken inzake vrouw en ambt af te wachten voor er eventuele consequenties worden verbonden aan de openstelling van ambten voor vrouwen; wanneer dit besluit door de synode van de GKv voor het einde van onze synode genomen wordt, zal de synode zich opnieuw beraden;
 3. deputaten op te dragen het gesprek over het besluit van de GKv om de ambten open te stellen voor vrouwen zo spoedig mogelijk voort te zetten, en daarbij ook te betrekken
 - 40 wat de gevolgen van een dergelijk besluit kunnen zijn voor samenwerkingsgemeenten;
 4. in afwachting van genoemd besluit van de GKv over de revisieverzoeken en de bezinning van deputaten eenheid nog geen uitspraak te doen over mogelijke afschaling van de contacten naar bijlage 8A K.O.;
 - 45 5. dat in afwachting van genoemd besluit en bezinning het aangaan of intensiveren van plaatselijke samenwerking alleen mogelijk is met gemeenten waar geen vrouwelijke ambtsdragers dienen, waar geen kinderen aan het heilig avondmaal worden toegelaten en waar de visie op en de wijze van omgaan met homoseksualiteit strookt met de uitspraken van onze generale synode, zoals in 2016 ook ten aanzien van de NGK
 - 50 besloten is (Acta GS 2016, art. 220);

6. deputaten op te dragen zich grondig te bezinnen op de gevolgen van de beoogde eenwording van GKv en NGK en de gevolgen daarvan voor de contacten met de CGK, mede in het licht van de verschillende verhouding tot beide kerkverbanden, en daarbij onder andere te spreken over de binding aan de belijdenis, de omgang met landelijke afspraken, het toelaten van kinderen aan het avondmaal, vrouw en ambt, en de visie op en wijze van omgang met homoseksualiteit (cf. Acta GS 2013, art. 233);
7. de contacten met GKv en NGK vanaf nu waar mogelijk in gezamenlijkheid te onderhouden, in verband met het proces van hereniging van beide kerkverbanden.

10 *Reactie: In dit deel van het voorstel van ds. Versluis kunnen we ons voor een deel wel vinden, al nemen we niet alle overwegingen en besluitvoorstellen over, zie ons uiteindelijke voorstel in rapport 6.*

Met betrekking tot de NGK:

15

De generale synode heeft kennisgenomen van

1. het rapport van deputaten eenheid;
2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

20

heeft gehoord de bespreking op de vergadering;

constateert

25

dat deputaten twee opdrachten van de GS van 2016 nog niet hebben uitgevoerd, namelijk het ontwerpen van een bijlage naar analogie van bijlage 8A K.O. en het onderzoek naar mogelijke samenwerking in situaties van missionair belang;

besluit

30

1. deputaten op te dragen de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis voort te zetten;
2. deputaten op te dragen alsnog naar analogie van bijlage 8A K.O. een bijlage te ontwerpen voor de Nederlands-gereformeerde gemeenten waarmee volgens het besluit van de GS 2016 (Acta, art. 220) een vorm van kerkelijk samenleven naar analogie van bijlage 8A K.O. mogelijk zou moeten zijn;
3. te onderzoeken of situaties van missionair belang ook in het algemeen reden zouden kunnen zijn bijlage 8 K.O. van toepassing te verklaren op de relatie met een plaatselijke Nederlands-gereformeerde kerk, en zo ja, in samenspraak met deputaten evangelisatie te bepalen welke toetsingscriteria gelden voor het bepalen van een situatie van missionair belang.
4. de contacten met NGK en GKv vanaf nu waar mogelijk in gezamenlijkheid te onderhouden, in verband met het proces van hereniging van beide kerkverbanden.

40

45 *Reactie: Ook in dit gedeelte van het voorstel kunnen we ons, afgezien van besluitvoorstel 3, vinden, met dien verstande dat de uitvoering van besluitvoorstel 4 in de (nabije) toekomst consequenties zou kunnen hebben voor de andere genoemde besluitvoorstellen.*

Met betrekking tot samenwerkingsgemeenten:

50

De generale synode

heeft kennisgenomen van

1. het rapport van deputaten eenheid;
2. de rapporten van de door haar ingestelde commissie;

- 5 heeft gehoord
de bespreking op de vergadering;

overweegt

- 10 1. dat nog onvoldoende duidelijk is op welke punten samenwerkingsgemeenten een probleem ervaren bij divergerende besluiten en dat deze opdracht van de GS 2016 daarom verdere uitwerking behoeft;
- 15 2. dat het begrijpelijk is dat samenwerkingsgemeenten moeite ervaren met divergerende besluiten van de kerkverbanden waartoe zij behoren, terwijl het perspectief op landelijke eenwording afneemt; dat zij aanspraak mogen maken op steun en hulp van het kerkverband; dat anderzijds van samenwerkingsgemeenten verwacht mag worden dat zij open staan voor het ontvangen van hulp binnen de kaders van het kerkverband waarvan zij deel uitmaken;
- 20 3. dat de oplossingsrichtingen die deputaten voorstellen niet voldoen: richting A veronderstelt ongefundeerd dat samenwerkingsgemeenten wel móeten afwijken van besluiten van de CGK en beschouwt ten onrechte alle kerkelijke besluiten als van gelijk gewicht; richting B veronderstelt een ander kerkmodel en heel andere keuzes dan de afgelopen synodes hebben gemaakt; richting C leidt tot grote spanningen op en divergentie tussen de classes;
- 25 4. dat een geheel eigen kerkrechtelijke positie voor samenwerkingsgemeenten leidt tot als het ware een afzonderlijk kerkverband van samenwerkingsgemeenten;
- 30 5. dat een dergelijke positie zou impliceren dat alle besluiten van de andere deelnemende kerkverbanden in principe ook acceptabel zijn voor een samenwerkingsgemeente; dit zou de afstand tot de CGK vergroten als landelijke eenwording met deze kerkverbanden juist vanwege divergerende besluiten verder uit beeld raakt en het zou spanning geven met niet-samenwerkingsgemeenten binnen de CGK voor wie deze besluiten niet van toepassing zijn;
- 35 6. dat er bij divergerende kerkordes of kerkelijke uitspraken verschil is tussen meer praktische regelingen enerzijds en onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals homoseksuele relaties of 'vrouw en ambt' anderzijds;
- 40 7. dat in de onder 6 bedoelde praktische regelingen de kerkenraad een weg kan zoeken die de opbouw en eenheid van de gemeente dient en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van bepalingen of besluiten, die hij vervolgens ter goedkeuring voorlegt aan de classis;
- 45 8. dat een dergelijke regeling niet mogelijk is voor onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals homoseksuele relaties of 'vrouw en ambt', zolang de synode deze mogelijkheid niet geboden heeft;
9. dat de vraag hoe dient te worden omgegaan met (samenwerkings)gemeenten die op het punt van vrouw en ambt besluiten hebben genomen die tegen de uitspraak van de GS 1998 ingaan, door deze synode is neergelegd bij commissie 7, die hierover later zal rapporteren, en die vraag daarom nu nog niet te beantwoorden;

besluit

1. deputaten op te dragen om in samenspraak met deputaten kerkorde en kerkrecht te inventariseren op welke punten samenwerkingsgemeenten een probleem ervaren bij divergerende besluiten en de komende generale synode zo mogelijk met adviezen te dienen;
- 5 2. uit te spreken dat bij divergerende kerkelijke besluiten de kerkenraad inzake praktische regelingen een weg kan zoeken die de opbouw en eenheid van de gemeente dient en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van bepalingen of besluiten, die hij vervolgens ter goedkeuring voorlegt aan de classis;
- 10 3. uit te spreken dat ook samenwerkingsgemeenten gebonden zijn aan kerkelijke uitspraken over onderwerpen die het verstaan van de Schrift raken en waarover onze generale synode zich heeft uitgesproken met een beroep op Schrift en belijdenis, zoals homoseksuele relaties of 'vrouw en ambt', zolang de synode niet anders besloten heeft;
- 15 4. om die reden het nieuwe DOE-model samenwerkingsovereenkomst alleen te aanvaarden met uitzondering van art. 4c-d (waarvoor het oude art. 5b blijft gelden) en met inachtneming van besluit 2 en 3 hierboven;
- 20 5. uit te spreken dat de oude bepaling in verkiezingsreglement art. 3d van kracht blijft en deze opnieuw op te nemen in de Handreiking voor de verkiezing van ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente;
- 25 6. deputaten eenheid op te dragen nauwer contact met DOE te onderhouden;
7. een taakgroep in te stellen die zich bezint op de diepgaande binnenkerkelijke verschillen t.a.v. het gezag c.q. het verstaan van de Schrift, de prediking, de ambten en de ethiek en op de manier waarop we in de toekomst samen kerk zullen zijn. Deze taakgroep zal zo mogelijk nog tijdens deze synode en anders uiterlijk op de generale synode van 2022 met voorstellen komen om de eigenlijke impasse waarin we ons als kerkverband bevinden te boven te komen.

Reactie: Van het voorstel van ds. Versluis hebben we dankbaar gebruikgemaakt. In de eerste plaats om dat het ons de gelegenheid gaf om naar analogie van zijn voorstellen onze voorstellen in te delen en te verwoorden. In de tweede plaats ook omdat we er nogal wat in tegenkwamen wat ons verder hielp en waar we ook mee in konden stemmen. Dat neemt niet weg dat we ervoor gekozen hebben om op meerdere punten de formuleringen aan te passen overeenkomstig onze zienswijze.

Zo blijven we ten aanzien van de samenwerkingsgemeenten met een zwaarwegend punt zitten. Het blijft voor ons een grote zorg wat het effect zal zijn als tegen gemeenten die overgegaan zijn tot het bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers of die dat van plan zijn te doen, geen kerkordelijke maatregelen genomen (kunnen) worden. Daarom vullen wij bovengenoemde besluitvoorstellen aan met de door ons eerder ingediende explicatie van de kerkordeartikelen 31 en 79.

Ten aanzien van de DOE-documenten: Nadat we als meerderheid de nieuwe DOE-documenten beoordeeld hadden, kwamen wij tot de conclusie dat deze in de huidige vorm niet door onze synode geaccordeerd kunnen worden (zie rapport 6 blz. 6). Wij stellen de synode voor te besluiten het nieuwe model samenwerkingsovereenkomst en het nieuwe verkiezingsreglement niet te accorderen en deputaten op te dragen hierover met DOE in gesprek te gaan. Intussen kunnen de door de synode van 2013 vastgestelde DOE-documenten volgens ons ook in komende tijd gebruikt worden.

D. Voorstel G.J.H. Vogel

De generale synode besluit

- 5 1. het huidige standpunt over de vrouw in het ambt te handhaven;
2. uit te spreken dat het minderheidsrapport van 1998 niet perse onbijbels is, maar toch geen plaats te geven aan de uitkomsten van dit rapport vanwege:
 - a. de grote schade aan het kerkverband en plaatselijke kerken;
 - b. de band met het verleden en de trouw aan de traditie;
 - 10 c. de band met andere kerken van gereformeerd belijden;
3. die gemeenten die wel zijn overgegaan tot het bevestigen van vrouwen als ambtsdrager vragen dat te heroverwegen of in ieder geval de weg van Romeinen 14 te bewandelen;
4. op meerdere vergaderingen uiteraard slechts broeders als afgevaardigden te aanvaarden;
5. de gemeenten op te roepen zich over hun tegenstellingen heen te zetten en elkaar
- 15 volledig te aanvaarden en de kerkenraden op te roepen concreet werk te maken van te maken van onderling contact.

Reactie: Hoewel ook dit voorstel ons sympathiek voorkomt, gaat het onzes inziens niet ver genoeg als besluitvoorstel 3 voorstelt aan de gemeenten die overgegaan zijn tot het

20 *bevestigen van vrouwelijke ambtsdragers slechts te vragen om die handelwijze te heroverwegen of in ieder geval de weg van Romeinen 14 te bewandelen. Tegen de toepassing van Romeinen 14 op de huidige situatie hebben we in de beantwoording van de bijdrage van ds. Vogel trouwens al een aantal bedenkingen ingebracht. Wij gaan derhalve*

25 *niet mee in zijn voorstel.*

Bijlage 4: Vergelijking oude en nieuwe DOE-documenten

A. Model samenwerkingsovereenkomst samenwerkingsgemeenten

- 5 De meerderheid van commissie 4 heeft het model samenwerkingsovereenkomst samenwerkingsgemeenten 2013 en het nieuw voorgestelde model 2017 naast elkaar gelegd. Daarbij is het model van 2013 als vertrekpunt genomen en is er gekeken ten aanzien van welke bepalingen in het nieuwe model wijzigingen dan wel aanvullingen zijn voorgesteld. Vervolgens passeren de punten die nieuw zijn in het conceptmodel van 2017 de revue. Dit verklaart de volgorde van de artikelen in tweede kolom.
- 10 De vergelijking levert de volgende, voor de meerderheid van de commissie in het oog springende, verschillen op:

Model 2013	Conceptmodel 2017	Vershil/Opmerking
<p>3. Kerkenraad en predikant</p> <p>a. Waar in deze bepalingen of in plaatselijke samenwerkingsovereenkomsten sprake is van de kerkenraad, wordt deze geacht te bestaan uit de dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen, tenzij nadrukkelijk anders bepaald wordt.</p>	<p>Artikel 6. Kerkenraad</p> <p>a. De kerkenraad bestaat uit de predikant(en), ouderlingen en diakenen. OF:</p> <p>a. De kerkenraad bestaat uit de predikant(en) en ouderlingen; de diakenen vormen samen de diaconie.</p>	<p>In de versie 2017 wordt de mogelijkheid dat de diakenen niet tot de kerkenraad behoren als geaccepteerd gezien.</p>
<p>3. Kerkenraad en predikant</p> <p>f. Voor het voorgaan in erediensten kan iedere broeder worden uitgenodigd die in één van de betrokken kerkverbanden bevoegd is voor te gaan. Bij een samenwerkingsgemeente waarin een GKv-gemeente betrokken is, geldt daarnaast dat uitgenodigd mogen worden alleen die predikanten die door ondertekening van de belijdenis hebben verklaard er hartelijk van overtuigd te zijn dat <i>de leer van de drie formulieren van eenheid</i> in alle delen geheel met Gods Woord overeenstemt.</p>	<p>Art. 6 Kerkenraad</p> <p>d. Alle ouderlingen en diakenen binden zich, door ondertekening van <i>hetzelfde formulier</i>, aan de leer van de Bijbel zoals samengevat <i>in de gereformeerde belijdenissen</i>.</p>	<p>In de versie van 2017 wordt de formulering ‘drie formulieren van eenigheid’ niet gehandhaafd.</p> <p>Uit de tekst van het model wordt niet duidelijk welk formulier gehanteerd wordt.</p>

<p>4. Stoffelijke zaken</p> <p>a. In de samenwerkingsovereenkomst of een daarbij gevoegde regeling leggen de samenwerkende kerken afspraken vast over het beheer van de stoffelijke goederen en de diaconale gelden.</p> <p>b. Zowel de afzonderlijke gemeente-delen, vertegenwoordigd door de gezamenlijke kerkenraad, als ook de samenwerkingsgemeente als geheel worden geacht rechtspersoonlijkheid te bezitten.</p>	<p>Toelichting 3a</p> <p>De samenwerkingsovereenkomst valt onder wat het Burgerlijk Wetboek benoemt: ‘kerkgenootschappen worden geregeerd door hun eigen statuut’. De kerken mogen de zaken zelf regelen en vastleggen. Er is geen notarisakte nodig, tenzij er gekozen zou worden om onroerende goederen (gebouwen) juridisch van eigenaar te laten wijzigen. Dit wordt in de huidige situatie sterk afgeraden. Zie hierover meer in de notitie ‘Samenwerkingsgemeente en Nederlands recht’, te vinden op de website www.kerkelijkeenheid.nl.</p> <p>Een samenwerkingsovereenkomst die volgens de kerkelijke afspraken vastgesteld en ondertekend is, heeft alle nodige geldigheid, binnen en buiten de kerk. Met een notariële akte wordt de samenwerkingsgemeente niet meer kerkordelijk maar civielrechtelijk vormgegeven. Hiermee wordt aan de wettelijke vrijheid voor de kerken om volgens eigen statuut zaken te regelen voorbijgegaan. Dit heeft niet alleen consequenties voor de eigen samenwerking, maar kan ook consequenties meebrengen voor de zusterkerken in de betrokken kerkverbanden.</p> <p>a. Door de vormgeving in een notariële akte kan de samenwerkingsgemeente meer een fusiekerk lijken, in plaats van een samenwerking van gemeentedelen zoals de kerkelijke regelingen aangeven. Dit kan problemen geven bij de ANBI-regeling en de inschrijving bij de Kamer van Koophandel. Met deze instanties zijn via de kerkverbanden afspraken gemaakt voor de plaatselijke gemeentes. De samenwerkingsgemeente is dan aan te merken als een nieuw kerkgenootschap en daar gelden deze afspraken niet voor. Er kan alleen via de gemeentedelen aanspraak op worden gemaakt.</p> <p>b. Ook kan de fiscus, die nu een paraplu-ANBI-regeling heeft gegeven voor een heel kerkverband, oordelen dat delen van dit kerkverband blijkbaar eigen</p>	<p>Veel opmerkingen die in het nieuwe voorstel gemaakt worden zijn o.i. belangrijk. De waarschuwing m.b.t. een notariële akte, omdat dan de samenwerkingsgemeente niet meer kerkordelijk maar civielrechtelijk wordt vormgegeven is terecht.</p> <p>Bij 5 zouden we na ‘Ter wille van de aanvaarding door de gemeente kan het (vooralsnog)’, willen invoegen: ‘... en ter wille van het feit dat niet-CGK-ambtsdragers geen stemrecht hebben op de CGK-classes wel wijs zijn.</p> <p>Het onder 6 verwoorde lijkt ons bij de huidige stand van zaken prematuur en we stellen dan ook voor het weg te laten.</p>
--	--	--

Model 2013	Conceptmodel 2017	Vershil/Opmerking
	<p>vormen en wegen kiezen en daarmee de noodzaak van de parapluregeling voor het totaal niet langer wenselijk is.</p> <p>5. Op één onderdeel wordt er bij de vorming (en het langer bestaan) van een samenwerkingsgemeente verschillend gehandeld: wordt er bij de roeping tot het ambt blijvend rekening gehouden met de samenstelling van de kerkenraad uit de verschillende gemeentedelen (eventueel zelfs: in evenredigheid)? Op dit punt zijn veel opties mogelijk. Kerkrechtelijk is het niet nodig om bij de roeping tot het ambt er rekening mee te houden tot welk gemeentedeel een ambtsdrager behoort. Ter wille van de aanvaarding door de gemeente kan het (vooralsnog) wel wijs zijn.</p> <p>6. Er kan voor gekozen worden om dit als principe blijvend op te nemen in samenwerkingsovereenkomst (en een daarbij behorende bijlage). Een samenwerkingsovereenkomst wordt echter meer toekomstbestendig wanneer er in opgenomen wordt dat besluiten hierover genomen zullen worden door de kerkenraad, na raadpleging van de gemeente. Dat geeft de ruimte om als gemeente in de loop van de tijd toe te groeien naar een model waarin geen enkel onderscheid meer gemaakt wordt, zonder dat de samenwerkingsovereenkomst aangepast hoeft te worden. In dat geval hoeft een Reglement voor de verkiezing van ambtsdragers geen bijlage bij de samenwerkingsovereenkomst te zijn.</p> <p>7. Er is in het model een artikel opgenomen over kerkelijke grenzen. Dit sluit aan bij de GKv K.O. art. C42.3 en bij de CGK K.O. art. 38 sub 3. In de praktijk blijken deze bepalingen echter verschillend gehanteerd te worden. Zoals op meer onderdelen vraagt dit om aanpassing van het model naar de concrete situatie.</p>	

Model 2013	Conceptmodel 2017	Vershil/Opmmerking
<p>5. Kerkverband en rechtsgang</p> <p>b. Besluiten van meerdere vergaderingen van elk van de kerkverbanden worden als bindend aanvaard. Bij onderlinge strijdigheid zoekt de kerkenraad een weg die de opbouw en de eenheid van de gemeente dient, en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van alle besluiten. Hij legt zijn beslissing ter acceptatie voor aan de classis van het kerkverband dat het besluit nam waarvan afgeweken wordt.</p>	<p>Artikel 4. Kerkorde en besluiten van de kerkverbanden</p> <p>c. Bij onderlinge strijdigheid van AKS en K.O., of van besluiten door meerdere vergaderingen, zoekt de kerkenraad een weg die de opbouw en de eenheid van de gemeente dient en die zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van de bepalingen of besluiten. Hij gaat over zijn (voorlopige) beslissing in gesprek met de regio of classis.</p> <p>d. Wanneer de kerkenraad blijft bij een beslissing die afwijkt van de kerkorde of het besluit van één van de kerkverbanden, vraagt hij de regio of classis van het betrokken kerkverband of de samenwerkingsgemeente als zusterkerk in dat kerkverband geaccepteerd blijft.</p>	<p>In het voorstel 2017 hoeft de classis alleen nog maar uit te spreken of ze het dragen kan dat een gemeente afwijkt van de kerkelijke afspraken die in haar kerkverband gelden. Over het al of niet kunnen accepteren van de afwijking hoeft ze geen uitspraak te doen. Wij vinden dit niet wenselijk. Overigens betekent het voorstel van DOE dat men in feite uitgaat van wat deputaten eenheid ‘oplossingsrichting C’ hebben genoemd.</p>
<p>Geen</p>	<p>Artikel 2. Gemeentedelen, samenwerkingsgemeente, naam /.../ Deze CGK, NGK en GKv vormen per [datum] een samenwerkingsgemeente met de naam XXX. Deze samenwerkingsgemeente functioneert <i>in alle opzichten als één gemeente</i> onder leiding van één kerkenraad.</p>	<p>‘In alle opzichten’ vinden wij geen formulering die recht doet aan de werkelijkheid. De samenwerkingsgemeente mag zichzelf in alle opzichten één gemeente voelen, maar heeft wel te maken met verschillende kerkverbanden c.q. kerkelijke regels.</p>
<p>Geen</p>	<p>Artikel 6. Kerkenraad</p> <p>c. De roeping tot het ambt van ouderling of diaken vindt plaats volgens het Reglement voor de roeping tot het ambt (bijlage); de kerkenraad legt daarin ook vast òf en zo ja, hoe en hoelang, er nog rekening mee gehouden wordt tot welk gemeentedeel iemand behoort. OF:</p> <p>1. Bij de roeping tot het ambt van ouderling of diaken wordt rekening gehouden met de samenstelling van de kerkenraad of diaconie vanuit de gemeentedelen. De roeping vindt plaats volgens het Reglement voor de roeping tot het ambt (bijlage) OF:</p>	<p>De tweede geboden optie in het nieuwe voorstel vinden we in strijd met de eerdergenoemde opmerking dat het wijs is dat beide gemeentedelen in de kerkenraad evenredig vertegenwoordigd zijn.</p> <p>Daarnaast zou een expliciete vermelding van dan wel expliciete verwijzing naar landelijke afspraken nuttig zijn.</p> <p>Hierbij denken we dan aan een verwijzing naar de Handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente.</p>

Model 2013	Conceptmodel 2017	Vershil/Opmerking
	2. Bij de roeping tot het ambt van ouderling of diaken wordt er geen rekening mee gehouden tot welk gemeentedeel iemand behoort. De roeping vindt plaats volgens het afzonderlijk vastgestelde Reglement voor de roeping tot het ambt.	
Geen	Artikel 6. Kerkenraad e. De werkwijze van de kerkenraad en de diaconie en de manier waarop zij samenwerken is vastgelegd in het afzonderlijk vastgelegde Reglement voor de kerkenraad en de diaconie.	Hier wordt een scheiding gemaakt tussen kerkenraad en diaconie!

B. Model handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente

5 De meerderheid commissie 4 heeft het ‘model handreiking verkiezing ambtsdragers in een samenwerkingsgemeente 2013 en het nieuw voorgestelde model 2017 naast elkaar gelegd en constateerde het volgende, voor haar in het oog springende, verschil:

Model 2013	Conceptmodel 2017	Vershil/Opmerking
3. Het is goed om ten slotte een aantal principiële uitgangspunten voor een verkiezingsreglement in het oog te houden, zoals: d. Vrouwelijke leden van de gemeente hebben geen passief kiesrecht wanneer één van de kerkverbanden van de samenwerkingsgemeente daarvoor niet de ruimte geeft.	Het onder d gestelde ontbreekt.	In het nieuwe voorstel ontbreekt dus de belangrijke regel over passief kiesrecht voor vrouwen. In geval de regel ‘minst verstrekkende kerkorde’ niet gehandhaafd kan blijven, is deze regel onmisbaar als binnen de CGK geldt dat vrouwelijke ambtsdragers niet zijn toegestaan.